

EROII NEAMULUI

Fondată în 1996; Serie nouă
Anul IV Nr. 2 (11), Iun. 2012

EROII NEAMULUI

Acest număr a apărut cu sprijinul:

**CONSILIUL JUDEȚEAN
SATU MARE**

**BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
SATU MARE**

**S.C. SABROCOM SRL
București**

**S.C. SAMGEC SRL
Satu Mare**

**S.C. ADALIN SRL
Satu Mare**

**EURO INSOLV SPRL
Satu Mare**

**S.C. EXPEDIENT SRL
Satu Mare**

“EROII NEAMULUI” este o revistă de cultură și educație patriotică, apolitică și neguvernamentală editată trimestrial de Asociația Civică “Tempora” Satu Mare și Asociația Națională “Cultul Eroilor” - Filiala Satu Mare, în colaborare cu Muzeul Județean Satu Mare.

REDACTIA

Redactor coordonator: col. (r) *Voicu ȘICHET*

Redactori: prof. dr. *Ioan VIMAN*, dr. *Lucian CUCUIET*, dr. *Viorel CIUBOTĂ*, col. (r) *Mircea BLIDERAN*, drd. *Viorel CÂMPEAN*

Colaboratori (pentru acest număr): pr. *Alexandru TINCU*, pr. *Dorel Octavian RUSU*, prof. *Ioan CIARNĂU*, pr. dr. *Cristian BOLOȘ*, lt. col. (r) *Neculai RESMERIȚĂ*, ing. ec. *Cristian MAREȘ*, prof. *Nicolae POP*, maior (r) *Ioan BĂLĂNESCU*, col. (r) *Petru PRODAN*, dr. *Liviu MARTA*, pr. prof. *Gheorghe-Radu SĂLĂGIAN*, ing. *Mircea PÎRLEA*, dr. *Gheorghe TODUȚ*, pr. *Ștefan I. VĂDEANU*, col. (r) *Ion DĂNILĂ*, consilier juridic *Ioan Marian CHIOREAN*

Fotografii: col. (r) *Voicu ȘICHET*

Tehnoredactare computerizată: *Vili Alina Marinela PFA*

ISSN 2067 - 5801

Contact:

Adresa: Satu Mare, B-dul Vasile Lucaciu nr. 17/8, jud. Satu Mare

Telefon: 0261-706492, 0740-084131

E-mail: eroii_neamului@yahoo.com

Răspunderea pentru opiniile exprimate în paginile revistei revine în exclusivitate autorilor.

Tiparul executat la Tipografia Surorilor Lauretane Baia Mare

Cuprins

- Pag. 2 Col. (r) *Voicu ȘICHET* - Jurnalul cimitirelor și monumentelor eroilor (X)
- Pag. 4 Mr. (r) *Ioan BĂLĂNESCU* - Ziua Eroilor - Comemorată și de sătmăreni
- Pag. 6 Pr. *Dorel Octavian RUSU* - La Satu Mare, un bust al episcopului martir dr. Nicolae Popoviciu al Oradiei (1903 - 1960) (VI)
- Pag. 10 Preot dr. *Cristian BOLOȘ* - Modele creștine de eroism (VII) - Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava - mărturisitor al Adevărului
- Pag. 12 Ing. Ec. *Cristian MAREȘ* - Revoluția din Ardeal din 1918 și Gărzile naționale române (III)
- Pag. 15 Prof. *Nicolae POP* - Onoarea și curajul românilor la 1877
- Pag. 18 Dr. *Gheorghe TODUȚ* - Revenirea leului-erou la Satu Mare
- Pag. 20 Dr. *Viorel CÂMPEAN* - Istoricul Netea și plaiurile sătmărene
- Pag. 23 Col. (r) *Voicu ȘICHET* - Bărbați ai datoriei (III)
- Pag. 24 dr. *Viorel CIUBOTĂ* - Sătmarul și războaiele napoleoniene (IV)
- Pag. 25 Prof. *Ioan CIARNĂU* - Antonescu - Pro și contra (VIII)
- Pag. 27 Col. (r) *Ion DĂNILĂ* - O viață sub tricolor
- Pag. 30 Lt. col. (r) *Neculai RESMERIȚĂ*, Col. (r) *Voicu ȘICHET* - Memorii de război (III)
- Pag. 32 Col. (r) *Petru PRODAN* - Muzeul Răscoalei țăranilor din 1907 - de la naștere la dispariție
- Pag. 33 Consilier juridic *Marian CHIOREAN* - Împotriva uitării: Aurel Marin - poet și erou al neamului
- Pag. 35 Pr. *Ștefan I. VĂDEANU* - Scrisoare-document a preotului misionar IOAN VĂDEANU (1910-1971), refugiat din Livada în septembrie 1940
- Pag. 39 Dr. *Liviu MARTA* - Eroii preistorici și eroii antici (II) - Morminte de eroi ancestrali pe teritoriul Sătmarului
- Pag. 42 Col. (r) *Voicu ȘICHET* - Poșta Sătmarului - de la Palat la relicvă interbelică
- Pag. 44 Preot prof. *Gheorghe-Radu SĂLĂGIAN* - Pagini de istorie și filosofie secretă (III)
- Pag. 46 Ing. *Mircea PÎRLEA* - Statul, instituția fundamentală a sistemului politic. Statul de drept. Stat și națiune în istoria europeană. (III)

Jurnalul cimitirelor și monumentelor eroilor (X)

Colonel (r) Voicu ȘICHET

Având în vedere că în acest trimestru am sărbătorit Ziua Eroilor, la început doresc să evidențiez câteva lucruri laudabile care se întâmplă în domeniul îngrijirii, protejării și refacerii operelor comemorative de război din județ.

Desigur, cel mai important lucru care se

Foto 1

întâmplă în această perioadă în județul Satu Mare este demararea lucrărilor în cadrul proiectului de strămutare a osemintelor eroilor din vechiul cimitir din Tătărești lângă Monumentul Eroilor Neamului din localitate. Așa cum mulți dintre cititori știu, în urmă cu 3-4 ani, presa a sesizat starea necorespunzătoare în care se afla cimitirul eroilor din Tătărești, fapt pentru care, împreună cu fostul preot paroh, Sorin Bota, am încercat să găsim soluții de remediere. Cum reamenajarea lui pe amplasamentul respectiv nu ne dădea nicio speranță că ar fi o rezolvare durabilă, consultând legislația și specialiștii de la Oficiul Național pentru Cultul Eroilor, am propus strămutarea osemintelor în parcul din centrul localității, lângă monumentul deja existent. Din fericire, primarul comunei Viile Satu Mare, Daniel David, a achiesat la ideea noastră, la fel și noul preot, Florin Libotean, astfel că primăria a început demersurile necesare, care s-au derulat destul de încet, lucrarea necesitând multe aprobări și avize. În sfârșit, aceste etape au fost depășite, iar în primele zile ale lunii mai lucrările

propriu-zise au putut începe. Astfel, pe 19 mai 2012, după eforturi considerabile din partea firmei care realizează proiectul și unele mici dificultăți birocratice, s-a săvârșit slujba de reînhumare a osemintelor celor 28 de eroi români și 8 sovietici care și-au pierdut viața pe raza localității în octombrie 1944 (foto 1).

Totodată, se lucrează la construcția ansamblului comemorativ care va încadra vechiul monument (foto2), urmând ca din această vară în localitate să existe un important, impunător și frumos obiectiv, chiar turistic, opinăm noi, astfel încât organele administrative județene să includă satul Tătărești, străveche vatră de românism ce și-a păstrat acest statut de peste 600 de ani de când este atestată documentar, pe harta turistică a județului Satu Mare și nu numai. Spun aceasta, deoarece, chiar la nivel național, sunt puține cazuri de strămutare a osemintelor de asemenea anvergură, iar faptul că o mică așezare de la

Foto 2

confluența Codrului cu Valea Someșului asigură somnul de veci al eroilor la un asemenea nivel de cinste, respect și onoare, nu poate decât să fie o mândrie pentru orice sătmărean care simte cât de cât românește. Ca urmare, așteptăm ca, pe lângă eforturile locale - administrative, bisericesti și particulare (aici mă refer în primul rând la fiii ai satului), să se implice în organizarea unei manifestări deosebite prilejuite de sfințirea osuarului și autoritățile județene, precum și alte instituții și organizații cu caracter cultural-patriotic.

Un alt aspect pe care doresc să-l relev în aceste rânduri se referă la acel mormânt al eroului necunoscut situat pe malul Someșului și

Foto 3

renovat de noi în toamna anului trecut. Spuneam cu prilejul primei noastre vizite că se vede mâna cuiva care se mai ocupă de el. Ei bine, între timp misterul a fost elucidat: cel care s-a ocupat ani buni, și se ocupă în continuare de îngrijirea mormântului, este plutonierul adjutant șef (r) Gavrilă Burdea, care domiciliază în zonă și ne-a mărturisit că nu a putut sta indiferent să asiste la asaltul vegetației asupra mormântului, încercând, până anul trecut, să-l mențină într-o stare cât de cât rezonabilă prin plivirea buruienilor și depunerea unor buchete de flori cu ocazia sărbătorilor în care se comemorează eroii. Noi i-am mulțumit, și îi mulțumim și pe această cale, pentru acest efort izvorât dintr-un patriotism sincer și dezinteresat, iar el ne-a mulțumit că ne-am adus aminte de acest erou și că i-am ușurat sarcina prin refacerea mormântului. Poate, în viitor, vom avea posibilitatea de a turna și o mică platformă din beton în jurul mormântului și câteva trepte care să ușureze accesul, astfel încât să se poată organiza manifestări ceva mai de amploare cu ocazia Zilei Eroilor și a Zilei Armatei.

Și acum să trecem la prezentarea altor opere

comemorative de război vizitate în pregătirea acestui nou număr al revistei noastre. De această dată ne-am deplasat la Carei, unde am vizitat 4 obiective, toate având legătură cu evenimentele aniversate în acest al doilea trimestru (9 mai și Ziua Eroilor), respectiv:

Cimitirul Eroilor, situat în incinta cimitirului de la ieșirea spre Tiream, se află într-o stare bună, pietrele de căpătâi mai văzându-se numele celor adormiți (foto 3). Mai mult, monumentul ridicat în memoria eroilor căzuți în primul război mondial, după care sunt aliniate cele două parcele cu eroii din 1944, a fost proaspăt renovat, în fapt revopsit (foto coperta 1).

De menționat că în apropiere se află și un monument, în fapt o înălțare, ridicată în memoria celor 200 de ostași germani căzuți în luptele de la Carei, precum și un altul închinat șvabilor deportați în URSS în 1945 (foto 4).

De asemenea, mormântul celor 4 eroi români căzuți în campania din aprilie 1919 pentru eliberarea Ardealului de nord de bandele bolșevice ale lui Bela Kun și monumentul închinat acestora, ridicat la împlinirea a 90 de ani de la acele lupte de către Asociația „Unirea 2009” Carei, situat în același cimitir, se află într-o stare foarte bună (foto 5). Reamintim cititorilor că participarea noastră la dezvelirea acestui obelisc a însemnat, practic, momentul în care a apărut ideea de a edita o nouă serie a revistei „Eroii Neamului”, după modelul celei din 1996-1997.

Am vizitat și Cimitirul eroilor sovietici, situat în incinta cimitirului de pe strada Căplenilor, unde am avut surpriza să constatăm că acesta a fost proaspăt renovat, inclusiv pietrele de căpătâi fiind refăcute și reiscrizioneate, micul osuar arătând foarte bine, chiar dacă pe obelisc mai tronează „steaua sovietică”, în condițiile în care lucrările au fost finanțate de Ambasada Federației Ruse la București (foto 6).

Desigur, nu putea lipsi din acest material vestitul Monument de la Carei, realizat de sculptorul Vida Geza, ce marchează „eliberarea ultimei brazde de pământ românesc de sub ocupația hortisto-hitleristă”, a cărui fotografie o publicăm în articolul următor. În opinia noastră, credem că s-ar impune o acțiune de curățire a întregului ansamblu, deoarece piatra s-a înnegrit, dând un aspect destul de sumbru edificiului.

Foto 4

Foto 5

Foto 6

Ziua Eroilor - Comemorată și de sătmăreni

Mr. (r) Ioan BĂLĂNESCU

Dintotdeauna, urmașii i-au venerat pe cei căzuți în luptele pentru apărarea pământului patriei, a libertății poporului, amintirea lor fiind păstrată nu numai în conștiința celor apropiați, a rudelor și prietenilor, ci și în aceea a colectivității căreia i-au aparținut.

În trecut, românii își pomeneau ostașii morți pentru Țară și Neam în prima sâmbătă a morților din an. În luna august 1920, s-a emis un Decret-Lege, prin care s-a legiferat ca cinstirea eroilor să se facă în Ziua Înălțării Domnului, astfel Ziua Eroilor devenind sărbătoare națională a tuturor românilor. Această zi este sărbătorită de autoritățile române în mod cu totul demn, prin organizarea de procesiuni și serbări cu un înalt caracter național, la care participă toate instituțiile de stat, dar și multe din cele private, fără deosebire de religie sau origine etnică. Sugestive sunt următoarele versuri:

*Pierit vă e trupul, dar inima
Voastră vitează
E-n frontul țării cu noi
Bate puternic în ritmuri române
Ne cheamă de strajă să fim
Pe creștet de munte
Și-n larguri de zări.*

Prefațându-se sărbătoarea Zilei Eroilor, anul trecut, în ziua de 8 iunie, la Vila Poessis din Satu Mare, s-a desfășurat o acțiune de profundă simțire românească: prezentarea cărților de poezie și proză ce glorifică eroismul românilor în luptele pentru apărarea gliei străbune, scrise de colonelul (r) Vasile Rus - membru al Consiliului Filialei județene Satu Mare a Asociației Naționale Cultul Eroilor (ANCE). Manifestarea a fost organizată cu concursul Oficiului Național Cultul Eroilor, Consiliului Filialei județene Satu Mare a ANCE, Direcției

pentru Cultură și Patrimoniu Național Cultural și cotidianului Informația Zilei, dintre versurile prezentate și rostite reținând cele din volumul „Ce-ar fi lumea fără mine”:

Din dac și roman/ Vlăstar/ Sufletu-mi sfânt/
Altar/ Pe moși, strămoși îi/ Cinstesc/ Și din
inimă-i/ Slăvesc/ Ei m-au adus pe această/
Lume/ Și mi-au dat frumosul/ Nume/ Porunca
tot ei mi-au/ Dat/ Să fiu al țării/ Soldat/ Ca să-mi
apăr/ Obârșia/ Limba, nația,/ Mândria/ Respect

să dau/ Tuturor/ La nevoie/ Ajutor.

Tot în prefațarea Zilei Eroilor, membrii comitetului filialei județene a ANCE și președinții cercurilor „Cultul Eroilor” din unitățile școlare din învățământul preuniversitar prezintă expuneri și organizează manifestări cultural-artistice dedicate eroilor și se întreprind acțiuni pentru îngrijirea monumentelor comemorative din județ și din municipiu. Astfel, în cursul anului 2011, la cimitirul eroilor din municipiul Satu Mare, cadre militare în rezervă, veterani de război și pensionari, cu sprijinul militarilor activi din ISU Satu Mare, au executat lucrări de curățire a semnelor de căpătâi, au defrișat sute de metri cubi de arboreți și mărăcini, au reamenajat rondourile de flori etc.

În cadrul cercurilor pedagogice cu profesorii de istorie care au avut loc recent la școlile Brâncoveanu și Ion Creangă din Satu Mare, cu sprijinul profesorilor Crina Dărăban membru al Consiliului Județean ANCE și Bogdan Stana inspector de specialitate, au luat parte și membri ai Biroului Executiv Județean al ANCE, stabilindu-se măsuri concrete pentru reorganizarea cercurilor „Cultul Eroilor”, inclusiv repartizarea către acestea a unor monumente spre îngrijire permanentă.

Totodată, a devenit o tradiție sătmăreană organizarea, cu ocazia Zilei Eroilor și a Zilei

Armatei, de către Casa Creației și Centrul pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Satu Mare, a unor spectacole cultural-artistice dedicate eroilor neamului, care se încheie cu un moment emoționant, respectiv înmânarea de către membrii cercului „Cultul Eroilor” de la Liceul de Arte “Aurel Popp”, a unei flori fiecărui veteran de război, în semn de prețuire și respect.

Menționăm că în județul Satu Mare se găsesc peste 60 de monumente și cimitire ori morminte ale eroilor, situate pe raza a 36 de localități, eterne semne ridicate în memoria eroilor căzuți în cel de-al doilea război mondial. Pe frontispiciul acestora ies în evidență: flacăra, drapelul, cununa cu lauri, inscripții, cruci, arme încrucișate, care atestă respectul și dragostea românilor față de cei căzuți în luptele pentru eliberarea patriei. Astfel de monumente importante s-au ridicat la Tășnad, Scărișoara, Mădăras, Gelu, Tătărești, Gerăușa, Moftinul Mare, Sătmărel etc, care justifică aprecierea marelui nostru istoric Nicolae Iorga conform căreia *„monumentele sunt istoria vie a neamului, ele au darul să ateste vechimea și continuitatea neîntreruptă a poporului român în spațiul carpato-danubiano-pontic, trecutul, prezentul și viitorul său, că noi suntem aici din dotdeauna și am ținut piept valurilor migratoare, vitregiilor vremurilor, stăvilind invaziile străine spre centrul Europei.”*

Desigur, cea mai de seamă realizare, o adevărată mândrie patriotică o constituie complexul monumental de la Carei, care marchează ultima brazdă de pământ românesc eliberată de sub ocupația vremelnică a hitleriștilor și hortiștilor. (vezi foto)

Și în acest an, joi, 24 mai, de Ziua Înălțării Domnului, Ziua Eroilor a fost sărbătorită la Satu Mare și în aproape toate localitățile județului, cu siguranță în toate cele în care există morminte și monumente ale eroilor, ori din rândul comunității respective sunt vrednici fii ce și-au dat suprema jertfă pe câmpurile de bătălie în timpul celor 2 conflagrații mondiale ale secolului trecut. În memoria acestora, în finalul acestui articol evocator, se cuvine să recităm o strofă din “Imnul eroilor”:

*Presărați pe-a lor morminte
Ale laurilor foi
Spre a fi mai dulce somnul
Fericirilor eroi.*

La Satu Mare, un bust al episcopului martir dr. Nicolae Popoviciu al Oradiei (1903 - 1960) (VI)

Pr. Dorel Octavian RUSU

„Capul lui Nicolae Popoviciu sau ruperea relațiilor Statului cu Biserica!”

O vreme, regimul n-a luat măsuri dure de constrângere asupra episcopului Nicolae, datorită prestigiului imens de care se bucura, dar când s-a ajuns la prea plinul dosarului său, puterea de la București a făcut mari presiuni asupra patriarhului Justinian să fie „pensionat”, o formulă prin care statul să nu se expună direct, arestându-l și întemnițându-l.

Biserica a căutat să-l apere, atât cât a fost cu putință, pe cel care era socotit atunci unul din cei mai de seamă ierarhi ai săi. Patriarhul și mitropolitul Nicolae Bălan au făcut mai multe intervenții la Petru Groza și Gheorghiu-Dej să fie doar transferat în altă eparhie, iar pe de altă parte au încercat să-l convingă pe Nicolae Popoviciu să mai cedeze, cât de cât, pe plan formal, din fronda sa atât de fățișă, care pune în pericol însăși Biserica. Răspunsul său a fost iarăși intransigent, exprimându-și convingerea că dacă toți ierarhii și-ar depune cârjele în semn de protest, statul n-ar îndrăzni să le facă nimic.

În aceste condiții, Sfântul Sinod a primit din partea conducerii comuniste acest ultimatum categoric și brutal: „*Capul lui Nicolae Popoviciu sau ruperea relațiilor Statului cu Biserica!*” Era momentul de vârf al luptei disproporționate și neloiale dintre puterea politică impusă și supravegheată de Moscova și Biserica ce nu se putea apăra decât cu principiile și adevărurile sale. Autoritățile erau ferme ca în caz de nesupunere sinodală *in corpore* să i se aplice în forță Bisericii Ortodoxe Române acel regim de exterminare prin scoaterea în afara legii, ce a fost pus în practică în Rusia și Albania, sau la noi Bisericii greco-catolice, în 1948. Ajunsă la punctul extrem, situația era fără ieșire. Era în joc soarta Bisericii și sacrificiul nu putea fi evitat.

Patriarhul Justinian a încercat, în ultimă instanță, înainte de a se intra în ședința decisivă a Sfântului Sinod din 5 octombrie 1950, într-o convorbire particulară purtată cu Nicolae Popoviciu în curtea interioară a palatului patriarhal, să-l înduplece să renunțe, măcar

formal, la câteva poziții din fronda sa. Răspunsul categoric al neîncovoiatului ierarh a fost însă neclintit, neadmițând nici un fel de compromis față de principiile sale. În plenul ședinței, s-au citit 12 capete de acuzare, prin care era incriminat ca un uneltitor contra regimului. În răspunsul său, acuzatul a dat o ultimă luptă, în care, în loc să se apere, a prezentat un aspru rechizitoriu la adresa autorităților comuniste pentru opresiunea tiranică față de Biserica și slujitorii ei.

Drept urmare, episcopul Nicolae Popoviciu a fost pensionat din oficiu, „de boală”, deși avea doar 47 de ani și i s-a fixat „retragerea” la Mănăstirea Cheia, în Prahova, ceea ce echivala, practic, cu domiciliul forțat.

Aceeași soartă au împărtășit-o, în acea perioadă, toți ierarhii care au încercat, într-un fel sau altul, să stea în calea valului, chiar dacă nu toți s-au ridicat la nivelul curajului său: mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei și Transnistriei, Tit Simedrea, mitropolitul Bucovinei, Efreem Enăchescu, mitropolitul Basarabiei, Irineu Mihălcescu, mitropolitul Moldovei și Sucevei, Nifon Criveanu, mitropolitul Olteniei, Cosma Petro viei, episcopul Dunării de Jos, Lucian Triteanu, episcopul Romanului, Veniamin Nistor, episcopul Caransebeșului, Atanasie Dincă, locțiitor de episcop al Râmnicului, Grigorie Leu, episcop al Hușilor, Emilian Antal, locțiitor de arhiepiscop al Bucovinei, Veniamin Pocitan, episcop vicar de București, Pavel Șerpe, episcop vicar patriarhal, Valeriu Moglan, episcop vicar la Iași, Teodor Scorobeț, episcop vicar la Sibiu, iar mai târziu și alții.

Însă aceste măsuri draconice, alăturate terorii acelor ani, au umbrat mult prestigiul pe care și-l dorea regimul comunist în ochii poporului. Ca să mai dreagă imaginea și să nu facă din liderul bisericesc al rezistenței anticomuniste un erou, în anul 1955, când a trecut la cele veșnice mitropolitul Nicolae Bălan, însuși Petru Groza i-a făcut o vizită episcopului Nicolae Popoviciu la Mănăstirea Cheia, propunându-i reabilitarea și numirea în scaunul episcopal de la Cluj, devenit vacant după alegerea lui Nicolae

Colan ca mitropolit la Sibiu, în schimbul retractării atitudinii sale dizidente. Demnitatea răspunsului celui surghiunit îi vădește încă o dată tăria caracterului său de neclintit: *„Eu nu știu să fac metanie mare la răsărit!”* La care, înfuriat, Groza i-a replicat: *„Atunci o să-ți găsească scaun Teoharie Georgescu!”* Acela era temutul ministru de interne din guvernul comunist.

Calvarul surghiunului de la Mănăstirea Cheia

Sub supravegherea strictă a securității, exilul lui Nicolae Popoviciu la Cheia a durat zece ani, cu multe privațiuni și umilințe, pe care cel condamnat i-a petrecut în însingurare și mare tensiune interioară, un zbucium ce nu i-a îngăduit nici măcar terminarea unor lucrări teologice de mare însemnătate de care s-a preocupat, între care un amplu tratat mariologic.

Îndurerat și retras în cochilia demnității sale, și-a îndurat calvarul cu aceeași dârzenie cu care a fost un apostol și în luptător ortovertebrat în întreaga sa viață, apărându-și principiile și convingerile ce l-au călăuzit și l-au fericit în toată existența pământească și apoi întru veșnicie.

Cu spiritul practic dobândit în casa părintească de la Biertan și experimentat temeinic în modul în care a administrat Episcopia Oradiei, interesându-se îndeaproape, uneori până la amănunte și de propășirea ei materială, episcopul Nicolae Popoviciu și-a amenajat, la Cheia, spre a nu fi povară pentru mănăstire, o mică gospodărie proprie, cu grădină și o vacă de lapte, având o maică, Arsenia, care-l ajuta și-i făcea menajul.

Părintele Ioan Comșulea de la Brașov, un apropiat al vlădicului și care l-a vizitat la Cheia, reproduce în memoriile sale un episod interesant ce i l-a povestit atunci: *„Odată, eram cu vaca la păscut în spatele incintei mănăstirii și s-a apropiat un grup de turiști germani ce discutau între ei și n-am putut să nu intru în vorbă cu ei și le-am spus multe lucruri din Germania, din orașele lor, despre teologie și altele și ei au rămas uimiți cum de știe un simplu călugăr din inima Carpaților, care-și paște modest vaca de lanț, astfel de lucruri, vorbind o limbă germană perfectă.”* Desigur, episcopul nu s-a deconspirat și nici nu le-a spus despre studiile sale de doctorat din Germania.

Corespondența ce a purtat-o cu un prieten apropiat și devotat, preotul Jivoin Forga de la Buziaș, stațiunea unde venea la tratament încă din vremea când era în scaunul episcopal, ne dezvăluie mărturii cutremurătoare despre

condițiile și starea sa sufletească din timpul surghiunului de la Mănăstirea Cheia. Iată câteva fragmente cât se poate de revelatoare:

8 VI 1951. Pe zi ce trece, situația mea se înrăutățește. Inspecțiile și controalele se țin lanț. Iar în timpul din urmă am prins zvonul că ar fi vorba de o schimbare a domiciliului meu la un schit, cu condițiuni reduse de viață. Abia am reușit să-mi înjghebez viața cea nouă aici și vrăjmașii mei se gândesc deja la mutare. Dacă se va porunci o voi face și pe aceasta, căci eu bine știu că nu avem aici „cetate stătătoare” și că patria noastră adevărată și definitivă-e sus în ceruri, unde Domnul S-a înălțat cu mărire, înaintemergător pentru noi făcându-Se.

Mai presus de vexațiuni și frământări, rămâne conștiința mea creștină, consecventă cu ea însăși și cu înfricoșatele juruințe pe care le-am făcut în fața altarului acum 15 ani, când la Praznicul de lumină al Rusaliilor am primit darul arhieriei.”

„20 IV 1953. E mare lucru să fii om de caracter! E greu să fii devotat până la moarte Lui Hristos, Dumnezeuul nostru. E mare lucru și minunat să duci, în tine și prin tine și-n alții, la biruință finală, Duhul Lui Hristos împotriva duhului veacului acestuia, care pe atâția îi amăgește și-i duce la pierzare!”

„30 XII 1953. Am scris urât, căci după șapte ore de curățit zăpada cu lopata, condeiu l am mult prea ușor pentru mână”.

„9 XII 1954. Luna octombrie a trecut repede de tot. Am fost și eu extrem de ocupat. Am scos cartofii - recolta mijlocie. Am adus furajul necesar pentru vacă. Lemnele 80% din cuantumul necesar sunt la adăpost, dar cu mare osteneală și primejdii. Săptămâna trecută m-a apucat noaptea și o ceață mare pe deasupra în pădure, cu două care. Nu vedeai la doi pași, cu felinarul în mână. Cu ajutorul Domnului am scăpat teferi. Am sosit acasă morți de oboseală și lac de apă. Eram îngrijorați să nu cădem pradă vreunei haite de lupi, cari s-au înmulțit îngrijorător. Noapte de noapte, uneori și dimineața, avem concerte simfonice date de lupi. Nu știu ce o fi la iarnă, dacă acum s-au format cete-cete. Dumnezeu are grijă uimitor de toți cei ce îi slujesc cu inimă curată și devotament, nelăsându-i de răsul și batjocura nevrednicilor.”

„19 IV 1955. M-am încredințat cu desăvârșire milostivirii și purtării de grijă a lui Dumnezeu. Un singur lucru mă interesează, ca zilele câte mi le va mai dărui Dumnezeu să fie închinare Lui și trăite pentru idealurile pe care El

ni le-a fixat vieții noastre pământești. Zis-am: „Partea mea, Doamne, este să păzesc cuvintele Tale”; „Pus-am gând în inima mea să păzesc poruncile Tale, că aceasta aduce răsplată veșnică. (Psalmul 118; 57,112).”

Știu foarte precis că de vreo doi ani încoace funcționează o officină de unde se emit, cu regularitate, cele mai alarmante știri cu privire la viața, sănătatea, domiciliul și hotărârile mele ultime, toate urmărind un singur scop: distrugerea morală și zdrobirea stimei, a iubirii și a încrederii pe care lumea o are în mine, datorită muncii pline de jertfelnicie și creatoare pe care am realizat-o în timpul cât am purtat povara răspunderii bisericești pe care am avut-o.

...Eu sunt foarte liniștit. Țintele vieții mele sunt precise. Drumurile sunt croite până la capăt. Abaterea de la ele nu există, cu nici un preț.

Un lucru e de mirare. Astăzi nu stau în calea nimănui, nu râvnesc situația nimăui, sunt retras în creieri de munți și-n sărăcie și totuși nu încap de mine, se împiedică mereu de mine, se ocupă, cu o perseverență vrednică de lucruri mai bune de persoana mea retrasă de pe arena vieții publice, în anonimat. De ce? Mai curând sau mai târziu, vor trebui să se dea bătuți dușmanii mei de moarte, pentru că le va fi imposibil să zdrobească ceea ce am clădit cu darul lui Dumnezeu, spre slava lui Dumnezeu, în conștiințele zecilor de mii de frați ai mei. Nu am făcut lucru omenesc, ci lucru dumnezeiesc și cine va înfrânza să se facă luptător cu Dumnezeu? (F.Ap. 5,39).”

„11 X 1956 (în febra alegerilor de mitropolit la Iași, cu șase candidați). Eu le-aș recomanda celor mai mulți dintre ei, spre reculegere, meditare și trezirea simțământului răspunderii teribile legate de arhierie, cuvintele psalmistului: „Slujiți Domnului cu frică și cu cutremur”(Ps.2,10).

Arhieria nu-i parvenire, arhieria nu-i căpătuială, arhieria nu-i tihnă și liniște; ea este devotament, muncă și dăruire de sine, jertfă, răstignire pentru Biserică - mireasa lui Hristos.”

„8 XII 1956. Scumpetea de care îmi scrii e generală. Eu am reușit, cu multe alergări, să-mi asigur necesarul pentru iarnă, suprimând orice consum inutil. Am tăiat purcelul de două luni, căci nu puteam cumpăra kilogramul de porumb cu 4 lei de dragul lui.”

„16 IV 1957. Cu Clujul am fost îmbiat insistent, dar am refuzat categoric.”

„9 IX 1958. Scriu aceste rânduri în clipa în care trenul trebuia să mă apropie de Buziaș. E o nouă experiență, care mă face să pătrund tot mai adânc în filosofia resemnării senine și conștiente,

care nu doboară ci te întărește lăuntric, pentru înfruntarea tuturor vicisitudinilor vieții”

Iar sora sa, Măria, își aduce aminte: „Mergeam să-l vizitez la Cheia pe Preasfințitul și stăteam de vorbă până seara târziu. Îi era dor de noi și mă tot întreba despre toți ai noștri și despre ce se mai întâmplă.

Munca mult și când îi spuneam să nu se ostenească atâta îmi zicea: „Mărie, eu am crescut în Biertan și îmi place să muncesc”.

Fiind mereu urmărit, pas cu pas, zicea amărât: „Dacă aș fi în închisoare, ar fi mai bine ca aici, că acolo toți sunt la fel, dar ăștia sunt ca fiarele sălbatice împotriva mea.”

Atras de glasul pământului natal, episcopul Nicolae Popoviciu s-a mutat la Domnul la 20 octombrie 1960, în casa părintească din Biertan, fiind prohodit cu multe restricții din partea autorităților în biserica satului, în care a fost botezat cu 57 de ani în urmă și la umbra căreia a fost înmormântat.

Slujba prohodului a fost săvârșită de un sobor restrâns, sub protia arhierelui Emilian Antal. A asistat și mitropolitul Nicolae Bălan. Unica predică a fost rostită de părintele profesor Nicolae Neaga, colegul său. Pentru preotul din Biertan, Iosif Urs, a fost prima slujbă bisericească săvârșită după hirotonia sa. Au participat rudele și sătenii, preotul săsesc din sat. Grupurile din Sibiu și din alte părți au fost oprite înainte de intrarea în Biertan și obligați să se reîntoarcă. La sfârșit s-a făcut o pomană restrânsă în casă.

În toată perioada ce a urmat, nu s-a îngăduit să se scrie nimic despre episcopul Nicolae Popoviciu în publicațiile bisericești îngăduite de draconica cenzură, căci efigia sa înfricoșa prea mult pe călăii lui.

S-a încercat apoi, în următoarele decenii, să i se îngroape și să i se șteargă cu totul numele, meritele, vredniciile, faptele, urmele din arhive și din sufilele celor care l-au cunoscut și l-au prețuit. Familia sa, terorizată de temuta securitate, a fost nevoită să-i ardă scrisorile și fotografiile, ascunzându-i chipul și amintirile dragi în tainița cea mai adâncă a inimii. În acele vremuri, chiar și numai a pomeni în public sau oficial ori în scris numele și activitatea lui Nicolae Popoviciu reprezenta o primejdie cu grave urmări asupra persoanei și familiei celui în cauză.

După 32 de ani, în 1992, episcopul Oradiei, Vasile Coman, fostul său student la Sibiu și care a avut curajul să-l viziteze la Cheia, a inițiat și a făcut demersurile necesare, prin părintele diacon dr. Teodor Savu, pentru strămutarea osemintelor

sale în cripta episcopală a Bisericii cu Lună, ceea ce s-a și săvârșit la puțină vreme după trecerea vlădicului la cele veșnice, în ziua de 23 august 1992, cu slujba de pomenire săvârșită de Î.P.S. mitropolit Antonie Plămădeală și P.S. Ioan Mihălțan, arhieru-vicar pe atunci, în prezența unui mare număr de preoți și credincioși bihoreni.

Cu acel prilej, mitropolitul Antonie al Ardealului îl caracteriza astfel:

„Episcopul Nicolae Popoviciu este fața curată și adevărată a Bisericii noastre. Este o mărturie înaintea oamenilor și înaintea lui Dumnezeu, este o jertfă care fără îndoială a făcut posibilă rămânerea lângă credincioși a celorlalți ierarhi, pentru ca să-și îndeplinească în condiții de risc și de suferință datoria de a asigura continuitatea vieții creștine, pregătirea și hirotonirea de preoți, botezurile, cununiile, Sfintele Taine, înmormântările, într-un ev întunecat în care ochii nu au fost lăsați să vadă și rațiunea n-a fost lăsată să judece drept și să spună adevărul.”¹

Profesorul Liviu Stan, prieten al lui Nicolae Popoviciu, scria despre el cu admirație: *„Ierarh cu rară pregătire cărturărească și monahicească, înzestrat și cu o energie greu de egalat, o podoabă a Ortodoxiei noastre și un exemplar de elită al neamului românesc. Neobosit, modest, aspru cu sine și blând cu alții, a lucrat în tăcere, dar temeinic și cu rară râvnă de apostol.”²*

Î.P.S. Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, apropiat al episcopului orădean în timpul păstoririi sale, ca și în momentele grele ale scoaterii lui silnice din scaun, îi sintetizează astfel chipul luminos:

„Nicolae Popoviciu este unul din marii ierarhi ai Bisericii noastre, unul din caracterele neclintite și una din coloanele vertebrale care n-a cunoscut nici un fel de îndoire, atât în fața adversarilor neamului, în surghiunul pe care l-a suferit în 1940, o dată cu ocuparea Ardealului de Nord de către horthyști, cât și prin atitudinea sa fermă, neabătută, lipsită de orice fel de concesiuni sau compromisuri făcute regimului comunist.

Episcopul Nicolae Popoviciu poate fi socotit un erou al neamului, aproape de martiraj, pentru că deși n-a fost efectiv în închisoare,

aceasta nu înseamnă că reclusiunea lui de la Mănăstirea Cheia a fost mai prejos, într-o țară care, chiar dacă nu avea gratii de sârmă ghimpată, nu a fost mai puțin o închisoare, pe care a trăit-o, de altfel, întregul popor.

Episcopul Nicolae avea o înaltă pregătire teologică, era unul din cei mai învățați teologi, era doctor în teologie, cu un doctorat solid, autor nu numai de strălucite predici dar și de studii teologice de mare valoare. Făcea parte din echipa ardeleană de ierarhi condusă de mitropolitul Nicolae Bălan, la care noi, cei tineri, ne uitam ca la niște adevărați titani ai gândirii teologice și ai trăirii bisericești. Cartea sa, Epicleza euharistică, teza lui de doctorat, este una din cărțile fundamentale ale teologiei românești, care tratează unul din cele mai gingașe capitole teologice, ce nu a fost abordat de oricine.

În virtutea acestor amintiri și a ceea ce am mai știut colateral despre el, consider că este ierarhul care binemerită venerația generațiilor prezente și viitoare ale Bisericii și neamului nostru.”³

Cuvine-se cu adevărat ca acest chip al episcopului-martir Nicolae Popoviciu să ne fie astăzi și mâine și pururea tuturor urmașilor și părtașilor roadelor strădaniilor și jertfelor sale o emblemă de referință, o călăuză statornică, un model viu și însuflețitor de trăire, acțiune și dăruire creștinească și românească.

De-acum putem comensura viața, lucrarea și jertfa sa la adevăratele dimensiuni, punând în lumina ce i se cuvine personalitatea sa ca ierarh de excepție al vremii sale, martir și mărturisitor al credinței dreptmăritoare, apostol al nației române și apărător dârz al idealurilor noastre naționale.

Rămâne de-a pururi o lespede neclintită a sfântului altar al Bisericii și al Neamului.

Nota redacției: Publicarea acestui material în serial a fost posibilă prin bunăvoința părintelui protopop Alexandru Tincu. Credem, alături de părintele Tincu, că un bust al vrednicului Vlădică Nicolae s-ar impune a fi așezat în fața Catedralei Ortodoxe Adormirea Maicii Domnului din Satu Mare, la a cărei înălțare și-a adus și dânsul o contribuție însemnată.

Note

¹ Arhivele Naționale Satu Mare, fond Consiliu național românesc din comitatul Satu Mare, act nr.1/1918, f.1

² Idem, act nr.10/1918, f.1 și 2 v.

³ Idem, act nr.19/1918, f.1

Modele creștine de eroism (VII)

Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava - mărturisitor al Adevărului

Preot dr. Cristian BOLOȘ

Soldatul devine erou/martir dacă și-a vărsat sângele pentru apărarea patriei. Creștinul devine martir/mucenic dacă și-a dat viața pentru credința în Dumnezeu. Poporul român a acordat întotdeauna o atenție maximă pomenirii eroilor naționali (cunoscuți și necunoscuți), dar și cinstirii Sfinților mucenici ale căror nume sunt consemnate în calendarul bisericesc. Mulți eroi și mulți mucenici sunt cunoscuți cu numele. Însă, cei mai mulți dintre ei sunt știuți doar de Bunul Dumnezeu, Care, prin sacrificiul lor, le-a primit sufletele în Împărăția Sa. Biserica lui Hristos este cea care asigură eroilor și mucenicilor o pomenire veșnică. De aceea, trebuie salutăta inițiativa autorităților de a invita un sobor de preoți - în vederea oficerii slujbei parastasului - de fiecare dată când se depun coroane în Cimitirul Eroilor, la statuia Ostașului Român sau înaintea plăcii care păstrează pentru eternitate numele celor trecuți în veșnicie în timpul Revoluției din 1989. Rolul acestui serial din revista "Eroii neamului" are menirea de a-i păstra veșnic în amintire pe cei care s-au jertfit pentru credință și adevăr, deoarece viața lor va constitui mereu o pildă demnă de urmat.

Între mucenicii ale căror moaște se găsesc în țara noastră se numără și Sfântul Ioan cel Nou (sec. XIV), asupra căruia vom stăruie în cele ce urmează, prezentându-i martiriul. El era originar din cetatea Trapezunt, de lângă Marea Neagră, ocupându-se cu neguțătoria (comerțul). Într-una dintre călătoriile sale pe mare, intră în conflict cu stăpânul corăbiei la bordul căreia se afla. Acela, văzându-l pe Ioan rugându-se și postind, și-a propus să îl despartă de credința sa fierbinte în Hristos. Au ajuns la Cetatea Albă, aflată sub dominația Imperiului Otoman. Stăpânul corăbiei se prezintă înaintea dregătorului cetății, zicând: *"Este un bărbat, care a venit aici cu mine și care vrea să se lepede de credința lui creștină, dorind să fie părtaș predaniilor voastre. Prin urmare, să faci în grabă cele de trebuință pentru el, ca să primești mare laudă, fiindcă este de rang slăvit, printre cei dintâi din cetatea Trapezunt"*. Dregătorul l-a chemat, cu bucurie, la sine pe Ioan: *"Am auzit că vrei să te apropii de credința noastră, lăsându-ți credința. Hulește și blestemă credința creștină cu*

glas mare înaintea poporului care s-a adunat aici. Preaslăvește pe luminatul soare și dă cinste luceafărului ce răsare înaintea lui și să le aduci jertfe, pentru care vei primi mare cinste și dregătorie de la împărat". Ioan, însă, plin de îndrăzneală, a răspuns: *"Să nu-mi fie mie să mă lepăd de Hristosul meu, Însuși Ziditorul soarelui acestuia pe care tu îl cinstești ca pe Dumnezeu, cinstea lui Dumnezeu aducându-l făpturii. Deci lasă tu, rogu-te, dregătorule, înșelăciunea necredinței sufletului tău și primește haina dumnezeiescului Botez, care strălucește mai mult decât soarele și crede în Domnul Iisus Hristos"*. Auzind aceste cuvinte, dregătorul a fost cuprins de mânie, poruncind ca Ioan să fie bătut cu toiegie și apoi să fie închis în temniță. A doua zi, Ioan este adus din nou la judecată în fața dregătorului cetății, care s-a mirat văzând fața luminoasă a Sfântului. Acesta a rămas neclintit în decizia sa, mărturisind cu fermitate: **"Sunt creștin!"** A urmat un nou val de lovituri, dar Ioan rezista eroinic, rugându-se lui Dumnezeu. Știa că după chinuri urmează unirea cu Hristos, pe Care îl mărturisea. A fost legat de coada unui cal sălbatic, fiind târât pe străzile cetății. În cele din urmă, i s-a tăiat capul cu sabia. Era anul 1332. Sufletul său și-a luat zborul spre Dumnezeu, trupul și capul rămânând chiar în acel loc în care s-a produs martiriul.

Niciun creștin nu avea curajul să se atingă de trupul însângerat al Mucenicului. În acea noapte, s-au văzut multe făclii arzând în jurul moaștelor Sfântului Ioan, iar trei bărbați intonau cântări în cinstea sa, cădindu-l. De asemenea, un stâlp de foc se putea observa deasupra trupului său. Un om, văzând acea minune, luă un arc și ținti cu săgeata spre unul dintre cei trei cântăreți, dar mâinile îi rămăseseră înțepenite până ce mărturisi vedenia concetățenilor săi. Auzind cele întâmplare, dregătorul cetății le-a permis creștinilor să îngroape trupul Sfântului Ioan. Stăpânul corăbiei a dorit să fure trupul Mucenicului și să-l ducă în patria sa. În timp ce slujitorii săi săpau mormântul, Ioan se arată în vis preotului bisericii creștine din cetate, care îndată a alergat la fața locului, alungând hoții. Creștinii au luat sfintele moaște din groapă și le-au așezat lângă

altarul bisericii, unde s-au păstrat timp de șaptezeci de ani, săvârșindu-se multe minuni asupra celor care veneau cu credință și se închinau. În anul 1402, Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, împreună cu Înalt Prea Sfințitul Iosif au adus cu mare cinste trupul Sfântului Ioan de la Cetatea Albă la Suceava, fiind așezat în catedrala mitropolitană, azi Biserica Mirăuților. În prezent, sfintele moaște se află în Mănăstirea Sfântul Ioan cel Nou din Suceava, de unde se revarsă multe daruri în viața credincioșilor care se roagă cu multă nădejde. Biserica îl serbează anual la data de 2 iunie.

Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava ni se prezintă ca un veritabil model în ceea ce privește mărturisirea Adevărului. Era conștient că-l așteaptă moartea. Cu toate acestea, în sufletul său nu s-a strecurat teama. Știa că moartea este poarta prin care va intra în Împărăția lui Dumnezeu. Știa că suferința este cheia care deschide această poartă

nevăzută. Chinurile l-au condus spre Hristos. Sfântul Ioan a trăit în adevăr, a mărturisit adevărul și a ajuns întru Adevăr, adică întru Hristos, Care este "Calea, Adevărul și Viața" (Ioan XIV; 6). Sfântul Ioan ne demonstrează că iubirea adevărului este iubirea lui Hristos și trăirea în conformitate cu voia Sa, noi trebuind să fim dispuși la multe sacrificii, inclusiv la jertfirea propriei persoane pe altarul dragostei de Dumnezeu și de aproapele.

În concluzie, cel care spune adevărul Îl mărturisește pe Hristos, Care este Adevărul. Dimpotrivă, cel care recurge la minciună, se dovedește a fi o unealtă a diavolului, care este "mincinos și tatăl minciunii" (Ioan VIII; 44). Adevărul ne apropie de Dumnezeu, în timp ce minciuna ne îndepărtează de El, conducându-ne în sfera de influență a diavolului. A mărturisi adevărul în orice împrejurare, reprezintă o dovadă clară a faptului că Hristos locuiește în noi.

Note

Vezi Proloagele, vol. II, tipărite prin străduință și osteneală, cu un studiu introductiv și binecuvântarea Î.P.S. Dr. Nestor Vornicescu, diortosite și îmbogățite de Arhim. Dr. Benedict Ghiuș, Ed. Bunavestire, Bacău, 1995, p. 800-803; Dictionar aghiografic, cuprinzând viețile Sfinților de la A-Z, de Gherasim Timuș, Ed. Pelerinul Român, Oradea, 1998, p. 469-471; Pr. Ion M. Stoian, Dictionar religios, Ed. Garamond, București, 1994, p. 134.

Garda Nistrului

Augustin Scriban

*Sunt ROMAN venit din Roma cu oștirea lui Traian
Ca să fiu pe totdeauna gardă Nistrului roman
Și s-arăt acelui care va cerca să năvălească
De la care râu începe stăpânirea românească.
Ca să știe că-ntre Nistru, Tisa, Dunăre și Mare
Se întinde ROMÂNIA cu-ale ei străvechi hotare.
Peste care niciodată nu va trece vre-un dușman
Fără ca să știe minte ce-i ROMÂNUL lui Traian.
Între-aceste patru ape munca mea desfășura-voi
Și, ca bradul de la munte în bătaia vijeliei,
Necîntit voi sta de pază la hotarul ROMÂNIEI.
Pentru ca Traian din ceruri, când spre Dacia privi-va
Să tresare și să zică: VIRTUS ROMAE REDIVIVA
Iar Italia, ca mamă, să rămână-n admirare
Că păstrăm și astăzi încă ale Daciei hotare.*

*Augustin Scriban este autorul „Gramaticii limbii românești”, tipărită la Iași în 1925
Poezia a fost publicată în Adevărul nr. 182, anul I, 31.VII.1990.*

Revoluția din Ardeal din 1918 și Gărzile naționale române (III)

Ing. Ec. Cristian MAREȘ

Odată decisă organizarea Adunării Naționale de la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918, s-a trecut la fapte. A fost făcută cunoscută hotărârea Consiliului Național Român, în așa fel încât toate regiunile și localitățile să-și poată trimite delegații în numele fiecărei comunități, care să-și expună mandatul în baza căruia erau împuterniciți de cei pe care îi reprezentau.

S-a scris mult despre Adunarea Națională de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, dar este un aspect important care trebuie menționat și repetat. A fost singura adunare națională, practic un plebiscit, un referendum, singura adunare națională ținută în toate provinciile desprinse din Imperiul Austro-Ungar, prin care populația să fie întrebată ce dorește să facă cu viitorul ei. Independența cehoslovacilor, polonezilor, slovenilor, croaților, s-a decis de către conducătorii lor, era un curent favorabil, de necontestat pentru independență, dar singurii din cuprinsul întregului imperiu care au chemat populația să se exprime liber, au fost românii ardeleni. Și ei au spus prin glasul celor peste o sută de mii de delegați, reprezentând poporul din toate colțurile Transilvaniei, „**NOI VREM SĂ NE UNIM CU ȚARA!**” Este un fapt de necontestat, și nimeni nu a îndrăznit să conteste adunarea națională de la Alba Iulia. Până și cei mai extremiști maghiari contestă tratatul de la Trianon, din 4 iunie 1920, dar despre valabilitatea rezoluției de la Alba Iulia nimeni nu zice vreun cuvânt, deoarece s-ar acoperi de ridicol.

În mai 2006, pe teritoriul Muntenegrului s-a ținut un referendum la care cetățenii sunt întrebați dacă doresc sau nu ca Muntenegru să fie o republică independentă. Cu 55% pentru, muntenegrenii au votat pentru independență, ieșirea din uniunea cu Serbia. Muntenegrenii au devenit independenți prin referendum, și nimeni nu poate contesta asta. La fel, nimeni nu poate contesta voința liber exprimată de transilvăneni la 1 decembrie 1918 la Adunarea Națională de la Alba Iulia, iar presa internațională a momentului a subliniat asta.

În aceeași zi, 1 decembrie 1918, Regele Ferdinand și Regina Maria, alături de generalul

Berthelot, își făceau intrarea triumfală în Bucureștiul evacuat în grabă de trupele germane ce se scurgeau prin Ardeal spre casă. După o primire entuziastă, în cadrul căreia regelui Ferdinand i se conferă de către generalul Eremia Grigorescu, eroul de la Mărășești, gradul de mareșal al armatei române, urmează dinea de gală, în cursul seriei. În timpul acestui dinea a sosit vestea că în Alba Iulia s-a proclamat în cursul zilei Unirea Transilvaniei cu România. Din cuvântul Regelui, după aflarea acestei vești: „... ceea ce strămoșii noștri au visat, ideea pentru care generațiile trecute au suferit și au lucrat, idealul pentru care toată suflarea românească a nădăjduit, iar ostașii noștri și-au vărsat sângele, azi a devenit un fapt îndeplinit. Azi, Mama România poate strânge pe toți copiii la sânul ei. Basarabia și Bucovina, cele două fiice răpite, s-au întors una după alta la casa părintească; iar Ardealul, frumosul leagăn al poporului român, de unde au descălecat întâii voievozi ai Țărilor Românești, a votat astăzi, la Alba Iulia, Unirea cu Regatul Român. Salutând printre noi pe solii din țările românești, care ne-au adus din partea fraților lor aceste bune vești, să-mi fie îngăduit să aduc prinusul meu de adâncă și nepieritoare recunoștință poporului meu și tuturor bărbaților cu iubire de neam, care în patriotismul lor cald, cu sfatul lor chibzuit, cu voința nestrămutată, m-au ajutat pe mine și țara să putem înfăptui visul nostru secular. Să unim deci sufletele noastre, să unim toate puterile noastre, închinând toate energiile binelui obștesc, ca să putem face față unui viitor strălucit care se deschide înaintea privirilor noastre, întemeiat pe baze sănătoase și democratice. Binecuvântarea generațiilor viitoare va fi răsplata noastră nepieritoare. Și acum, în această zi măreață, să unim glasurile noastre și să strigăm din adâncul sufletului: *Trăiască scumpa noastră Românie, întregită și pururi nedespărțită!*”

Rezultatul adunării de la Alba Iulia nu se putea contesta, dar se putea acționa împotriva îndeplinirii dezideratelor românești, și asta au făcut inamicii creării statului român unitar România Mare.

Linia de demarcație

La semnarea armistițiului de către Austro-Ungaria, la 3 noiembrie 1918, la putere la Budapesta se afla guvernul lui Mihaly Karolyi, aristocrat cu vederi proantantiste. Conte Istvan Tisza, unul dintre autorii morali ai războiului și un mare dușman al românilor ardeleni, precum și al tuturor minorităților, fusese ucis de proprii soldați în timpul revoluției din Ungaria. La Belgrad, la 13 noiembrie, semnează un armistițiu cu generalul Louis Franchet d'Esperey, comandantul armatei aliate din Balcani, pe baza căruia se stabilește și o linie de demarcație între România și Ungaria în Transilvania, pe cursul mijlociu al Mureșului, iar Banatul și Baranya au fost puse sub administrație franco-sârbă. Această linie de demarcație a fost stabilită total arbitrar, fără participarea și fără a se cere părerea părții române, direct interesate, mai mult, fără să țină seama de considerentele etnice. Semnatarii nu aveau vreo înputernicire, nici măcar nu avea aprobarea Parisului, a fost doar o linie de demarcație pur militară, în așteptarea delimitării granițelor de către conferința de pace de la Paris, care urma să-și deschidă lucrările.

Între timp, trupele române intraseră în Ardeal (13 noiembrie) ocupând Târgu Mureș (25 noiembrie), Bistrița (4 decembrie), Brașovul (7 decembrie), iar la mijlocul lui decembrie ajungând pe linia stabilită de Franchet d'Esperey. Având aprobarea generalului Berthelot, pe atunci comandant al trupelor aliate din România și sudul Rusiei, pe baza hotărârii de la Alba Iulia, trupele române avansează și ocupă Clujul (24 decembrie), Gherla, instalându-se pe linia Sighetu-Marmației Zalău Zam, în ciuda opoziției generalului d'Esperey și a președintelui francez Clemenceau, care favorizau mai mult inamicii decât aliații.

Timp de patru luni, această linie de demarcație va fi un teren de luptă, de hărțuiri și ciocniri militare de joasă și medie intensitate, incursiuni militare, mergând uneori la angajamente serioase, inclusiv de artilerie. Timp de patru luni, populația românească de la vestul acestei linii va fi jefuită, maltrată, de bandele ungurești la care se vor adăuga mai târziu călăii bolșevici și armata maghiară, vor fi crime și masacre greu de imaginat. Iar în tot acest timp, soldatul român va sta la datorie, de veghe, cu mâna încleștată pe armă, gata de luptă, ripostând provocărilor, dar fără să poată acționa decisiv, urmărindu-i pe mișei, din cauza directivelor de la Paris.

Un Paris atât de departe încât nu auzea geamătul populației românești oprimate, deși ofițerii francezi din teren ce trebuiau să vegheze la păstrarea liniei de demarcație anchetau crimele și trimiteau rapoarte la Paris, acolo unde Conferința de pace își deschisese lucrările.

O mare dezamăgire și această Conferință de pace, care a deviat din primele zile de la idealurile de egalitate între națiuni atât de propovăduite în timpul războiului, ajungându-se ca doar „cei patru mari” (guvernele Angliei, SUA, Franței și Italiei) să hotărască și restul statelor să se supună. Primul ministru român, Ion C. Brătianu, prin atitudinea sa intransigentă referitoare la drepturile țării sale, și-a trezit de la început antipatia „marilor”, deranjați de dârzenia „sprâncenatului” Brătianu.

Între timp, luptele și provocările pe linia de demarcație continuau, trupele române fiind ținta permanentă a incursiunilor și atacurilor bandelor ungurești, iar în teritoriul rămas neocupat de armata română, masacrele asupra patrioților români deveniseră la ordinea zilei. Gărzile naționale au fost desființate, în zona românească membrii lor intrând în mare parte voluntari în armata română, în diviziile ardeleni a 16-a (general Alexandru Hanzu) și a 18-a (general Dănilă Pop sau Papp, fost general în armata austro-ungară). În zona rămasă ungarilor, membrii gărzilor au fost dezarmați, bătuți, umiliți, și unii dintre ei uciși de către bandele revoluționare maghiare.

Banatul sub ocupație sârbească

De dezagregarea monarhiei austro-ungare au profitat în primul rând sârbii. Garnizoanele lor se strecoară și se instalează în Banat începând cu luna noiembrie a anului 1918, când ocupă Neoplanta și chiar Lipova de Mureș. La 19 februarie 1919, generalul sârb Gruici intră în Timișoara și dizolvă toate gărzile și consiliile naționale, preluând imperiul asupra județului Timiș. Ne-am fi așteptat la o tratație frățească din partea tovarășilor de suferință de sub același tiran bicefal reprezentat de monarhia austro-ungară, la fel cum i-am tratat și noi pe ei.

Deputatul român Ștefan Cicio Pop, cel care a condus ulterior de la Arad renașterea națională sub flamurile Partidului Național Român, l-a apărat în proces pe redactorul ziarului sârbesc Zastava în 1892, mai mult, s-a zbatut și a intervenit pentru cei zece mii de prizonieri sârbi deținuți în cetatea Aradului în condiții insalubre în

1914. Din cauza condițiilor grele de detenție, printre ei izbucnise tifosul și zilnic mureau 40-50 de oameni. La interpelarea sa din Parlamentul ungar, primul ministru, Istvan Tisza, îi replica plin de furie, în tribunele aceluiasi parlament: **„mulțumește-te că trăiești și că poți infecta și astăzi aerul curat al maghiarilor!”**. Deputatul român Ștefan Cicio Pop nu s-a resemnat și a continuat lupta sa, mergând până în pânzele albe, trimițând inclusiv memorii în țările vestice prin intermediul unui prizonier sârb deghizat în lucrător austriac, și până la urmă obține condamnarea călăului sârbilor, colonelul Hegedus, degradat și închis, iar regimul prizonierilor sârbi a fost considerabil ameliorat. Ulterior, după război, congresul întemnițaților și internaților de la Novisad i-a adresat calde mulțumiri deputatului Ștefan Cicio Pop.

Ne-am fi așteptat la recunoștință, sau măcar la tratament demn și egal din partea unui popor care a suferit din plin din partea acelorași asupritori. În schimb, după ocuparea Banatului, tot în baza aceluiasi ciudat acord semnat de generalul francez Franchet d'Esperey, sârbii s-au datat la prigoane, arestări și amenințări, ba chiar îi luau pe plugarii români și îi duceau în Serbia la munci agricole, un fel de muncă forțată.

Alături de sârbi apăruseră și ofițerii francezi, care s-au lăsat cucerii rapid de atmosfera pregătită lor de nobilii unguri din Arad și Timișoara, de banchete și chefuri, astfel că ajunseseră cei mai mari avocați ai drepturilor maghiarilor asupra Banatului. Excepția notabilă a fost Lugojul, puternic centru românesc, unde francezii sunt fermecați de societatea românească.

Profitând de bunăvoința sârbilor și indiferența francezilor, ungurii din Banat se pregătesc de luptă împotriva românilor. Dezarmarea și dizolvarea gărzilor românești din județul Arad erau gata la 10 februarie, ulterior au fost uciși gardiștii din Chișinău-Criș de către un detașament din Puspoklandany, la 20 februarie două batalioane din divizia ungară a 23-a, sub comanda generalului Soos au atacat cea mai puternică gardă română, cea din Șiria, unde au masacrat familia doctorului Hotăranu și pe alți săteni. De aici, au invadat întreg ținutul până la linia demarcațională, trenurile blindate de la Seghedin ajungând până la Hălmagiu, în Munții Apuseni. Vreo 60 de gardiști de la Șiria au trecut dincolo și s-au înrolat în armata română.

Un aspect mai puțin cunoscut îl constituie faptul că sârbii au împiedicat plecarea delegaților

români din Banat ocupat de ei la adunarea națională de la Alba Iulia, la început prin șicane, iar mai apoi chiar prin interzicerea deplasării lor. Nu întâmplător, hotărârea de la Alba Iulia, în articolul I, spune așa: **„Adunarea Națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între râurile Mureș, Tisa și Dunăre.”**

Dar sârbii înțelegeau altfel. Chiar și după ce convenția de la Paris ne face o dreptate imperfectă, lăsând o treime din Banat sârbilor, care până atunci nu stăpâniseră nicio clipă vreun teritoriu la stânga Dunării, ei tot nu se dădeau duși din Banat. Ar fi trebuit să evacueze porțiunea atribuită României până în a doua jumătate a lunii iulie, dar profitând de ofensiva ungară de peste Tisa începută la 20 iulie împotriva noastră, au tergiversat lucrurile, jefuind tot ce puteau din teritoriul atribuit României și care trebuiau să-l părăsească. Armata română a trebuit să-și trimită toate forțele să se bată împotriva bolșevicilor unguri, lăsând Banatul la mila sârbilor și a ofițerilor francezi montați împotriva românilor.

După cum spunea generalul Mărdărescu în memoriile sale: *„Situția reală însă, lăsată de sârbi, era de așa natură, încât nu mai era nevoie de cercetări. Atât bunurile și instituțiile publice, cât și proprietățile private, trebuiau dijmuite de armata și autoritățile sârbești cu un astfel de procent, încât să ne rămână prea puțin din ce-a fost și, dacă era cu puțință, să nu ne mai rămână nimic”*. (General Gheorghe Mărdărescu, Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei și alte mărturii, editura Marist, 2009).

Generalul Mărdărescu era un om foarte echilibrat, vorbind prea puțin despre ceea ce a găsit în Banat, în ideea că sârbii erau aliații noștri. Dar dacă de un astfel de tratament am avut parte din partea unui aliat, atunci ce ne așteptam din partea unui dușman, cu care stăteam față în față, pe linia de demarcație hotărâtă tot de aliații noștri? În același timp, păzeam frontiera estică, pe Nistru, împotriva bolșevicilor ruși, luptam în nord împotriva ucrainenilor bolșevizați încercând să facem joncțiunea cu cehoslovacia și polonezii, și nici în sud nu eram prea siguri cu vechii inamici bulgari. Eram în război pe frontiere lungi de 1400 de kilometri la vest, de 1000 de kilometri la est, și la sud în expectativă armată. Ca și cu un an înainte, eram în continuare înconjurați de dușmani, iar armata noastră ducea lipsă de orice, mai puțin de încredere și entuziasm. Și acest lucru se va dovedi hotărâtor.

Onoarea și curajul românilor la 1877

Prof. Nicolae POP

În preajma anului 1877, românii erau în fața unor mari primejdii și încercări care veneau dinspre Peninsula Balcanică, dar și din partea Turciei. Evenimentele premergătoare, din 1875 și 1876, care se desfășurau în Balcani, se apropiau primejdios de hotarele României, lăsându-se să se prevadă că tendința merge spre o reorganizare etnică și politică ce frământa răsăritul Europei de multe secole, acum intrând într-o nouă fază, hotărâtoare.

Evenimentele din Bosnia și Herțegovina, izbucnite în 1875, erau atât de periculoase încât nici cu arma nici cu diplomația nu se puteau domoli, iar răscoala din Bulgaria din 1876 era dusă prin măceluri și cruzimi inimaginabile. Intrarea armatelor Serbiei și Muntenegrului în acțiune pentru apărarea fraților de sânge au dovedit că Europa orientală era amenințată de mari zguduirii, la care se adăugau și luptele seculare dintre Cruce și Semilună (Cruciadele), desfășurate prin sângeroase acte. În fața acestor situații, statele mari urmăreau îndeaproape evenimentele care puteau atinge și slăbi influența și prestigiul lor în zonă. România, și atunci, ca întotdeauna, trebuia să ia o atitudine corectă, bazată pe o profundă rațiune menită să-i apere propriile interese, printre care protejarea românilor de peste hotare și încheierea și păstrarea unor raporturi internaționale favorabile. Când ostilitățile deveniră incerte și ținutul de peste Dunăre, între Negotin, Zaicior, Cladova și Vidin, începu a deveni câmp de lupte, România, pentru a împiedica ca unul sau altul dintre beligeranți să întrebuițeze teritoriul ei, a făcut tot ce a putut pentru a-și păstra starea de neutralitate și a trimis observatori la gurile Timokului. Evenimentele se precipitau rapid, iar Serbia era în pericol și ceruse mijlocirea puterilor europene pentru pace, precum și ajutoare.

În vara anului 1876, la mijlocul lunii iunie, începu războiul Serbiei și Muntenegrului cu Poarta. În aceste împrejurări, România și-a menținut starea de neutralitate, dar cu o atitudine binevoitoare față de popoarele din sudul Dunării. Chiar dacă Poarta a protestat, România a permis trecerea Dunării pentru numeroși voluntari sârbi,

ruși și bulgari, oferind adăpost și hrană refugiaților sârbi care se fereau de represiunea otomană. În acel timp, Ministrul de externe al României, Mihail Kogălniceanu, cât privește neutralitatea, preciza: „Serbia are toată simpatia noastră și dovadă o face faptul că nu refuzăm trecerea pentru o mie de indivizi care se duc în Serbia în grupuri mici;...deși cunoaștem acțiunea comitetelor la noi, nu le-am pus nicio piedică cu privire la înrolările pe care la fac aceste comitete și la măsurile financiare pe care le iau pentru a ajuta nevoile Serbiei, cunoaștem și numele persoanelor care sunt în fruntea acestor comitete și nu au fost în niciun fel urmărite atunci când s-au ferit de a face lucrurile pe față.”

Peste două zile, șeful diplomației românești menționa unele din aceste limite. El cerea să se comunice factorilor de conducere de la Belgrad că „transporturi masive de tunuri și puști prin România nu s-ar putea face, deoarece drumurile de fier fiind administrate de către companii austriece, lucrul s-ar afla îndată”. Conform angajamentelor Societății Crucii Roșii înființată la sfârșitul lunii iunie 1876 (constituită și la București, cu sediul la spitalul Colțea), România a sprijinit luptătorii sârbi și pe linie sanitară, așa cum prevedea de altfel și Convenția de la Geneva, semnată la 22 august 1864. Atitudinea de corectă neutralitate și interesele curat românești cereau această purtare.

Tratatul de pace de la Paris din 1856 considera Principatele Unite sub suzeranitatea Porții și garanția comună a puterilor semnatare, motiv pentru care guvernul de la Istanbul avea tendința să considere statul român ca parte alcătuitoare a Imperiului, deși relațiile de jure și de facto erau contrarii unei asemenea interpretări, fapt pentru care obținerea independenței și recunoașterea internațională deveniseră imperative. Marile Puteri aveau, însă, o politică de expectativă și consultări cu atitudini oscilante.

Începând din vara anului 1876, guvernul român și-a intensificat acțiunile diplomatice și de politică internă menite să apere interesele naționale ale statului nostru și să-i asigure, în fapt, o independență deplină. Ministrul de externe, M.

Kogălniceanu, deși știa că marile puteri nu sunt deschise sprijinului, considera, totuși, după cum remarcă reprezentantul diplomatic al Rusiei la București, că: „**poziția fermă**” a României față de Poartă este „**un mijloc mai sigur**”. M. Kogălniceanu, în numele guvernului, a întocmit un memoriu în șapte puncte, care conținea revendicări importante ale României față de Poartă, pe care l-a trimis în 16 iunie 1876 reprezentanților noștri diplomați din străinătate, însoțit de o notă reprezentativă, prin care se cerea guvernelor puterilor garante să fie încunoștințate de aceste revendicări și să le sprijine la Constantinopol.

În notă, M. Kogălniceanu spunea: „*datoriile pe care le avem față de țară ne poruncesc să rostim fără șovăială păsurile și cererile noastre și să facem toate eforturile pentru a ajunge la o soluție*”, arătând în continuare că, întrucât menținerea status-quo-ului nu poate „*decât să întunece raporturile cu Poarta otomană, spre a preîntâmpina urmări supărătoare pentru ambele țări, se impune a preciza chestiunile litigioase a căror rezolvare urgentă interesează în gradul cel mai înalt, statul nostru*”.

Arătăm în continuare punctele revendicate de M. Kogălniceanu pentru România: 1. Recunoașterea individualității statului român și a dimensiunii sale istorice, România; 2. Admiterea reprezentantului României în Corpul Diplomatic; 3. Asimilarea supușilor români din Turcia situației celorlalți supuși europeni și recunoașterea dreptului de judecată ale agenților României asupra conaționalilor; 4. Inviolabilitatea teritoriului român și delimitarea insulelor Dunării; 5. Încheierea cu Imperiul Otoman a unor convenții comerciale, poștale, telegrafice, precum și extrădarea răufăcătorilor (de care avem suficienți); 6. Recunoașterea pașaportului român și abținerea consulilor turci de a se amesteca în afacerile privind pe românii din străinătate; 7. Fixarea granițelor între România și Turcia la gurile Dunării, luându-se ca bază talvegul brațului principal al acestui fluviu. Curajoasa notă se încheie, parcă, cu o avertizare, conform căreia dacă aceste revendicări legitime ale României n-ar fi soluționate de către Poartă, guvernul român s-ar vedea silit să părăsească atitudinea de neutralitate menținută până atunci.

Cele șapte puncte revendicative reprezintă, în esență, cererea de independență a statului român. (Iată onoarea și curajul unui ministru de externe român la 1876!!!). Marile puteri, însă, departe de a ne sprijini la Constantinopol, au privit cu

indiferență nota ministrului de externe român, iar unele chiar cu ostilitate revendicările României. Doar la Berlin, după cum comunica, la 22 iunie 1877, Titu Maiorescu, cererile guvernului român erau considerate „*drepte și moderate*”, opinându-se că „*Turcia ar face bine dacă le-ar satisface*”. Cu toate acestea, însă, și diplomații germani sfătuiau guvernul român să rămână pe calea prudenței pentru a nu crea „*precedentul uni refuz*”, iar ministrul de externe francez, ducele Decazer, a declarat că este inoportun și periculos să se ridice acum astfel de chestiuni, considerându-le injuste. În ce privește atitudinea Austro-Ungariei, contele Andrassy afirma că memoriul lui M. Kogălniceanu reprezintă „*lucrul cel mai intempestiv din lume*”. Nici guvernul țarist n-a aprobat demersul lui M. Kogălniceanu, socotindu-l „*Întârziat sau prea timpuriu, oricum, nepotrivit pentru moment*”. Memoriul lui M. Kogălniceanu a produs temeri în rândul diplomaților marilor puteri. Poarta otomană a respins energic revendicările României, iar turcul Savsfet afirma cu dispreț: „*Poarta este ocupată cu lucruri mai de seamă!*”

Iritat de aceste afirmații, ministrul român de externe a încercat să determine factorii de decizie din România să părăsească politica de neutralitate și să înceapă războiul împotriva Imperiului otoman spre a-și cuceri independența. Referitor la îndemnul acestuia, Nicolae Iorga sublinia că actul său „*face cea mai mare onoare omului care l-a scris și diplomației unui stat valah care a îndrăznit ...să ridice acest nobil glas, unul din cele mai nobile, ce au fost vreodată auzite, pentru dreptate și pentru suferința omenească înaintea Europei; este un act de mândrie și demnitate națională și poate fi un model pentru ce se cuvine a-și permite România independentă.*”

A urmat o perioadă de opinii pro și contra referitor la îndemnul lui M. Kogălniceanu, dar erau și oameni politici turci, cum a fost Sadig pașa, care opina că: „*România trebuie declarată independentă și constituită în stat neutru.*” Între timp, în luna decembrie 1876, încurajată de Anglia, Turcia adoptase o constituție care, sub amprenta liberală (?), neagă dreptul de eliberare națională a popoarelor dominate ori supuse suzeranității Porții otomane. Articolele 1,7 și 8 ale constituției turcești afectau grav statutul internațional al României. Astfel, în art. 1 se spunea că „*Imperiul otoman cuprinde regiunile și posesiunile actuale, precum și provinciile privilegiate. El (Imperiul otoman) formează un corp indivizibil din care nicio parte nu poate fi*

desprinsă sub niciun motiv". Art. 7 preciza că: „sultanul dă investitura șefilor provinciilor privilegiate (cum era și România n.n.), în formele fotărâte de privilegiile ce le-au fost concesdate”, iar art. 8 stabilea că: „toți supușii Imperiului, fără deosebire, sunt otomani, oricare ar fi religia de care se țin”. Conform lui Nicolae Iorga, Constituția Turciei a reprezentat pentru opinia publică românească o „lovitură de trăznet și o crudă ofensă”. Constituția otomană, prin conținutul ei, a provocat ample și profunde dezbateri și atitudini în presa europeană și românească a timpului.

Făcând abstracție de aceste opinii, oamenii politici români cu vederi înaintate considerau, la începutul și primăvara anului 1877, că pentru urgentarea obținerii independenței se impune încheierea Convenției cu Rusia și participarea efectivă a României la războiul antiotoman. La 4 aprilie 1877, se încheie Convenția româno-rusă, iar la 12 aprilie, Rusia declară război Turciei și, în aceeași zi, au început trecerea armatelor rusești prin România și pregătirile de traversare la sud de Dunăre.

La 9 Mai 1877, Parlamentul a aprobat măsurile luate de Guvernul României și, constatând actele de ostilitate ale Porții față de români și că legăturile cu aceasta au fost rupte, a votat adoptarea independenței absolute a României. În 10 mai, acest eveniment a fost sărbătorit în toată țara, fiind legat și de aniversarea venirii domnitorului Carol, în 1866, pe tronul României, iar în 11 mai 1877, Parlamentul anulează tributul către Turcia (914.000 lei), banii fiind puși la dispoziția Ministerului de Război. Între 14-26 iunie 1877, armata rusă trece Dunărea pe la Zimnicea, dar în înaintarea ei către Plevna suferă o grea lovitură din partea armatei otomane condusă de Osman pașa. În urma acestor lupte grele, Marele Duce Nicolae, comandantul suprem al armatelor ruse, adresează principelui Carol al României o telegramă în care îi cere cu insistență

ca armata română să treacă Dunărea pentru a da ajutor trupelor rusești ce se aflau în defensivă lângă Plevna. Armata română și-a demonstrat vitejia și onoarea în timpul luptelor de la Plevna, unde au avut loc cele mai încordate bătălii din timpul războiului româno-turc. După grele bătălii, la Grivița cad în luptă 800 de soldați români și comandanții lor, maiorul Gheorghe Șonțu și căpitanul Valter Mărăcineanu. Continuă, apoi, luptele de la Smârdan, Vidin, Rahova, unde soldații români au dat dovadă de vitejie fără de seamăn.

Războiul ruso-româno-turc se termină cu victoria asupra Turciei datorită faptelor de vitejie ale armatei române, a soldaților și comandanților ei. Turcia, cu grelele ei pierderi, a fost nevoită să ceară pace. Aceasta se încheie la San Stefano, la 19 februarie 1878, din păcate, fără participarea României, căreia, totuși, Tratatul îi recunoaște independența, dar crează o încordare a relațiilor româno-ruse, dat fiind că România își adusese o contribuție decisivă pe câmpul de luptă.

În cele din urmă, puterile europene au organizat un Congres la Berlin, cu scopul de a definitiva Tratatul de pace de la San Stefano, ceea ce a dus la diminuarea încordărilor. Congresul de la Berlin recunoaște independența de stat a României și unirea cu aceasta a Dobrogei și a Deltei Dunării. În schimb, Rusiei i-au fost cedate Basarabia și județele Cahul, Bolgrad și Izmail, ce aparținuseră României, așa după cum sublinia colonelul Sembratowicz, la 4 martie 1978, că „**au revenit pe nedrept Rusiei**”.

Cucerirea independenței de stat a României s-a realizat în cele din urmă pe câmpul de luptă, în văzul întregii Europe, care a putut admira vitejia ostașilor români, ceea ce a sporit prestigiul țării noastre. Statul român, obținându-și independența, putea lua de acum înaintea măsurilor care să așeze România în rândul țărilor civilizate din Europa și din lume.

Bibliografie

1. N. Adăniloiaie, Independența națională a României, Ed. Academiei RSR, București, 1986;
2. Dinu C. Giurescu, Istoria Ilustrată a României, Ed. Sport-Turism, București, 1981;
3. Istoria Parlamentului și a Vieții Parlamentare din România, până la 1918, Ed. Academiei RSR, București, 1983;
4. Istoria României în date, Ed. Enciclopedică Română, București, 1972;
5. T.C. Văcărescu, Luptele Românilor în războiul din 1877-1878, Ed. Goblifii, București, 1877;
6. Independența României, ed. Academiei, București, 1977;
7. Gh. Tănase, Ștefan Gh. Arsene, Crestomația pentru studiul istoriei moderne și contemporane a românilor, Ed. Spiru Haret, Iași, 1996.

Revenirea leului-erou la Satu Mare

Dr. Gheorghe TODUȚ

Incontestabil, Vasile Lucaciu este cea mai importantă personalitate a sătmărenilor, singura cu adevărat de dimensiune națională. Aducerea aminte, acum la 160 de ani de la naștere, a glorioaselor sale fapte nu este decât afirmarea crezului că valoarea și tăria unui popor se cântăresc după măsura în care acesta știe să-și cinstească și să-și glorifice eroii. O națiune nu trăiește, în ultima instanță, prin resorturile sale economice sau militate, ci prin cele sufletești; când acestea au secăt, când nu mai există atracția modelelor demne oferite de istorie, și celelalte virtuți dispar, cu timpul dispărând poporul însuși.

Națiunea nu înseamnă totalitatea fabricilor de pe un anumit teritoriu, totalitatea mașinilor, a clădirilor ș.a.m.d., națiunea este ceea ce e în sufletul fiecăruia; suntem români fiindcă vibrăm la numele Vasile Lucaciu, ne emoționează mărețele sale fapte și tăria sa de caracter, manifestată atât în fața atacurilor, dar mai ales a promisiunilor tentante ce i s-au făcut. Cinstirea eroilor, a marilor slujitori ai neamului, este prima datorie patriotică a fiecărei generații, ei fiind rădăcinile națiunii, cei care o fixează solid în

acest pământ și-i dau tărie în fața furtunilor istoriei.

Îl cinstim azi pe Vasile Lucaciu, așa cum am făcut și altădată; dar Vasile Lucaciu este unul dintre fericiții eroi care au avut parte de cinstire, pe măsura faptelor și suferințelor sale, încă din timpul vieții. Personalitatea sa a fost atât de puternică, încât a fost privit ca un erou de către sătmăreni, și de către întreaga țară, încă în viață fiind.

După cum se știe, în 1814, după izbucnirea primului război mondial, Vasile Lucaciu, în fața unor iminente represalii, trece munții și începe să desfășoare o prodigioasă activitate națională, culturală și diplomatică în favoarea românilor ardeleni și a Unirii, activitate dusă atât în țară cât și în străinătate. Dar, odată războiul încheiat, Unirea înfăptuită, Vasile Lucaciu ia hotărârea de a se întoarce acasă, în Sătmar. Am să mă opresc asupra acestui moment, al revenirii lui Vasile Lucaciu acasă, în toamna anului 1919, fiindcă el este elocvent pentru adevărata dimensiune a personalității, pentru starea de spirit a sătmărenilor după unire, pentru

Casa memorială Vasile Lucaciu din Apa

imensa apreciere de care se bucura Vasile Lucaciu în rândurile sătmărenilor; este un moment de cinstire a eroului, dar și un moment care face cinste sătmărenilor; este unul din acele momente, puține, în care sătmărenii s-au simțit solidari, uniți, în așteptarea întoarcerii eroului lor.

În acest sens, am să vă prezint un document puțin cunoscut, un proces verbal al unei adunări ce a avut loc în Satu Mare, la 8 septembrie 1919. Pentru această zi, la ora 10:00 dimineața, în sala de ședințe a Primăriei Satu Mare, au fost convocați mai mulți fruntași ai sătmărenilor: preoți, intelectuali, proprietari. Convocarea era semnată de arhidiaconul Romul Marchiș, de Atanasie Demian mare proprietar, de preotul Victor Anderco, avocatul Augustin Mircea, avocatul Oșianu, preotul Ioan Ternovan. Ce spunea textul invitației? Că, la auzul veștii că *„iubitul părinte al nostru și a întreg poporului românesc dr. Vasile Lucaciu, după o absență de cinci ani și după o minunată muncă pentru realizarea idealului nostru național, acuși va sosi acasă, în mijlocul nostru, în județul său natal, Satu Mare”*. Și invitația continua: *„avem însă și o datorie și aceasta este ca să-l primim cu vrednicie și cu dreptate”*. Primirea cum se cuvine este considerată *„împlinirea datoriei noastre față de fala noastră, față de mândria întreg neamului românesc”*.

Invitația a fost onorată cu entuziasm, în data stabilită sala Primăriei Satu Mare fiind plină de *„intelectuali mireni și preoți ai județului Satu Mare în fruntea țărănimei”*. Atanasie Demian, proprietar din Tăuții de Jos, ca semnatar al invitației, deschide adunarea apoi, cu aclamațiuni și în unanimitate, se alege un președinte, și anume părintele protopop Iosif Pataki din Săsari. Președintele expune motivele respectivei adunări, acelea de a stabili modalitățile în care să fie primit Vasile Lucaciu la sosirea în județ. În procesul verbal al ședinței se scrie: *„se decide unanim că românii județului Satu Mare se simt nu numai mândri ci și datori de a primi pe acest iubit, mare și vrednic bărbat al întreg neamului românesc și fiu al acestui județ; toată viața lui dr. Vasile Lucaciu este o carte deschisă de mari și românești fapte, de muncă și martiriu depuse pentru progresul neamului și pentru realizarea idealului național azi înfăptuit, remarcându-se astfel de cel mai remarcabil bărbat al istoriei noastre contemporane.”*

Adunarea hotărăște ca, pentru o cât mai bună primire, să fie ales un comitet, care va avea

sarcina să facă toate pregătirile. Din această „comisiune”, cu sediul în Satu Mare, au fost aleși să facă parte: Alexandru Racoți, prefect; Romul Marchiș, arhidiacon; colonel Oprescu, colonel Hidu și lt. colonel Bălănescu; Silviu Pop, președintele Tribunalului; Dariu Pop, revizor școlar al județului; Ilie Carol Barbul, subprefect; Augustin Ferentiu, primarul orașului Satu Mare; Octavian Pop, senator; Vasile Lohan, directorul Liceului M. Eminescu; protopopul Vasile Ardelean; maiorul Munteanu, comandantul companiei de Jandarmi; Traian Erdeli, primpretor; Andrei Doboși, avocat. Totodată, se hotărăște ca Vasile Lucaciu să fie întâmpinat de o delegație de 3 membri, încă de pe drum, înainte de a intra în județ, iar la intrarea în județ să fie întâmpinat de o altă delegație. Aceste lucruri au fost hotărâte la adunarea din 8 septembrie 1919. Primirea, însă, a fost altfel:

Entuziasmul popular a depășit toate planurile comitetului! Vasile Lucaciu a fost primit ca un suveran. Poporul i-a ieșit înainte cu prapori, în frunte cu preoții îmbrăcați în odăjdii, sărutându-i până și poalele hainelor; au fost pretutindeni strigăte de urale, lacrimi de bucurie și fericire. În Satu Mare, poporul s-a adunat în piața din fața Primăriei; Vasile Lucaciu a ținut, în balconul Primăriei, un înflăcărat discurs.

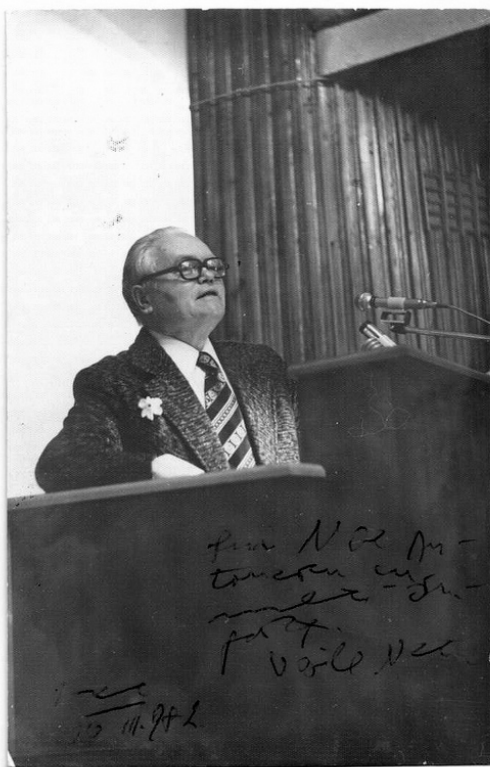
Din Satu Mare, a mers la Baia Mare, cu trenul. Două porți de trimf au fost ridicate în onoarea lui, la gară și la intrarea în piața centrală. Și aici a fost întâmpinat de zeci de mii de oameni îmbrăcați în straie de sărbătoare, purtând drapele și intonând cântece patriotice. Și la Baia Mare sala teatrului a fost neîncăpătoare, astfel că Vasile Lucaciu s-a adresat mulțimii în piață, din balconul Primăriei. La recepția oficială, o delegație a Partidului Național Român îi propune să primească a fi ales reprezentant în Parlament, iar Vasile Lucaciu acceptă. De aici a plecat la Șișești, unde bucuria revederii locuitorilor cu vechiul lor luptător a provocat un entuziasm de nedescris. La Șișești a stat două zile, apoi s-a întors la Satu Mare.

Așa s-a desfășurat acest moment trimfal, întoarcerea eroului Vasile Lucaciu în locurile natale, în noiembrie 1919. A fost un moment de unire și coeziune socială și națională rar întâlnit. A fost un moment de glorie al românilor din Satu Mare, o pagină luminoasă în istoria părților sătmărene.

Istoricul Netea și plaiurile sătmărene

Dr. Viorel CÂMPEAN

Printre numeroasele aniversări importante ale anului 1912 se detașează și centenarul nașterii istoricului Vasile Netea. Născut pe plaiuri mureșene în 1 februarie 1912, și-a legat atât de mult viața de Transilvania încât soția sa afirma că Vasile Netea ar fi iubit această provincie istorică românească mai mult decât pe ea, jumătatea lui. În materialul de față dorim să ne oprim în special asupra relației sale cu plaiurile sătmărene. Legăturile acestea sunt destul de numeroase și variate, după cum vom vedea.

S-a specializat în istoria modernă a României, dar nici istoria literaturii române nu prea avea secrete pentru el. Întregul său demers istoriografic se circumscrie ideii de unitate a poporului român, stăruind cu perseverență asupra legăturilor dintre provinciile românești. S-a afirmat și ca un inspirat portretist, scriind câteva monografii apreciate, dedicate unor personalități precum: George Barițiu, Constantin Roman-Vivu, Visarion Roman, Nicolae Titulescu, C.A. Rosetti, Take Ionescu, Nicolae Iorga etc. Alte lucrări de căpătâi sunt: *O zi din istoria Transilvaniei. I*

decembrie 1918, Istoria Memorandului românilor din Transilvania și Banat, Pe drumul unității naționale, Munții Apuseni: muzeu istoric și Pantheon al poporului român, iar lista ar putea continua. Doctor în istorie din 1948, a fost multă vreme cercetător științific principal la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București. A deținut premiile Academiei Române, „Gheorghe Asachi” (1945) și „Nicolae Bălcescu” (1967)¹.

La alegerile din 19 noiembrie 1946 liberalii sătmăreni au încercat să-și unească forțele cu țărăniștii, depunând o listă comună. Alături de candidaturile lui dr. Titu Demian, dr. Alexandru Miclea, Paul Nichita, Ioan Crișan, Constantin Marian și Augustin Micu, o găsim și pe cea a istoricului Vasile Netea, care era situat al doilea pe lista candidaților de deputați. Desfășurarea acestui scrutin trucat a fost descrisă de către avocatul liberal Vasile Țânțaș, originar din părțile oșenești².

Politica la care aderase cu toată ființa i-a atras ulterior încarcerarea ori „delegarea” la Canal, în două reprize, între anii 1952-1955 și 1959-1963. În spiritul lui Petre Țuțea putem spune că poporul român i-a făcut cinstea de a suferi și în acest mod pentru el. Vasile Netea s-a stins din viață în martie 1989 la București.

Și dacă am pomenit despre frumoasele meleaguri oșenești, să notăm faptul că Vasile Netea a scris o lucrare intitulată *Țara Oașului*, apărută la prestigioasa editură din București, Cartea Românească. Se întâmpla acest lucru în 1940, după ce România Mare fusese deja făcută țândări. Astăzi, lucrarea, care conține doar 32 de pagini, este o raritate bibliofilă. Am ajuns la un an de cumpănă pentru România, cea Mare, îndeosebi, căci în toamna aceea i-au fost sfâșiate fruntariile. Fulgerul nu a lovit însă din senin. Zvonurile întărite de politica iredentistă, ajunsă în acei ani la apogeu, a făcut ca în anul 1939 trupe numeroase să fie concentrate în zonele de graniță ale țării. Soarta a vrut ca Vasile Netea să fie concentrat la Satu Mare.

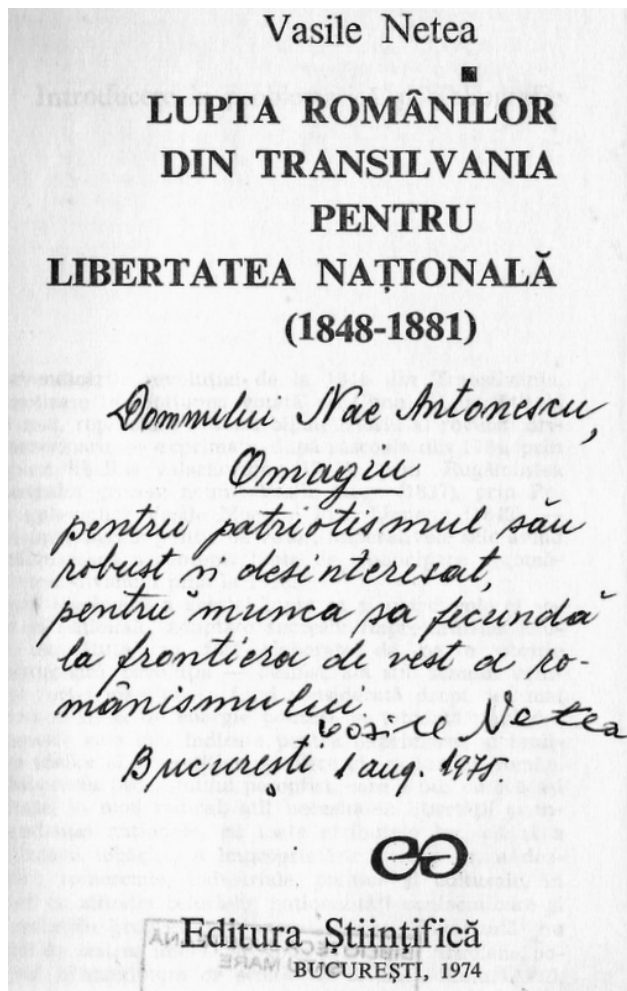
Întâmplarea face ca o serie de relatări despre evenimentele din anii 1939 și 1940, cu atmosfera din Sătmar, să ne fie făcute chiar de istoricul Vasile Netea. Prețioasele informații le-

am găsit în volumul de *Memorii* al lui Vasile Netea, apărut la editura mureșeană „Nico”. Ediția a fost îngrijită de către fostul director al Bibliotecii Județene Târgu-Mureș, omul de cultură și patriotul Dimitrie Poptâmaș, care are merite mari în păstrarea memoriei istoricului Vasile Netea.

Vom începe prin a reproduce atmosfera din Vinerea și Sâmbăta Mare a anului 1939. Textele citate mai întâi sunt așezate la finele volumului de memorii, grupate fiind sub titlul *Față în față cu mine însumi însemnări ocazionale*. Iată deci spiritul care îl domina pe Vasile Netea la Satu Mare, în Săptămâna Patimilor din 1939: „**7 Aprilie 1939. Vinerea Patimilor. Retrăiesc în gând anii pierduți ai copilăriei. Aseară am fost la biserică. Am ascultat câteva evanghelii regretând adânc că nu m-am apropiat încă cu întreg sufletul de Iisus. Totuși din septembrie 1937 mă închin în fiecare seară. După tatăl Nostru rostesc o rugăciune personală comuniunea mea cu Dumnezeu. Am ieșit cu acest obicei din spital. Am ajuns complet până la amiază. Am citit un capitol din Pârvan (Memoriile) asupra morților pentru patrie. Câtă sevă puternică în rândurile ferecate viguros. Am scris mamei și tatei o scrisoare emoționantă. I-am făcut să priceapă rostul și jertfa vieții lor. **8 Aprilie 1939. Peste noapte am plecat fulgerător spre Botiz. Ne-am instalat aici într-o poziție de luptă. Zvonurile despre eventualitatea unui atac maghiar. Ce ciudate simțăminte te cuprind în clipa când crezi că peste alte câteva clipe vei intra în focul din care nu se știe dacă vei mai ieși. Am hotărât să nu las nici un minoritar ungar la pușca mitralieră. N-am încredere și mi-e frică de ei. Am stat toată ziua pe poziție sub o arșiță dogorătoare. Seara la ora 9 am plecat spre Satu Mare. Nu se confirmă eventualitatea atacului maghiar. Pe la 12 am ajuns în Satu Mare. Oamenii se întorceau de la Învierea lui Iisus. Noi ne pregăteam să ucidem pe cei care ar voi să neucidă**”³.**

După cum spuneam, tânărul Vasile Netea se găsea în Sătmar, concentrat și în vara lui 1940: „*Îndată după încheierea anului universitar, cea mai mare parte dintre studenți au fost trimiși însă pe <<zonă>>, la frontieră adică, acolo unde se afla concentrată o parte din armata română care avea misiunea sacră de a apăra hotarele patriei. Regimentul meu, 82 Infanterie din Târgu-Mureș, își avea <<zonă>> în regiunea Satu Mare. Acolo, în comuna Seini, aveam să aflăm în ziua de 30 august 1940 la orele 13,30 tragica veste că jumătate din Transilvania, cuprinzând orașele Salonta, Oradea, Satu Mare, Sighet, Baia Mare,*

Năsăud, Bistrița, Dej, Cluj, Târgu-Mureș, Reghin, Miercurea Ciucului, Sf. Gheorghe, a fost dăruită de Puterile fasciste Ungariei, și că în ziua următoare, fără a trage un singur foc de armă, noi urma să părăsim zona pentru a ocupa alte poziții pe noua frontieră”⁴.

Aflăm că perioada concentrării a fost folosită de neostenitul cercetător, cum altfel, pentru documentare, ajutat de entuziastul general Georgescu Pion, cărui îi face un frumos portret, scoțându-i în evidență meritele de care s-a învrednicit în șederea lui în Sătmarul istoric. Reușind, ca de atâtea ori în cursul vieții, să găsească partea de bine în răul ieșit în cale, Vasile Netea mărturisește: „*Captivat de farmecul locurilor și al oșenilor aveam să scriu, îndată după Diktatul de la Viena, o broșură de evocare intitulată Țara Oașului, care, în perioada refugiului, a fost socotită ca o lucrare de referință asupra geografiei, istoriei, a graiului, folclorului și a vieții de toate zilele a oșenilor. În revista *Vremea* am scris în același timp un articol despre *Sufletul Țării Oașului*, relevându-i lumina, vigoarea și eroismul. Din această perioadă*

datează strânsele mele legături cu această regiune, pe care am vizitat-o apoi adeseori[...]”⁵”.

Ne întorcem acum la întunecata zi de la sfârșitul lui august 1940. Iată cum povestește Vasile Netea momentele acelea întunecate: „Noi, trupele de pe zonă, am aflat vestea Diktatului pe la orele 13. Abia ne întorsesem de la săpături. Era una din acele zile calde de august cu un soare moleșitor și perseverent. Ne pregăteam de masă și de odihnă. Brusc însă vestea de la Radio, deși știam de convocarea de la Viena, ne-a zguduit pe toți aruncându-ne într-o adevărată stupoare. Parcă un trăsnet s-ar fi dezlănțuit asupra noastră. Mulți dintre soldați au și început să plângă. Familiile le erau așa de departe. Civili apăreau speriați la toate porțile. Femeile au prins a hohoti. Bărbații lor se aflau și ei concentrați în diferite alte locuri. Ce se va întâmpla cu ei?”⁶. Dar cu Țara ce avea să se întâmple?

Mai întâi a urmat o tristă retragere, mărturisită de istoric: „Retragerea s-a făcut pe linia Seini, Baia Mare, Jibou. Noapți întregi aveam să dorm pe marginea șanțurilor. În fiecare sat ne ieșeau în cale țărani înlăcrimați care ne întrebau cu durere: De ce plecați? Cui ne lăsați? Niciodată n-am văzut mai multă durere și în sufletul meu n-am simțit mai multă rușine. Eram ofițer, eram istoric și totuși în loc să stau cu arma în mână în fața porților îndoliate, în fața frontierelor țării, mă retrăgeam dezonorat spre siguranța personală”⁷. Credem că aceste rânduri pot lămuri și istorici care caută noi sensuri pentru o zi tragică din istoria neamului.

Vom încheia articolul nostru prin a sublinia aspecte mai plăcute din viața noastră, anume prietenia dintre doi autentici oameni de cultură. Pentru a acoperi cu adevărat termenul, credem că ar trebui să-i numim cărturari pe Vasile Netea și Nae Antonescu, căci despre prietenia dintre ei va fi vorba. Devotați acelorași idealuri, folosind în demersurile lor instrumente comune dar și diferite, existența lor poate lesne să fie pusă sub același numitor comun al iubirii de

Transilvania, dar și de tot ceea ce este românesc.

Amândoi au mâncat pâinea amară a refugiului la București. O pâine amară, dar stropită cu dragostea dintre ardelenii năpăstuiți în Capitală și prietenia arătată de bucureștenii acelor timpuri. În *Memorii* Vasile Netea spune despre colaborarea lui Nae Antonescu la „Ardealul”, publicația ardelenilor refugiați la București, și despre activitatea de după terminarea războiului că „denotă o incontestabilă dragoste pentru literatură, ci totodată și o erudită informație”⁸. La acea publicație meritorie a colaborat un alt sătmărean valoros, învățătorul Ion Groșan, congener cu Vasile Netea.

În *Fondul Nae Antonescu* al Bibliotecii Județene Satu Mare sunt păstrate mai multe titluri din opera lui Vasile Netea, dăruite cu frumoase dedicații istoricului literar din Terebești. Vom reproduce în cele ce urmează doar textul dedicației de pe volumul *Lupta românilor din Transilvania pentru libertatea națională (1848-1881)*, apărut în 1974 la Editura Științifică din București. Dar iată cum sună dedicația istoricului: „Domnului Nae Antonescu, *Omagiu pentru patriotismul său robust și dezinteresat, pentru munca sa fecundă la frontiera de vest a românismului. Vasile Netea. București 1 aug. 1975*”.

Publicăm în acest articol și o fotografie a lui Vasile Netea cu dedicație către același „**părinte al revuisticii**” trăitor la Terebești. Ceea ce afirmă la adresa lui Nae Antonescu a demonstrat și Vasile Netea de-a lungul întregii sale vieți. „Răsplata” pentru amândoi a constat și prin traversarea universului concentraționar.

Și Vasile Netea a dat dovadă mereu de un „patriotism robust și dezinteresat”, întotdeauna aflat în activitate pusă în slujba neamului său. Pentru exemplaritatea destinului său, acum, la împlinirea a 100 de ani de la naștere, îl omagiem și din Sătmarul unde i-a fost dat să trăiască și clipe dramatice dar și momente de bucurii.

Note

¹ *Enciclopedia istoriografiei românești, București, 1978*, pp. 236-237.

² *Analele Sighet*, nr. 4, „Anul 1946 scrisori și alte texte”, București, Fundația Academia Civică, 1997, pp. 11-15. Referințe despre desfășurarea acestui așa-zis scrutin se pot afla și în Claudiu Porumbăcean, Viorel Câmpean, *PNL Satu Mare. Tradiție și contemporaneitate*, Cluj-Napoca, 2011, pp. 78-89.

³ Vasile Netea, *Memorii*, Târgu-Mureș, 2010, p. 288.

⁴ *Ibidem*, p. 101.

⁵ *Ibidem*, p. 103.

⁶ *Ibidem*, p. 107.

⁷ *Ibidem*, p. 109.

⁸ *Ibidem*, p. 152.

Bărbăți ai datoriei (III)

Col. (r) Voicu ȘICHET

14. Caporal SBÂRCEA ANDREI, născut la 05.08.1921, în Castelu - Constanța decedat la 24.10.1944, în Carei. La 23 august 1944 se afla încadrat în Regimentul 34 infanterie. S-a evidențiat în luptele insurecționale din august 1944, susținute de unitate în zonele Mircea Vodă și Constanța, iar apoi în aprigele încleștări de pe frontul din Transilvania, de pe dealul Sângeorgiu și la Apahida. În ziua de 24 octombrie 1944, la Ghenci, lângă Carei, cu o zi înaintea deplinei eliberări a pământului patriei, a dat dovadă de curaj și inițiativă duse până la sacrificiul suprem: a distrus o pușcă-mitralieră și a făcut personal doi prizonieri, însă a căzut și el. A fost decorat post-mortem cu medalia „Virtutea militară”, cl. a II-a.

15. Soldat STOIAN NEAGU, născut la 10.04.1921, în Tichilești - Brăila decedat la 24.10.1944, în Carei. La 23 august 1944 se afla încadrat în Regimentul 40 infanterie, unitate cu care a participat mai întâi la luptele insurecționale, iar apoi la cele pentru alungarea completă a trupelor hitleriste și horthyste de pe pământul patriei. În ziua de 26 august 1944, în zona Otopeni - Tunari, a făcut parte dintr-o patrulă de cercetare, procurând informații prețioase privitoare la dispozitivul de luptă și la valoarea forțelor inamice din acea zonă, și, împreună cu alți câțiva militari, a nimicit un cuib de armă automată inamic. În luptele de pe frontul din Transilvania, din zonele Ungheni și Vidrasău, soldatul **Stoian Neagu** a obținut date importante despre tăria dispozitivului dușman. S-a evidențiat, de asemenea, în acțiunile de pe dealul Sângeorgiu, unde, împreună cu alt soldat, s-a târât spre înălțime, și a distrus o armă automată. În ziua de 24 octombrie 1944, în apropiere de Carei, făcând parte dintr-o patrulă de cercetare, soldatul **Stoian Neagu** s-a strecurat prin șanțul din marginea șoselei Ghenci - Carei. Călcând pe o mină, aceasta a explodat omorându-l pe loc. A fost decorat, post-mortem, cu medalia „Virtutea militară”, cl.

a II-a.

16. Sublocotenent STOIANOVICI VIRGIL-MIHAIL, născut la 11.01.1921, în Craiova decedat la 01.01.1945, în Alsókalosza - Ungaria. A urmat cursurile Școlii militare de ofițeri activi de artilerie, participând la războiul antihitlerist în Regimentul 1 artilerie călăreață. S-a remarcat prin curaj și spirit de sacrificiu în luptele pentru forțarea Mureșului în zona Cipău și Iernut, apoi în luptele din zona Satu Mare. Pe teritoriul Ungariei a participat la forțarea Tisei și la luptele de urmărire a inamicului pe valea Hernádului. În prima zi a anului 1945 și-a instalat observatorul în turla bisericii din Alsókalosza. Inamicul a contraatacat cu forțe mult superioare, a pătruns în localitate și a încercuit observatorul în care se afla. Cu cei câțiva ostași ce-i avea la observator, a făcut o încercare neizbutită de a scăpa cu viață. *„Educat fiind în spiritul de a nu cădea viu în mâinile inamicului - menționează comandantul de regiment -, ofițerul a preferat să moară de mâna sa proprie. Cu un ultim cartuș ce-l mai avea, a pus capăt atâtor năzuințe”*. A fost citat prin ordin de zi pe Armata 4-a și decorat, post-mortem, cu ordinul „Mihai Viteazul”, cl. a III-a cu spade.

17. Caporal VASILESCU CONSTANTIN, născut la 13.11.1922, în Cocorăști - Olt decedat la 24.10.1944, în Satu Mare. La 23 august 1944 era încadrat în Regimentul 2 dorobanți. Cu această unitate a participat la luptele insurecționale din zona Capitalei, apoi s-a remarcat în grelele bătălii din centrul Transilvaniei, participând în calitate de comandant de grupă de mitralieră, la nimicirea numeroase cuiburi de rezistență inamice. S-a avântat cu eroism, în fruntea ostașilor săi, în lupta pentru zdrobirea rezistențelor fasciste de pe aeroportul Satu Mare (24 octombrie 1944). În focul luptelor a căzut lovit de un glonț dușman. I s-a conferit, post-mortem, medaliile „Virtutea militară”, cl. a II-a, și „Bărbăție și credință”, cl. a III-a.

Sătmarul și războaiele napoleoniene (IV)

Dr. Viorel CIUBOTĂ

Continuăm publicarea datelor privind contribuția Sătmarului românesc, sau mai bine zis greco-catolic, la războaiele împotriva lui Napoleon. Aceste contribuții nu au fost doar în oameni, ci și în bani sau în produse. Astăzi publicăm o listă cu contribuțiile în bani din Districtul protopopesc al Sătmarului, contribuții făcute cu prilejul adunării Protopopiatului din data de 22 noiembrie 1798 sub conducerea vicarului foraneu al Sătmarului, Vasile Pop.(1)

În fruntea listei îl întâlnim pe preotul protopop Vasile Kozak de la parohia româno-ruteană „Sfântul Nicolae” (vis-a-vis de Spitalul municipal) care figurează cu suma de 74 florini și 40 creițari, o sumă deosebit de însemnată pentru acele vremuri. El era preot în Satu Mare din anul 1774 și a fost necăsătorit. De numele lui se leagă recunoașterea bisericii greco-catolice din Satu Mare, precum și începerea demersurilor pentru construirea bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”, aflată pe locul actualei catedrale greco-catolice din oraș.(2)

Cantorul bisericii, nobilul Vasile Zima, cu alți 4 nobili au dat 24 de florini. Parohul din Odoreu, Mihai Pop de Turț (și acesta de origine nobiliară) a donat 186 florini! O sumă extrem de mare care, probabil, conține și contribuțiile locuitorilor din Odoreu. Cantorul său, Vasile Erdos, dona 2 florini. Gabriel Bojty, parohul din Botiz, dona 24 florini, iar cantorul de la biserică, Ștefan Gal, 2 florini.

Preotul Ioan Erdos din Bercu dona 15 florini, cantorul nu este trecut, fiind ori foarte sărac, ori nu era ocupat postul. Teodor Prodan, preotul din Peleşu Mare, contribuie cu 15 florini, iar cantorul Paul Szabo cu 2 florini.

Parohul George Stan din parohia Csegold, aflată azi în Ungaria și care, în secolul al XVIII-lea - prima jumătate a veacului al XIX-lea, era preponderent românească, contribuia cu 10 florini. Parohul din Jank, tot din Ungaria,

contribuia cu 12 florini. George Nagy de Rohod, parohul din Porcsalma, o parohie mixtă româno-ruteană din Ungaria, contribuie cu 12 florini, iar cantorul său, Ioan Puskas, cu 2 florini.

Grigore Dragoș, parohul din Csengerujfalu, o localitate majoritar românească aflată azi pe teritoriul Ungariei, contribuia cu 10 florini. Teodor Bonyi, parohul din Boghiș, contribuia cu 12 florini, iar cantorul Ioan Szabo cu 2 florini, în timp ce parohul Teodor Magyar din Doba contribuia cu 20 florini.

Preotul George Zsiga din Oar contribuia cu 10 florini. Este de menționat că atunci Oarul era o parohie majoritar românească! Cantorul Martin Szabo contribuie cu 2 florini.

Preotul Ioan Saray, parohul din Vetiș, contribuie cu 20 florini, iar cantorul Ilie Pop cu 2 florini.

Ce concluzii putem trage din această listă?

În primul rând, suma care se adună este destul de însemnată, 470 florini, mai ales ținând seama că parohiile sunt destul de sărace, iar salariile preoților și cantorilor (în afară de cel din Satu Mare și Odoreu) sunt mizerabile.

În al doilea rând, parohiile românești se întindeau în acea epocă și în Ungaria de astăzi, folosind în slujba bisericească limba română, situație care a ținut până prin deceniile VII-VIII ale veacului al XIX-lea, când aceste comunități au fost maghiarizate, fiind pierdute pentru totdeauna pentru poporul român.

Și nu în ultimul rând, ținem să remarcăm că în majoritatea parohiilor existau cantori învățători, care din timpul împăratului Iosif al II-lea aveau obligația să învețe copiii. Numele lui Vasile Zima, Vasile Erdos, Ștefan Gal, Paul Szabo, Ioan Szabo, Martin Szabo, Ilie Pop sunt printre primele nume de învățători atestați documentar în Comitatul Satu Mare.

Note:

- 1.) Arhiva de stat a regiunii Zakarpatia, fond 151, opis 5, inv. 1892, f. 29-29v;
- 2.) Viorel Ciubotă, Liuba Horvat, Mihailo Delegan, Biserica „Sfântul Nicolae” din Mintiu: istorie și contemporaneitate, Satu Mare Ujgorod, 2010, p. 27-28

Antonescu - pro și contra (VIII)

Prof. Ioan CIARNĂU

La jumătatea lunii august, când trupele armatei române au atins Nistrul, cele germane sunt oprite la 30 km de Smolensk de o rezistență puternică. Dar succesele obținute de Germania în acest scurt interval de timp, dețineau în ele și germele înfrângerii. Cei doi factori care nu au fost luați în considerare la întocmirea planului ofensivei în Est, clima și efectivele, au început să se impună. Mai întâi clima și solul au devenit potrivnice. Ca la un semn, din clipa în care au început bombardamentele pe front, cerul s-a deslănțuit prin averse de ploaie care transformau șosele, drumuri, întinse zone nepietruite, într-o mare de noroi alunecos, în care mașinile și camioanele germane erau imobilizate. Coloane de motorizate trebuiau să aștepte apariția soarelui și întărirea noroiului. În aceste condiții meteorologice, diviziile încercuite la Bialistok și Minsk nu vroiau să se predea. Rezistau în încercuire. Până la anihilarea completă a acestora înaintarea părea imposibilă. Este știut faptul că nicio armată nu-și permite să înainteze în condițiile în care lasă în spate un inamic puternic, capabil de acțiune. Și aici apare interesantul și unicul fenomen din istoria războaielor și anume, o nouă însușire ce se cere unei forțe militare moderne: să aibă puterea de „fagocitoză” ceea ce trupele germane nu aveau. Ele neavând capacitatea de a digera o pradă atât de imensă, într-un timp scurt.

Faptul că pierdeau în încercuiri mii de oameni, sovieticii nu intrau în panică. Comandamentul rus nu arăta nicio sensibilitate. Calitățile artileriei sovietice și apariția Katiușei își spuneau cuvântul. La toate acestea se mai pot adăuga și unele greșeli de tactică militară, astfel: înalta conducere militară germană, cu Adolf Hitler for decizional suprem, a ordonat modificarea planului *Barbarossa* prin renunțarea la obiectivul principal Moscova și desemnarea ca obiectiv principal Leningradul. În acest fel, lovitura principală va fi orientată spre Ucraina. Pentru a motiva această schimbare de tactică, Hitler declara că: „*materiile prime și agricultura Ucrainei sunt esențiale pentru Germania, iar Crimeea, port-avionul sovietic pentru atacarea*

regiunii petroliere românești, trebuie lichidate”. Această mare greșală, fatală chiar, după cum este socotită de mulți strategii postbelici, trimitea două armate și un grup de tancuri în Sud, renunțând la ocuparea Moscovei. Istoria omenirii mai cunoaște cazuri de asemenea erori strategice. Iar pentru ca să localizăm, să ne gândim doar la Carol al XII-lea care, tot la Smolensk, se hotărâse să-l atace pe Petru cel Mare tot prin sud, pe la Poltava, fiind atras de Mazepa.

Mai exista un motiv, tot principal și el, ce a determinat luarea de către Hitler a unei atare măsuri, la începutul lunii august 1941, în timpul când trupele române atinseseră malul Nistrului. Astfel, trupele sovietice de sub comanda generalului Budionai și Nikita S. Hrușciiov, comisar politic, s-au concentrat în jurul Kievului atacând trupele germane de centru au repurtat unele succese. Lui Hitler i-a apărut foarte amenințător acest grup de forțe, fapt pentru care concepe o tactică militară utopică: în concepția sa, el socotea că după înfrângerea rușilor din această zonă nu-i vor trebui decât circa 60 de divizii pentru ocuparea teritoriului, restul de trupe rezervându-l pentru intervenția în Orientul Mijlociu.

Conjunctura militară din teren nefiind totalmente favorabilă armatelor germane, prezența celor 20 de divizii române, a unui corp de cavalerie independent și a unui corp de vânători de munte, elita armatei române, plasată exact pe direcția dezvoltării ofensivei generale, nu-l putea lăsa indiferent pe Hitler, cu atât mai mult cu cât aceste forțe se aflau, în acel moment, cu arma la picior. În consecință, Ucraina devine principalul teatru de război în toamna anului 1941, iar trupele române sunt solicitate să meargă mai departe, treptat menajându-li-se moralul pentru a avea timp să se obișnuiască cu ideea.

Generalul a fost chemat urgent prin telefon de către Mihai (Ică) Antonescu, care i-a cerut din partea generalului Kilinger să se deplaseze grabnic cu trenul la Focșani, unde era așteptat cu o comunicare urgentă din partea lui Hitler. O chemare care a stârnit vii comentarii la nivelul politicii românești. Comentarii de care

Generalul Ion Antonescu a ținut cont prea puțin. Astfel că, imperturbabil, ca întotdeauna în astfel de momente de grea cumpănă, se pornește cu trenul *Patria* înspre Focșani. Aici, chiar la ușa vagonului, îl întâmpină generalul german Killinger. În vagon au stat de vorbă mai bine de un ceas. La această convorbire a fost prezent și Mihai Antonescu. După scurgerea acestui timp, Killinger coboară, iar generalul Antonescu, păstrând atitudinea lui amabilă, îl petrece cu privirea din ușa vagonului. Apoi ușa se închide, trenul se pune în mișcare și nu se oprește decât în gară la Tighina.

Urmarea acestei neașteptate întâlniri a fost faptul că, pentru România, războiul nu era terminat. Iar pentru buna desfășurare a evenimentelor militare pe frontul de Sud, Hitler îl rugase pe Antonescu să participe cu toate forțele disponibile pentru cucerirea Transnistriei și ocuparea Odesei. Efortul militar al acestei operațiuni revenea în cea mai mare parte trupelor românești deoarece, alături de acestea, nu rămânea decât o divizie germană, restul forțelor nemțești trebuiau să participe la bătălia Kievului. Gestul lui Antonescu, oricât de contrariat fusese, era totuși de înțeles. Conștient în totalitate că, pe această temă, se pot ivi unele dificultăți politice, că peste frontiere o asemenea acțiune va deveni nepopulară, că armata va trebui să depună eforturi suplimentare etc, el, generalul Ion Antonescu, nu a putut refuza. Era cu neputință un refuz pentru orice om de stat și militar, în acele circumstanțe,

când fatalitatea începea să-și arate germenii.

Drept răsplată pentru efortul ce i se cerea, în afara condițiilor inițiale, i-a fost oferită Transnistria. Om de o moralitate exemplară, onorându-și calitatea de militar și fără dorințe expansioniste, a refuzat oferta, spunând că el nu are revendicări peste Nistru, ci în Vest, asupra Ardealului de Nord și că merge mai departe la Bug spre a-și justifica și întări dreptul la întregul Ardeal. În urma discuțiilor purtate cu Killinger, singurul lucru ce îl obținuse era că acțiunea armatei să se limiteze la Bug.

Așa cum anticipa Antonescu, imediat după aflarea deciziei de a continua acțiunile militare în Est, acest eveniment, în țară, pe întreg arealul politic, a stârnit reacții nefavorabile: toate partidele politice au trecut la atac. Dintr-odată Generalul a devenit nepopular. Chiar în rândurile gradelor superioare din armată au fost auzite dezaprobări. Acuzațiile la adresa sa au putut fi auzite chiar și după mai mulți ani de la terminarea războiului: „De ce a mers peste Nistru? De ce nu a făcut ca Finlanda?”. Răspunsul l-a dat chiar generalul Ion Antonescu: „*Pentru simplul motiv că nu era cu putință. Nu se putea admite ca o armată de 20 de divizii victorioase să plece acasă, în momentul când aliatul ei ducea bătălii grele pentru distrugerea inamicului comun. Nu se putea ca 20 de divizii să stea cu arma la picior, când germanii simțeau lipsa efectivelor. Nu se puteau asigura provinciile recucerite prin lupte, decât dacă armata inamicului era distrusă. Contrariu, armata inamică ar fi venit din nou să le reocupe dacă trupele germane ar fi fost înfrânte*”. Nu se putea, așadar, ca generalul Antonescu să comită un act de defectiune, similar cu o desprindere din alianță.

Un asemenea fapt nu ar fi rămas fără consecințe, atât pentru General cât și pentru România. În timp ce armata ungară mergea cuminte alături de germani pentru același Ardeal; în timp ce Bulgaria stătea cu arma la picior, în spatele României; în timp ce Horea Sima aștepta la Berlin cel mai mic derapaj în conducere a lui Antonescu,

Astfel că s-a dat ordinul de înaintare peste Nistru. Corpul de cavalerie General Racoviță atinge Bugul fără a întâmpina rezistențe serioase. Grosul trupelor se abat către Sud pentru a captura portul Odesa...

O viață sub tricolor

Col. (r) Ion DĂNILĂ

*Motto: „Fapte este totul, gloria nu înseamnă nimic”
Goethe*

Cum în fiecare an, la 9 mai, comemorăm încheierea victorioasă a celui de-al doilea război mondial în Europa, este firesc să aducem în atenția tinerei generații figuri reprezentative ale celui mai tragic moment al secolului al XX-lea.

Eroul acestui articol, venerabilul **general de armată în retragere Marin Dragnea**, își are rădăcinile în Siliștea-Gumești, în ținuturile Teleormanului, în luna mai a anului 1923, într-o familie de țărani neaoși, harnici, înțelepți și patrioți, fiind consătean și coleg de școală cu renumitul scriitor Marin Preda. Bunicul său, Dragnea Ion, a luptat în războiul de independență, iar tatăl său, Dragnea Badea, a fost luptător în războiul sfânt de reîntregire a neamului, primul război mondial, fiind rănit și decorat pentru fapte de arme.

Lecțiile dascălilor din școala elementară a comunei natale, suprapuse pe amintirile din război ale bunicului și tatălui, au sădit în sufletul copilului Marin dragostea de glia străbună, mândria că este român și dorința de a face și el ceva demn pentru România. Imboldul copilului se suprapune greutăților materiale ale familiei de țărani truditori și-l orientează către un mediu aspru, sever, dar care-l fascina: Oștirea Română și, la numai 12 ani, în anul 1935, este admis copil de trupă în Regimentul 4 Călărași, unitate distinsă în primul război mondial și apoi în cel de-al doilea, al cărei drapel era înnobilit cu Ordinul „Mihai Viteazul”.

Viața severă și austeră de copil de trupă este luminată de grija părintească, competența și profesionalismul cadrelor militare din unitatea la care a fost afectat, inclusiv a comandantului de regiment, colonelul Tăutu Dumitru-Done, și s-a materializat în absolvirea Școlii elementare nr. 30 Grozăvești și a Liceului Krețulescu, în promoția 1936-1942.

La absolvirea liceului, maturizat înaintea generației sale, familiarizat cu viața ostășească,

purtând în suflet imboldul părintesc, la doar 18 ani cere să plece voluntar pe front pentru a contribui direct la eliberarea teritoriilor românești răpite din trupul țării. Pe frontul de Est, purtând gradul de caporal și apoi sergent t.r., îndeplinește funcția de comandant de grupă, apoi comandant grup comandă al Grupului 52 Cercetare, pentru a ajunge la funcția de comandant de pluton, atrăgându-și respectul și dragostea subordonaților și stima superiorilor.

Un episod care i-a marcat întreaga existență s-a petrecut la 6 august 1942 la Kotelnilov, în marea bătălie pentru Stalingrad, unde sergentul t.r. Marin Dragnea este grav rănit, iar nobilul său camarad, armăsarul Mugurel, pe care-l călărise mai bine de 3.000 km, trebuie sacrificat pentru a-i curma suferința. Grav rănit, tânărul militar mângâie pentru ultima oară coama stufoasă a credinciosului său partener, care vărsa izvoare de sânge din trupu-i sfârtecat de schijele unui proiectil de artilerie, dar varsă și o lacrimă de recunoștință pe mâna tremurândă a partenerului său, ca semn de dragoste pentru tânărul ridicat de brancardieri. Amintirea va rămâne eternă!

După perioada de spitalizare, marcat de răni, mai matur și mai trist pentru pierderea dragului prieten necuvântător, calul care-l purtase până atunci în spate, se întoarce pe front în unitate, având aceleași îndatoriri, dar purtând cu mândrie însemnele Ordinului „Virtutea Militară” clasa a 2-a „pentru acte de deosebită bravură și vitejie săvârșite pe câmpul de luptă”, conform Decretului regal 1065/1942.

Situația frontului româno-german din est devine tragică la sfârșitul anului 1942 și tânărul sergent t.r. cade, alături de alți camarazi, prizonier la sovietici, cunoscând întreaga gamă a vicisitudinilor „ospitalității rusești”. În ambianța temperaturilor de -30 de grade C, transportați în așa botezatele „bou-vagoane”, prizonierii români sunt încarcerați în lagărele Siberiei, organizați în

eșaloane de muncă și supuși unui regim istovitor de exterminare fizică și morală, doar medicii și asistenții sovietici afectați lagărelor dovedesc profesionalism și înțelegere.

Rupți de țară, de realitatea câmpului de luptă, dar și de cea a frământărilor politice mondiale și naționale, tânărul prizonier, urmând exemplul altor prizonieri patrioți, mai maturi și mai experimentați, se înscrie voluntar în Divizia „Tudor Vladimirescu”, pentru a lupta împotriva armatei hitleriste, părtașă la ciopârțirea teritoriilor românești. Trebuie subliniată hotărârea tânărului ostaș Marin Dragnea, care devansează cu zece luni voința națională de la 23 august 1944, întoarcerea armelor împotriva coaliției hortisto-hitleriste.

Cei ce-și propun să denigreze și să arunce cu noroi în istoria națională afirmă că noi, românii, ne-am trădat aliatul german și am trecut cu „arme și bagaje în tabăra inamică”, uitând că marile puteri ne-au împins în brațele Germaniei naziste, că aliatul de conjunctură a arbitrat „Dictatul de la Viena” din august 1940, care smulge din trupul țării nord-vestul Transilvaniei în stăpânire maghiară, că prin „Pactul Ribentrop-Molotov” am pierdut Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța în favoarea sovieticilor, apoi să cedăm și Bulgariei Cadrilaterul. „Binefacerile” marelui nostru aliat, căruia trebuia

să-i fim fideli până la capăt, după părerea contestatorilor de profesie sau de ocazie, mutilaseră teritorial și moral România anilor 1940. Dar cititorul nostru, înțelept și cumpătat, punându-se în situația vremii, poate concluziona just dacă Hitler, Mussolini și Horthi pot fi numiți aliați sau favorizați ai conjuncturii internaționale. Cel care, la 22 iunie 1941, la ordinul generalului Ion Antonescu executa ordinul „Ostași, vă ordon treceți Prutul!”, se pregătea cu zel pentru ca, la momentul favorabil, bine instruit, să treacă Prutul în sens invers și să contribuie decisiv la eliberarea teritoriilor românești de sub jugul ocupației străine. La 30 martie 1944, și tânărul sublocotenent Marin Dragnea, alături de militarii Diviziei „Tudor Vladimirescu”, având ca martor tricolorul românesc, depune furământul de credință, astfel: **„Jur poporului robit de nemți să lupt pentru libertatea și propășirea lui”** și așteaptă momentul istoric când va simți din nou cizma-i de ostaș pământul sfintei României.

Sublocotenentul Marin Dragnea, purtând pe uniformă însemnele românești, dar și al Diviziei „Tudor Vladimirescu”, va fi încadrat comandant de companie în Regimentul 3 Infanterie, cu care participă la războiul de eliberare a Ardealului de nord și apoi în Ungaria și Cehoslovacia, începând cu 6 septembrie 1944. În fruntea companiei ce o comanda, participă la glorioasele bătălii de la Sf. Gheorghe, Odorhei, Ungheni, Beiuș și Oradea, pricinuind mari pierderi materiale și umane inamicului, pe care-l forțează, pas cu pas, palmă de pământ cu palmă de pământ românesc mustind de sângele ostașilor, să se retragă peste granițele naționale istorice.

La 12 octombrie 1944, ofițerul a fost grav rănit în luptele de la Oradea, în încheștările crâncene cu trupele hortisto-hitleriste care se agățau cu dinții și ghearele de ultimele brazde ale gliei românești. Sergenții Alexandru Vânău și Ion Mihai, comandanți de grupă în pluton, punându-și în pericol viața, îl scot din luptă pe comandantul de pluton, sublocotenentul Dragnea Marin care, în stare gravă, este transportat de ambulanța diviziei la Spitalul de campanie din comuna Tinca.

Urmează un adevărat periplu al spitalelor militare: cel din zona interioară Beiuș, apoi Alba Iulia, Brașov și Sinaia, iar în cele din urmă Spitalul Militar Central București și calvarul a opt operații complicate pentru salvarea brațului stâng. Prin profesionalismul și competența

medicilor militari, după trei luni de spitalizare, deși clasat ca invalid de război gradul doi, refuză să fie demobilizat și-și însoțește unitatea pe frontul de vest. Data de 9 mai 1945, încheierea victorioasă a celui de-al doilea război mondial în Europa, îl găsește pe teritoriul Cehoslovaciei.

Pentru curajul și abnegația manifestate pe câmpul de luptă a fost decorat cu ordine și medalii, astfel: „Bărbăție și Credință”; „Virtutea Militară” clasa a II-a, pentru eroism în bătălia Stalingradului; „Ordinul Coroana României” clasa a V-a cu spade și panglică de Virtute Militară în grad de cavaler la încheierea războiului; „Steaua României” clasa a V-a cu spade și panglică de Virtute Militară și frunze de stejar din august 1945; „Steaua Roșie” sovietică, pentru eliberarea Oradei și Debreținului din februarie 1945; „Leul Alb” al Cehoslovaciei din martie 1945; „Crucea de război” cehoslovacă din mai 1945.

Încheierea războiului marchează cea de-a doua etapă în viața de ostaș sub tricolor al tânărului locotenent Marin Dragnea.

Complectându-și studiile militare, în țară și străinătate, are o carieră militară îndelungată, aproape o jumătate de secol, dinamică, activând în foarte multe garnizoane, și mereu ascendentă. În anul 1956 purta cu mândrie și demnitate gradul de general, iar trecerea în rezervă, în anul 1983, îl găsește în grad de general de corp de armată, când fostul copil de trupă și fostul voluntar din cel de-al doilea război mondial Marin Dragnea se retrăgea cu conștiința unor lucruri bine făcute, a unui ostaș ce-și îndeplinesc corect misiunile încredințate.

În grad de general, timp de 12 ani a îndeplinit și onoranta funcție de Președinte al Comitetului Olimpic Român (1973-1985) și a Consiliului Național de Educație Fizică și Sport, perioada cea mai glorioasă în istoria sportivă și olimpică românească, când tricolorul românesc s-a înălțat de cele ma multe ori pe catargele olimpiadelor de la Montreal (1976), Moscova (1980) și Los Angeles (1984), precum și la Jocurile Mondiale Universitare din România (1981). Rezultatele de excepție care au încununat sportul românesc în această perioadă îi aduc tenacelui general Ordinul „Muncii” clasa I-a, iar din exterior, Ordinul „Olimpic de Argint” al Comitatului Olimpic Internațional, în 1982, și „Diploma de Excelență” pentru rezultatele excepționale ale sportului românesc din partea președintelui S.U.A., Gerald Ford, în 1983. Se

încheia o nouă etapă sub și pentru tricolor a generalului Marin Dragnea.

Pensionarea dinamicului general nu coincide cu ieșirea din peisajul ostășesc național, cu care s-a confundat mai bine de o jumătate de veac, deoarece, constatând starea de indiferență și de lipsuri cu care se confruntau veteranii și invalizii de război, în decembrie 1989 face parte din grupul de inițiativă care, la 27 decembrie 1989, va fonda Asociația Națională a Veteranilor de Război din România.

Fiind respectat de camarazi chiar mai vârstnici, apreciindu-i tenacitatea, inițiativa, diplomația și inteligența etalate în relațiile cu membrii asociației, dar și cu organisme naționale și internaționale, este ales președinte, iar opțiunea se va repeta și la următoarele conferințe naționale, acumulând peste 21 de ani în această onorantă și responsabilă funcție de președinte al Asociației Naționale a Veteranilor de Război din România.

Luptător dârz pentru cei pe care-i reprezintă, veteranii și invalizii de război, tot mai împovărați de ani, boli și nevoi materiale, au fost mereu în atenția Președenției, Guvernului și ministerelor de resort prin perseverența, demnitatea și credința generalului Marin Dragnea.

Și acum, la vârsta senectuții, sub tricolorul care-i însoțește pe veteranii de război în toate activitățile, până la trecerea în neființă, președintele A.N.V.M.R. își are vie în minte deviza călăuzitoare: **„Dacă îți iubești ȚARA de mic, o servești cu credință și devotament toată viața!”** și este împăcat cu sine și cu fapta sa în slujba **NEAMULUI** și **TRICOLORULUI**.

Nota redacției: Acest material ne-a fost pus la dispoziție prin amabilitatea președintelui A.N.V.R.R. filiala „Dr. Vasile Lucaciu” Satu Mare, col. (r), prof. Nicolae Codreanu.

Memorii de război (III)

Lt. colonel (r) Neculai RESMERIȚĂ
Colonel (r) Voicu ȘICHET

Așa după cum am relatat în numărul anterior, vine ziua de 23 august 1944 și ostașii sunt anunțați că s-a încheiat armistițiul cu sovieticii și se dă ordin să nu se mai tragă nici un foc de armă. Mai mult, eroul nostru este însărcinat de către comandantul regimentului, colonelul Teodorescu, să dea hrană rece pentru amiază la tot efectivul, după care să meargă călare, însoțind căruța cu alimente, într-o anumită localitate unde să aștepte trupa cu mâncare caldă. Numai că, după circa o jumătate de oră, au fost atacați pe drum cu foc din partea dreaptă și din față, astfel încât, nevoiți să se ascundă în porumb la apariția unor avioane sovietice, se întreba, alături de vizitiu: „*Ce fel de armistițiu este acesta de care ne-a spus colonelul Teodorescu că nu se mai trage nici un foc de armă?!?*”

În aceste condiții, s-a pierdut de căruță, continuându-și deplasarea de unul singur. Noroc că s-a întâlnit cu căpitanul Petrescu, comandantul companiei de tunuri anticar și branduri, alături de un sergent major, ambii călare, căruia i-a mărturisit că s-a pierdut de căruța cu alimente.

După două zile și o noapte de mers aproape continuu, fără somn, cu 2-3 scurte opriri pentru a-și stămpăra setea și a mai mânca câte ceva, atât ei cât și caii, au ajuns într-o seară la gurile Dunării, cu intenția de a trece în Dobrogea. Dar, „*în timp ce noi ne apropiem, trec pe deasupra noastră vreo 4 avioane. Peste tot era negru de fum cum s-au aprins diferite materiale, însă și oameni și cai morți. Tot acolo era și mașina Generalului Bogdan Ștefan, comandantul Diviziei noastre, care rămăsese abandonată acolo.*”

De altfel, marinarii care se ocupau de trecerea primului Canal, Chilia, cu pontoane și bărci, au primit ordin să treacă numai ostași, fără materiale sau animale, astfel că, după ce au traversat, au ajuns la marginea unui sătuc, la o casă în care era doar un bătrân, familia fiind plecată să se adăpostească în luncă de teama raidurilor aeriene. La cererea lor, bătrânul le-a dat câte o felie de pâine și i-a îndemnat să-și completeze „ospățul” cu roșii și ardei din grădină. „*Dimineața ne-am trezit în bombardament, așa cum prevăzusem de seara. Am mers către luncă și acolo l-am găsit pe primar cu mai mulți oameni din sat. Ne-au pus la dispoziție o căruță cu cai, cu*

care ne-am deplasat vreo 5-6 km pe un drum plin de apă, cum plouase proaspăt. Apoi, căruțașul ne spunea că de acolo nu mai poate merge, dar să ascultăm că se aud voci de oameni în luncă, la al doilea braț al Dunării. Să mergem prin apă până acolo, că nu o să ne înecăm, deoarece apa nu este mai adâncă de un metru.”

Au urmat sfatul acestuia și au ajuns la brațul Sulina, chiar la cherhanaua unde strângeau pescarii peștele și-l predau șlepurilor pentru a-l transporta la Tulcea. Aici erau două bărci, ostașii așteptând la rând să treacă brațul Sulina. După vreo oră a venit și rândul lui Resmeriță Neculai și tovarășilor săi de drum. După ce au trecut, au luat-o pe jos vreo 4-5 km, pe un dig, ajungând la al treilea braț al Dunării, unde îi aștepta un șlep, dar și oameni veniți de prin sate cu mâncare, friptură de pui, pește, brânză telemea, ouă și tot felul de bunătăți. Aceștia „*plângeau de mila noastră. Au împărțit cele aduse la toți soldații, care, după ce se urcau pe șlep, mâncau și adormeau imediat. În zorii zilei ne-am trezit în Tulcea.*”

Din acel periplu prin Delta Dunării i-a rămas în memorie un episod care l-a marcat profund și care explică oarecum atitudinea lui față de “prieteni ruși”. Alături de ostașii români care

au trecut brațele Dunării s-au infiltrat și doi nemți, care, nefiind primiți pe vasele cu care se făcea traversarea, și-au împletit din sălcii, sub privirile îngăduitoare ale ofițerilor români, un fel de frânghie cu ajutorul căreia au trecut canalele mai adânci. Ulterior au fost lăsați să mășăluiască alături de români spre București, numai că, uitând să-și dea jos bonetele, au fost reperați de un ofițer sovietic care i-a scos din rând și i-a împușcat la marginea drumului, sub privirile stupefiate ale românilor.

La Tulcea au reușit să se cazeze la un hotel, unde s-au mai îngrijit și de igiena personală, dar au și mâncat pe săturate și s-au odihnit o zi și o noapte. A doua zi, ostașii din Divizia 15 au fost anunțați prin portavoce să meargă în comuna Somova, la 12 km distanță de Tulcea. Aici au stat vreo două zile, perioadă în care s-au format detașamente, plutoane etc., sub comanda unui maior venit special de la București. Au urmat apoi marșuri spre București, de câte 30-40 km pe zi, eroul nostru, alături de sergentul Jurcă Vasile cu care trecuse cele 3 brațe ale Dunării, fiind însărcinat să meargă înainte pentru a face cartuire. „*La Fundulea, lângă București, ne-am cartiruit pe o perioadă mai lungă. Cât am stat acolo, ne-au deparazitat, ne-au schimbat hainele, ne-au dat haine de iarnă, armament...*” povestește veteranul nostru.

După aceea au început o nouă mășăluire, de această dată către Turnu Măgurele, unde se afla partea sedentară a Regimentelor 12 Vaslui și 11 Siret - Galați, tot pe etape de 30-40 km pe zi, eroul nostru având aceeași misiune, de a pregăti cartuirea camarazilor. „*Cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns la Turnu Măgurele. Acolo am fost cazați pe la case în jurul cazarmii Regimentului 23 Mircea. După vreo două săptămâni ne-au făcut loc în cazarmă. Acolo l-am întâlnit pe căpitanul Dinu Ioan, comandantul meu de companie, care era în concediu când s-a încheiat așa zisul armistițiu cu prietenii ruși.*”

La Turnu Măgurele regimentul se formează cu efectiv de război, sergentul Resmeriță Neculai fiind repartizat tot la campania specialității, plutonul pioneri. A urmat marșul către Ardeal, paralel cu Dunărea, pe traseul Caracal, Turnu Severin, Orșova, Făget, Lugoj, Rodna - județul Arad, tot pe etape de 30-35 km la zi și cu eroul nostru tot la cartuire.

La Rodna este contactat de către sublocotenentul Barbu - aghiotantul comandantului Regimentului 12 Dorobanți, colonelul Apostolescu, care îi propune să se

întoarcă la Bărlad pentru a face cartuire, deoarece unitatea revine în țară, însă cazarmile erau goale și distruse, astfel că trebuia ca cineva să se ocupe de punerea lor într-o oarecare ordine.

Bineînțeles că a acceptat această propunere, astfel că s-a întors pe plaiurile natale, la Bărlad, împreună cu alți 3 sergenți, unde au pus la punct cu comandantul garnizoanei toate cele trebuincioase pentru cartuirea regimentului. Și pentru că acesta întârzie să revină, au primit și câteva zile libere, astfel că și-au petrecut sărbătorile de iarnă acasă.

Ulterior, au aflat că Regimentul 12 a fuzionat, prin absorbție, cu Regimentul 11 Infanterie Siret-Galați, deoarece, la Oarba de Mureș, acesta a pierdut foarte mulți ostași, fiind necesară completarea efectivelor pentru a continua campania de eliberare a Ardealului de Nord. Din fericire, pentru actualul **locotenent colonel (r) Neculai Resmeriță**, așa s-a terminat războiul. Pentru a nu uita, schițăm în final participarea eroului nostru la cel de-al doilea război mondial:

1. Campania I-a: Prut - Țiganca - Cania - Cernești - Nistru - Dalnic - Odessa;
2. Campania a II-a: Rusia, Cotul Donului;
3. Campania a III-a: Rusia - Oceacov - Peninsula Kinburn și marș spre Basarabia pe Nistru;
4. Campania a IV-a: Turnu Măgurele - Caracal - Turnu Severin - Orșova - Făget - Lugoj - Rodna, județul Arad.

Dar să vedem, totuși, cum a ajuns venerabilul nostru veteran la Satu Mare:

După încheierea războiului, Neculai Resmeriță rămâne în cadrul armatei, răspunzând o perioadă de un centru de colectare a cotelor pentru „**prietenii noștri ruși**”, cum îi place lui să-i numească pe aliații de după 23 august 1944, undeva în Moldova. În 1946 este trimis la trupele de grăniceri din nord-vestul țării, activând în zona Halmeu, până în 1949 când iese din sistemul militar. Aici, în județul nostru o cunoaște pe cea care îi va deveni soție și cu care și-a împărțit viața până în urmă cu 18 ani când aceasta s-a mutat la Cer. De atunci a rămas singur, ducându-și cu greu, dar cu demnitate, bătrânețele, cu bolile, nevoile și necazurile specifice, inerente de altfel la vârsta de 92 de ani, într-o căsuță de pe Bulevardul Vasile Lucaciu din Satu Mare. Atunci când condițiile meteo îi permit, mai iese la o plimbare, la biserică, însă mărturisește cu tristețe: „*Când e cald nu-i bine, când e frig, iar nu-i bine!*”

Muzeul Răscoalei țăranilor din 1907 - de la naștere la dispariție

Col. (r) Petru PRODAN

Scrii acest articol la sugestia d-nului profesor inginer Gabi Gomboș, ziarist și scriitor, dar nu în ultimul rând a colegului și prietenului meu, colonel (r) Voicu Șichet, redactor coordonator al acestei reviste de cultură și educație patriotică. Am plecat de la sugestia domnului colonel (r) Voicu Șichet să scriem la această revistă și lucruri inedite, mai puțin cunoscute, care nu se găsesc în manualele de istorie sau alte cărți istorice, ori pe care unii le-au omis sau le-au pomenit vag.

M-am gândit că în anul acesta s-au aniversat 105 ani de la Marea Răscoală Țărănească din anul 1907 și că ar fi bine să fac un mic "efort" pentru „in memoriam” celor care s-au jertfit cauzei lor și nu numai.

1. Legenda palatului cu 365 de camere

Multe întâmplări legate de Moșia Flămânzi, mai mult sau mai puțin verosimile, au fost vehiculate în epocă, una dintre cele mai interesante fiind legată de construirea, la mijlocul secolului XIX, a unui somptuos palat, care ar fi urmat să aibă 365 de încăperi, câte una pentru fiecare zi a anului, fiecare deservită de personalul aferent. Palatul nu a

mai fost realizat, dar pe locul proiectat a fost ridicat un conac ceva mai modest, devenind ulterior sediul Muzeului „Răscoala Țăranilor din 1907”, distrus, din nefericire, de un aprig incendiu, în anii '80.

2. Povestea constituirii și dispariției muzeului

Pe scurt, povestea a fost cuprinsă de către unul dintre făuritorii săi, profesorul Andrei Cardas, fost secretar cu propagandă, în anii '70, la Comitetul Județean de Partid Botoșani, în volumul „De la capitalism la socialism și invers”, apărut în anul 2004.

Totul a început în 1971, cu un an înainte de împlinirea a 65 de ani de la Marea Răscoală Țărănească din 1907, cand secretarul Cardas, împreună cu lucrătorii din cadrul Direcției de Cultură, au decis, după îndelungi dezbateri, să organizeze la Flămânzi, în fostul conac Sturza, transformat între timp în magazie a C.A.P.-ului, locul de unde pornise răzmerița, o expoziție de documente, ziare de epocă, artă plastică și literatură dedicată evenimentului.

După ce, în iulie 1971, a fost amenajat, în 3-4 cămăruțe văruițe și cărpite, un embrion al acesteia, a fost invitat la fața locului profesorul dr. Mircea Mușat, fost coleg de doctorat al lui Cardas, cel care era responsabil cu muzeele la Secția de Propagandă a Comitetului Central al Partidului Comunist Român. Sosit la Flămânzi însoțit de un alt personaj puternic al zilei, Ion Ardeleanu, directorul adjunct al Muzeului de Istorie al P.C.R. din București, profesorul Mușat a sugerat, pentru marcarea evenimentului care se apropia, transformarea muzeului local într-un muzeu național, unic în țară.

Printr-un artificiu birocratic necesar adormirii vigilenței cerberilor culturali de la centru, care nu aprobau înființarea unui muzeu decât printr-o hotărâre a Secretariatului C.C. al P.C.R., s-a solicitat „redeschiderea și reabilitarea” muzeului „Răscoala Țăranilor din 1907”, existent deja, și în scurt timp au fost obținute fondurile necesare reparării și amenajării întregului conac.

Cu întreaga clădire renovată și cu mobilierul executat de Intreprinderea „Decorativa” din București, muzeul a fost gata în numai 8 luni, veritabil record de timp avându-se în vedere uluitoarele transformări efectuate. Dar iată cum

descrie Andrei Cardas cele petrecute atunci : „*A fost foarte greu, dar ne angajasesm că vom lucra toată iarna ca să-l dăm gata în primăvara anului următor. Un colectiv de specialiști de la Muzeul de Istorie al P.C.R. din București a stat aici de prin decembrie 1971, până în martie 1972. Îi duceam și îi aduceam zilnic, de la Botoșani la Flămânzi. La începutul lunii martie 1972, a avut loc redeschiderea muzeului „Răscoala Țăranilor din 1907”, la care a participat o numeroasă delegație de șefi mai mari și mai mici de la București, fapt relatat pe larg în presă. Așa s-a ales județul cu un muzeu modern, de interes național, unde, în timpul verii, poposeau zilnic autocare cu sute de turiști, în special elevi și pioneri. Asta până prin 1985-1986, când conacul, ce fusese cruțat de răsculații din 1907, a fost incendiat de niște constructori irresponsabili ce lucrau la curățirea și reparațiile periodice”.*

Așa cum aminteam mai sus, pagubele au fost amplificate de localnici care, profitând de dramatica situație creată, s-au grăbit să-și însușească materialele neafectate de foc, folosindu-le la

consolidarea propriilor locuințe și acareturi, astfel încât, de fostul muzeu din Flămânzi nu s-a ales, la propriu, decât praful.

3. Unde este citatul de pe soclul obeliscului !?

La intersecția DN 28 B, Iași-Botoșani, cu DC ce duce la fostul Muzeu, se află un frumos obelisc închinat răscoalei.

Disfuncționalitatea nu l-a împiedicat pe „marele împușcat al neamului” să ofere localității Flămânzi singurul semn al înțelepciunii sale, citatul aflat, până la Revoluție, pe soclul obeliscului ctitorit în anii “Epcocii de Aur” : „*Flacăra răscoalei aprinsă în februarie 1907 la Flămânzi a cuprins întreaga țară românească... Au căzut jertfe, dar aceste jertfe n-au făcut decât să îndârjească și mai mult țărâtimea română, poporul român, hotărârea lor de a-și câștiga libertatea și independența națională, de a întrona în țară un regim de dreptate socială”.* Din nefericire pentru contemporani, căci ar fi fost interesant de aflat, de exemplu, cine a fost autorul său adevărat, citatul cu pricina a fost demontat și (probabil) topit, ca semn al “democrației originale” cucerite în decembrie 1989.

Note:

La documentarea acestui material au mai contribuit :

- prof. Lucia Pârvan, director al Muzeului Județean Botoșani ;
- prof. Gabi Gomboș, redactor la ziarul „Flacăra de Flămânzi” ;
- arheolog Eduard Setnic, doctor în istorie;
- Dan Prodan în anuarul „Acta Moldaviae Septentrionalis”.
- prof. Ioan Bejenaru, șeful Secției de Istorie Modernă și Contemporană de la Muzeul Județean Botoșani, în volumul „Județul Botoșani la ora Răscoalei - 100 de ani de la marea Răscoală din 1907”.

Împotriva uitării: Aurel Marin - poet și erou al neamului

Consilier juridic Ioan Marian CHIOREAN

Poetul Aurel Marin s-a născut la 25 aprilie 1909 în București, într-o casă din cartierul Grozăvești, unde tatăl său avea un atelier de tâmplărie. Toți cei opt frați ai săi au decedat la vârste fragede, ca urmare a epidemiilor care bântuiau Bucureștiul acelo vremi, el supraviețuind datorită unei structuri fizice viguroase.

Încă de pe băncile școlii, ca elev la reputatul Liceu „Gheorghe Lazăr”, dovedește un talent literar excepțional, publicând versuri lirice și fabule în paginile unor reviste ca „Dimineața copiilor” și „Universul copiilor”.

În 1928, după absolvirea examenului de bacalaureat, se înscrie la Facultatea de Litere din

București. Încă din primii ani de studenție, începe o colaborare fructuoasă cu unele reviste de cultură, în paginile cărora publică versuri, eseuri și alte articole. Astfel, a publicat în revistele: „Ritmuri”, „Țara Bârsei”, „Familia”, „Gând românesc”, „Lanuri”, „Revista Fundațiilor Regale”, până în 1934, când va începe să editeze o revistă literară proprie, numită sugestiv „Frize”.

În anul trei părăsește Facultatea de Litere, dar reia studiile mai târziu, absolvind-o în anul 1938. Între anii 1931-1932, urmează cursurile Școlii de Ofițeri Predeal, specialitatea Vânători de Munte, după care se stabilește la Brașov, fiind încadrat ca sublocotenent la Regimentul de Vânători de Munte

din orașul de sub Tâmpa.

În cursul scurtei sale vieți, curmată de moartea eroică pe câmpul de luptă, a publicat 12 volume de poezie. În epoca interbelică a cunoscut un succes răsunător, fiind elogiât în paginile prestigioasei reviste „Jurnal literar” de către marii critici literari ai vremii: George Călinescu, Perpessicius, Pompiliu Constantinescu, Ion Chinezu, Ovidiu Papadima. Dintre volumele de versuri pe care le-a publicat în timpul vieții, menționăm: „Lumini”, București, 1933; „Zodler”, Brașov, 1935; „Intrarea în pădure”, Cernăuți, 1936; „Versuri”, Brașov, 1937; „Poezii”, Brașov, 1938; „Însemnări de vacanță”, Brașov, 1940; „Însemnări despre lume, prietenie și moarte”, București, 1940.

Majoritatea cărților sale le-a publicat pe cheltuială proprie pentru uzul unui cerc restrâns de prieteni și critici literari, însă, ca urmare a aprecierii unanime, pentru ultimele volume a beneficiat de sprijinul financiar al Fundației pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”.

În primul număr al revistei culturale „Frize”, într-un articol intitulat „**Necesitatea de a ne gândi la viitor cu ochii la trecut**”, își afirmă cu tărie crezul său patriotic și estetic, afirmând: „*A-ți cunoaște și îndrăgi poporul nu este numai un imperativ social-politic. Este, în primul rând, o nevoie spirituală intimă, un atribut al respectului de sine al fiecărui individ*”.

Societatea Scriitorilor Români l-a cooptat printre membrii săi, iar Academia Română i-a acordat un premiu pentru activitatea literară.

În 1939 este trimis în misiune în județul Bihor, în legătură cu pericolul ce amenința, la acea vreme, granița de vest a României. Pentru mai mulți ani, este încartiruit la Vadul Crișului, localitate care atunci se numea Vadul Carol.

În 1944, la cererea sa, este trimis să lupte contra bolșevicilor pe Frontul de Est, între timp fiind avansat la gradul de locotenent. Este rănit, dar în scurt timp se restabilește și cere din nou să fie trimis pe front. „*Glonțul bolșevic m-a străpuns, dar nu m-a ucis și nu m-a înfrânt*” - scrie el prietenilor săi de familie. Luptând în primele rânduri, este din nou lovit de gloanțele bolșevice și închide ochii, de această dată pentru totdeauna, în dimineața zilei de 16 mai 1944. Va fi decorat post-mortem și avansat la gradul de căpitan. Rămășițele sale pământești se odihnesc în cimitirul vechi al Brașovului, aproape de casa în care a locuit și a creat.

În urma lui a rămas și un impresionant Jurnal de front în care descrie ororile războiului și își manifestă frecvent compasiunea față de victimele civile, nevinovate, ale acestuia, material aflat într-o colecție privată din Brașov.

Nota redacției: Autorul acestor rânduri (consilier juridic la Evidența Populației din cadrul Consiliului Județ Satu Mare) este nepot de sânge al eroului evocat, autor și dânsul al unor volume de poezie și proză, unele cu tematică istorică. Dorința domniei sale este de a scrie un roman despre bunicul său, bazându-se pe relatările bunicii sale, dar și pe acel Jurnal de front de la Brașov. Noi îi dorim succes și nutrim speranța că pasaje din acel manuscris vor vedea mai întâi lumina tiparului în paginile revistei noastre, nu înainte de a-i mulțumi pentru colaborare, chiar dacă „eroul neamului” nu este sătmărean, dar, iată, are un urmaș care ne este concetățean. Și, pentru a-l stimula într-o colaborare viitoare, îi publicăm o scurtă, dar înflăcărată poezie, care se potrivește cu profilul revistei noastre, intitulată „**Imn patriei mele**”:

*Aproape spumegă râul în valuri,
Spre cerul tău se-nalță munți și dealuri,
Și cântecul răsună pe ape și câmpie:
Fii binecuvântată, strămoșească glie!
Iubesc râul albastru, pădurile agreste,
Razele soarelui ce poleiesc a tale creste,
Imnul nostru se-nalță spre cerul ce palpită:
Să ne trăiești, o, țară: liberă, fericită!*

Scrisoare-document(1) a preotului misionar IOAN VĂDEANU (1910-1971), refugiat din Livada în septembrie 1940

Pr. Ștefan I. VĂDEANU

Nota redacției: Acest material ne-a parvenit la redacție în luna aprilie 2012, autorul, fiul celui evocat, nereușind să-l publice la Baia Mare, unde domiciliază, motivul invocat de cei cărora li s-a adresat fiind faptul că preotul Ioan Vădeanu nu a activat în județul Maramureș. Aflând de revista „Eroii Neamului” cu ocazia prezenței noastre la un simpozion organizat de către Fundația și Revista „Pro Unione” din Baia Mare la Biblioteca Petre Dulfu din localitate, ne-a rugat să-l publicăm noi, dat fiind că Livada este în județul Satu Mare. Ca urmare, redăm materialul pe care ni l-a pus la dispoziție, redactat de dânsul la 14 septembrie 2011, cu mențiunea că unele expresii jignitoare la adresa marelui episcop Alexandru Rusu, ajuns și el ulterior în închisorile comuniste, au fost scoase din textul original, tocmai pentru că nu dorim ca prin publicarea articolului să răscolim resentimente care, oricum, în opinia noastră, nu sunt spre binele acestui popor, însă, tocmai pentru a nu se mai repeta, am considerat că aspectele relatate trebuie să fie cunoscute de generațiile actuale:

Au trecut aproape 40 de ani de la decesul vrednicului preot-protopop ortodox licențiat, mare patriot, iubit și apreciat de credincioșii pe care i-a păstorit în parohiile încredințate(2), lăsând în urma sa biserici noi, case parohiale, renovări și 7 sfințiri de biserici cu arhiereu. Ultima sfințire fiind în Gârboul Dejului, biserică nouă și sfințită de I.P.S. Mitropolitul Ardealului Nicolae Colan. După această frumoasă realizare din satul Gârbou (1957-1958), care aparținea de comuna Rugășești, unde tatăl meu era preot paroh, în anul următor subsemnatul am terminat Institutul Teologic Universitar Sibiu, luând și examenul de licență în Teologie. În acel an, 1959, în luna septembrie, tatăl meu a fost arestat politic de regimul comunist și dus în închisorile de la Aiud și Gherla, lăsând multă durere în familie, lipsită de susținătorul ei principal. Mama, Lucreția-Elena, cu cei trei copii: Ștefania, Ștefan și Ioan, au rămas fără sprijin moral și material în acele vremuri grele de prigoană comunistă împotriva elitelor

spirituale ale namului românesc.

După evenimentele din anul 1989 au apărut publicații cu numele personalităților din rândul clerului ortodox care au suferit în închisorile comuniste (cum sunt cele ale lui Vasile Manea), pe care le-am citit și am urmărit numele preoților, dar, cu regret, nu am aflat numele preotului Ioan Vădeanu. De aceea, acum la împlinirea a 40 de ani de la plecarea în neființă a acestui vrednic slujitor al Bisericii și Neamului Românesc, am socotit de cuviință să dau publicității această scrisoare-document istoric pentru posteritate și istoria adevărată a acestor locuri.

În continuare, redau „scrisoarea” către prietenul de o viață, coleg de Seminar la Sibiu, colegi de suferință în închisorile comuniste (3), căruia i se adresează ca unui frate:

Lozna, 20 martie 1966

Fratele meu drag

În sfârșit, după mai bine de trei decenii cu voia lui Dumnezeu ne-am revăzut, nu față către față, ci la distanță. Deocamdată și reîntâlnirea are valoarea și forma „dialogului la distanță”, dar e așa de scumpă această revedere și dialog, încât vocabularul meu nu are termenii potriviți pe care să-i folosesc în această fericită împrejurare. Rămâne ca, tu, fratele meu scump, să completezi de printre rânduri, în sufletul tău, aceste lipsuri.

Dacă rândurile mele, scrise cu oarecare rezervă pe adresa Oficiului Protopopesec, deoarece adresa locuinței n-o cunoșteam, răspunsul tău mult mai darnic în conținut, mi-a procurat una dintre cele mai mari bucurii, puține avute în viață. E a treia zi de când am primit scrisoarea ta, timp în care am putut s-o recitesc de mai multe ori, căutând ca de fiecare dată să mi te văd în fața mea tânăr adolescent în școlă, prin Poiana ta natală, prin Sălișca copilăriei mele(4), prin Sibiu, între zidurile Seminarului, prin frumoasa Dumbravă, apoi, în fugă, de-a dreptul în Herina care ți-a îmbiat cele mai fericite clipe ale vieții: căsătoria cu aleasa inimii. De aici, apoi, ne despărțim și nu ne mai revedem până acum, datorită destinului, cu voia Proniei, care ne trimite pe căi diferite, dar cu

aceeași misiune: păstorirea oilor cuvântătoare. Eu am mai zăbovit vreo doi ani căutând ființa care să mă înțeleagă și să-mi ajute să fiu folositor poporului și Ortodoxiei românești. Mamă nu aveam, murise când eram pe anul II la Sibiu, care singură mă înțelegea, fiindcă aveam suflet din sufletul ei (era de o inteligență rară, suflet nobil, mărunțică fizic, dar de o statură sufletească uriașă, mamă a 11 copii). Tata, fie iertat, a trecut și el pe tărâmul veșniciei după vreo 17 ani, voia să mă vadă cel mai bogat și deci, știricind în toate părțile unde s-ar afla o astfel de fată cu mult pământ și vite multe căuta să-mi facă legături în prealabil. Ori, firea mea era diametral opusă dorinței tatii.

Am făcut vizite prin multe părți. Odată am plecat cu Aurel Ciurdăreanu (5) și mă-sa, fie iertată și ea, la o verișoară de a lui în Bratfalău, la Fina, pare că și ea e preteasă. Nu uit drumul

parcurs din Sălișca până în Bratfalău și înapoi cu trăsura cu arcuri, în dric de vară, cu popasuri pe la rudeniile lor, întâlnite în cale, pe la baluri. Tare frumos a fost! Iar eu eram așa de mic, modest îmbrăcat, alături de Aurel, pus la punct, după rânduială... Era prea bogată Fina și familia prea nobilă, iar eu vai de capul meu. Așa s-au scurs mai binde de doi ani de la nunta ta, până ce, cu voia lui Dumnezeu am ajuns la țintă. Eram în căutare și în drum la o fată, însă destinul a hotărât să întrerup drumul, incidental, ca să cunosc pe cea care în scurtă vreme devine preteasa Vădeanu. E fiică orfană de tată. Taică-său, decedat, a fost învățător, fără avere și cu încă doi frați, iar eu cu aceeași situație materială, ambii idealști și fără visuri putrăgăioase, am adunat la un loc sărăcia și am pornit pe drumul apostoliei, tocmai în creierul Munților Apuseni. Am aflat persoana care să mă înțeleagă și astfel am contopit două suflete identic construite.

În Munții Apuseni am zăbovit numai doi

ani și jumătate, în care timp am durat o frumoasă biserică (6) și am plecat cu doi copii mici (Ștefania și Ștefan n.n.), singura avere acumulată în primii ani de preoție, în Satu Mare, unde mi s-a deschis cel mai vast câmp: cel mai puternic ținut al bigotismului catolic, alimentat de călugării bazilicani de la Bixad, la porunca episcopului Al. Rusu din Baia Mare. Aveam numai 12 familii de ortodocși reveniți de la greco-catolici. Mi-am fixat sediul în comuna poliglotă LIVADA (n. R. Livada Mică, la acea vreme un fel de colonie), unde aveam acest minuscul mănunchi de proaspeți ortodocși.

În trei ani și ceva, până la refugiu, i-am adus la Ortodoxie pe toți Românașii din comună, persistând să rămână sub alimentația Papei numai 7 familii. După câteva luni, adormitul VLĂDICĂ VASILE STAN, primul (episcop) al reînființatei Episcopii a Maramureșului Ortodox, îmi încredințează sarcina grea de a fi preot misionar pe trei plase administrative: Satu Mare (o parte), Ugocea (Halmeu) și Țara Oașului.

N-am avut ortodocși decât în „diaspora”, câte un învățător de peste munți sau alt salariat, ori vreun țaran colonizat, venit de pe alte meleaguri muntoase pentru a-și asigura o mai bună bucată de mălai. În acești 3 ani de misionariat am reușit să aduc la ortodoxia strămoșească, în vreo 10 comune, grupuri de români greco-catolici între 30-100 de familii. (Ca) urmare a fost că, au luat ființă câteva noi parohii ortodoxe, primindu-și fiecare titularul (Preotul).

Preoții (numiți) erau mai mult sau mai puțin pregătiți și mai puțin căliți în greua misiune. Unii s-au împotmolit, alții au dezertat căutându-și parohii cu rentabilitate materială mai sigură. Așa că, aproape tot timpul am rămas singur și, ca să pot face față cerințelor noilor credincioși, căutam să-i vizitez măcar odată pe săptămână, luând cu mine: Antimisul, Evanghelia, Apostolul și Liturghierul, inclusiv Molitvelnicul. În oricare sat apăream, veneau, după mine, 3-4 călugări de Roma, făceau fel de fel de slujbe cu ingenuncheri, de fiecare dată cu blestem la adresa mea și a tuturor ortodocșilor. Eram pândit și nu o dată s-a încercat asasinarea mea. Îmi amintesc că eram într-un sat la Liturghie și un învățător cu numele Ivanciuc m-a rugat să anunț poporul să asiste la „conferința sa istorică” după ce voi termina slujba. M-am bucurat și am îndemnat poporul să rămână în școală, unde aveam instalată capela din lipsă de biserică. Între timp am fost chemat la un bolnav, unde am zăbovit o jumătate de oră. Au venit după mine credincioșii, curier după curier, aducându-

mi la cunoștință că respectivul învățător a abandonat subiectul, aducând toate invecitivele ortodoxiei, ponegrind-o că-i „propovăduitoarea întunericului...e eretică, nu are taine, nu crede în Maica Domnului și că ... lumina vine numai de la Roma, în timp ce întunerecul Ortodoxiei este alimentat de Constantinopol și necredincioșii bolșevici din Rusia etc, etc.” desigur că am intervenit ca să liniștesc spiritele și după ce am refăcut pacea, învățătorul a strigat: „Oamenii mei, să bem sânge de ortodocși...”. El însuși (era) Prevăzut cu un cuțit, voia pe la spate, când am împărșiat poporul, să mi-l împlânte în spate. O femeie, Dumnezeu să o ierte, l-a urmărit și l-a dezarmat. Femeia și cu cele 3 fete, după ce au venit ungurii în urma nedreptului verdict, au plătit foarte scump, au fos bătute în public, dezbrăcate și deposedate de părul capului. De altă dată mă aflam în Țara Oașului. Credincioșii mi se plâng că de când au trecut la ortodocși sunt nedreptățiți de autoritățile locale și nu le dau drept nici la aprovizionarea cu lemn. Unul pe care îl pusesem crâsnic (sfânt) îmi spune: “Am 10 copii și n-am un vreasc să le fac mămăligă și-mi îngheață de frig. Dacă ai vrut să te faci ortodox, să-ți deie ortodocșii, etc, etc.” Afară ninge, era rece. Am luat o coală de hârtie și am intrat în restaurant, unde am găsit o masă liberă, ca să-i redectez o cerere către Ocolul Silvic, ca să-i facă dreptate. Alături, la o altă masă, doi țărani oșeni discutau foarte aprinși, din care am reținut (câteva fraze), când unul a strigat țipând: Ai văzut mă Văsî, ce frumos ne-a spus popa nost de păgânii de ortodocși și de popa ăla din Livada? Eu când îl întâlnesc beau sânge din el...”. Am interupt de scris cererea și m-am dus la el, spunându-i cu forțată blândețe, dar cu risc: ”Ce ești așa de necăjit bade, de bună seamă ai vreun necaz, Doamne feri, în casă, în familie!...”. “Nu am niciun necaz decât pe popa ăla grec (ortodox) din Livada. Dar dumneata cine ești?” “Eu îs popa ăla grec din Livada pe care-l cauți, fă ce vrei cu mine”. Peste o clipă a îngenunchiat în plin public, mi-a sărutat mâna și m-a rugat să-l iert, căci nu-i el vinovat, ci Dl părinte care a îndemnat pe credincioși în predică să mă omoare. A doua zi a venit la mine cu actul de trecere la ortodocși.

De altă dată a venit în parohia mea (Livada), care era deja organizată cu biserică nouă și casă parohială nouă, zidite de mine, zic că a venit episcopul Al. Rusu să-și viziteze cele 7 familii care i-au mai rămas. Eu mă gândesc că-i un ierarh al bisericii surori și deci mi se cuvine obligația dictată de politețe să-i fac primirea în

asistența tuturor credincioșilor mei. I-am rostit câteva cuvinte frumoase de binecuvântare și ce credeți, ce mi-a răspuns? Textual, rețin: “Ești o oaie rătăcită împreună cu toți pe care i-ai ademenit, caută, până nu-i târziu, să te întorci în sânul staulului adevărat: Biserica noastră sfântă catolică etc...” M-am enervat și i-am răspuns: “D-ta ești oaie rătăcită și alimentezi vrajba între frați. Nu uita că pâinea pe care o mănânci e trudită de acest popor care-i orthodox, deci, te invit să-mi părăsești parohia!” S-a retras în capelă, în școală, unde a îngenuncheat și a rostit o “rugăciune” de

blestem asupra mea și a credincioșilor și a plecat. Apoi a trimis o adresă la Prefectura jud. Satu Mare în care pune în vedere autorității să mă pună la punct. Întâmplarea a făcut ca prefectul să fie colonel de origine din capitală, dar bun ortodox, care în loc de anchetă, m-a felicitat.

Drept consecință, probabil datorită blestemului călugărilor bazilicani de la Bixad și a episcopului Al. Rusu din Baia Mare, când au venit armatele de ocupație ale lui Horty eu am fost pus în situația de a părăsi parohia cu preteasa și averea acumulată în Munții Apuseni: cei doi copii, și să mă refugiez în Banat. Am fost pus pe lista celor ce vor fi verificați, dictată de contele Staray din Livada, slovac maghiarizat, papistaș, și urma ca la 1 septembrie 1940 să fiu surprins la Liturghie și răstignit de crucea din curtea bisericii.

Pronia mi-a purtat de grijă și am scăpat la momentul oportun, cu toată averea: preoteasa și cei doi copii. Atât și nimic mai mult. (Vezi fotografia alăturată făcută la București).

Mă întreb de parohia Lozna (Sălaj) dacă îmi pot face salariul la 1800, îți răspund: da! Și nu m-ar lăsa credincioșii nici când ar fi cazul să-mi dea un salariu dublu. Nu am casă parohială. (7) Proprie n-am avut niciodată. Biserica e micuță, monument istoric. E arhiplină și la vecernii, nu numai la Liturghii și sunt așa de atașați că, de aș fi oricât de obosit, nu ies din biserică până nu le predic. Am și filie (Preluci) și deci, în fiecare Duminică și sărbătoare rostesc între 2-4 predici. Nu-i ușor. Dar mă bucur că poporul e setos de cuvântul Domnului.

Nu te mai rețin! Rămân ferm convins că dragostea care mi-ai purtat-o tot timpul și-n timpul detenției, pentru care-ți mulțumesc și, la rândul meu, te rog să mă crezi că ești înscris tu și familia ta în pomelnicul pentru sănătate al familiei mele. Aveam de gând să-ți fac o cronologie a vieții mele, însă prea m-am slobozit în cele relatate, obligându-mă să renunț pentru altă ocazie.

Desigur că, dacă ne vom întâlni, și cred că

ne vom întâlni, mai devreme sau mai târziu Dumnezeu știe vom putea schimba atâtea impresii și ne vom spune unul altuia bucuriile și durerile prin care am petrecut ambii în cele trei decenii trecute.

Reînoiesc rugămintea să transmiți Stimatei Doamne sărutări de mâini și cele mai bune doriri familie tale dragi.

Cu același dor și dragoste, te îmbrățișează și sărută fratele tău, Ioan.

Nota redacției: În finalul materialului, autorul a anexat și ultimul raport de activitate, scris la 1 Mai 1940, înainte de a pleca în refugiu cu familia în Banat, ca o completare a activității defășurate de preotul Ioan Vădeanu și în mijlocul ostașilor români ortodocși în frunte cu comandantul și ofițerii de la Escadronul de Cavalerie, Regimentul 7 Călărași, aflați în comuna Livada, precum și despre participarea la Sf. Liturghie a șefilor de autorități județene, în frunte cu Colonel S. Coman, prefectul județului și Neagu Straton administrator financiar Satu Mare.

Note:

1) Această scrisoare a tatălui meu, decedat în 1971 la Rodna Veche, jud. Bistrița-Năsăud, am păstrat-o cu sfințenie și am decis să fie dată publicității pentru a cunoaște viața modestă a unui mare patriot și slujitor al Bisericii Ortodoxe Române, care, împreună cu familia a suferit 2 mari și grele încercări: refugiul din 1940 și detenția în închisorile comuniste de la Aiud și Gherla între 1959-1963.

2) Prima parohie: în Munții Apuseni, Orăști-Poșaga, jud. Turda (1934-1936); a doua parohie: Livada, jud. Satu Mare, ca preot misionar (Noiembrie 1936-septembrie 1940); a treia parohie: ca refugiat, Biniș, jud. Caraș-Severin (1940-1952); a patra parohie: com. Rugășești, rai. Dej (1952-1959), unde a fost arestat. După eliberare a fost numit în parohia Lozna, jud. Sălaj (1963-1971). În același an se transferă, la cerere, în parohia Rodna Veche, jud. Bistrița Năsăud, ca să fie împreună cu ginerele preot Vaida daniel, fiind două locuri vacante. După 7 luni, fiind bolnav, a decedat, fiind înmormântat lângă biserica din Rodna Veche.

3) Am aflat mai târziu că cel căruia i se adresează în scrisoare este preotul Gheorghe Munteanu, născut la 14 august 1912, în Poiana Blenchii, jud. Sălaj, paroh în comuna natală. A fost condamnat de Tribunalul Militar Cluj prin sentința 510/17.11.1959 la 6 ani închisoare și 4 ani interdicție corecțională pentru „uneltire împotriva ordinii sociale”;

4) Sălișca, com. Cățcău, locul natal al pr. Ioan Vădeanu;

5) Preotul Aurel Ciurdăreanu, consătean și prieten apropiat, a fost preot în com. Rugășești până în anul 1952, când este înlocuit de Ioan Vădeanu;

6) În parohia Orăști-Poșaga, care a fost sfințită de episcopul Clujului Nicolae Ivan, cel care l-a hirotonisit și l-a repartizat în această parohie;

7) Și totuși, în următorii ani, după redactarea acestei „scrisori”, din 1966 până la transferul la Rodna Veche în 1971, neavând casă parohială în care să locuiască, a stat în chirie într-o casă liberă. Dar zelul și dragostea de a lucra pentru Biserică și nevoile ei nu l-au părăsit niciodată. A obținut teren și s-a construit o nouă casă parohială, mutându-se în ea. A obținut apoi teren pentru o nouă biserică de la o familie fără copii din centrul comunei, care donează casa și terenul. Construcția a început după 1971.

Eroii preistorici și eroii antici (II)

Morminte de eroi ancestrali pe teritoriul Sătmarului

Dr. Liviu MARTA

În numărul anterior al Revistei „Eroii Neamului” au fost prezentate succint câteva date referitoare la cultul eroilor ce era practicat intens în Preistorie și Antichitate. La numeroase popoare, eroul era un personaj exemplar pentru toți aceia care doreau să-și depășească condiția efemeră de muritori, să-și salveze numele de uitare definitivă, să supraviețuiască în memoria oamenilor. Pe de altă parte, decedând, eroul devenea un fel de geniu tutelar care ocrotea cetatea împotriva invaziilor, a epidemiilor și a tot felul de flageluri. Așa se explică intensitatea cultului eroilor, ale cărui rămășițe erau cinstite, adesea prin ridicarea deasupra lor a unor monumente sau movile funerare, ce deveneau loc de cult. După cum s-a arătat, numeroase movile există și pe teritoriul Sătmarului, pentru două dintre ele (Medieșu Aurit și Ardud) dovedindu-se prin săpături arheologice că reprezintă tumuli funerari. Pentru numeroase movile rămase încă necercetate, recent, odată cu sporirea datelor arheologice din ultimii ani, apar noi indicii asupra funcționalității.

Între movilele de la noi din județ, trei se remarcă în mod special prin dimensiunile cu totul impresionate: înălțimea lor depășește și acum 10 m. Modul semeț în care fiecare dintre cele trei movile se ridică brusc din câmpie și domină teritoriul din jur, nu lasă nici un dubiu asupra caracterului lor antropic. Este cazul movilelor de la Pir, Andrid și Ghenci, a căror construcție a presupus un efort colosal, efort ce încă nu a putut fi motivat credibil de către istorici. Una dintre movile, numită „Dâmbul Tătarilor” se află la intrarea în localitatea Pir. A doua movilă, numită „Holmul Mare”, se află la hotarul dintre localitățile Andrid și Sălacea. Cea de a treia movilă, aflată în hotarul localității Ghenci, poartă acum denumirea „Holmul Tarcea”, însă în vechea monografie a comitatului Satu Mare apare sub numele de „Holmul Cumanilor”. Movilele

sătmarene de mari dimensiuni par să fi fost mai numeroase, însă unele au fost aplatizate de lucrările agricole. Este cazul unei movile foarte late, ce poate fi observată de pe șoseaua Carei - Oradea, conturându-se maiestuos în dreptul satului Ianculești.

Aceste movile semețe au atras atenția oamenilor încă din vechime. Legenda spune că „Holmul Mare” de la Andrid a fost ridicat de către prizonieri turci. Aceștia, pierzând o mare bătălie, au fost obligați să strângă cadavrele tovarășilor căzuți în luptă într-o grămadă, peste care au ridicat o movilă. Conform legendei, pământul prin care s-a înălțat movila a fost cărat de prizonieri cu propriile turbane și coifuri. Această legendă dramatică ar putea fi cu greu crezută, atâta vreme cât izvoarele istorice nu menționează în zonă nici o bătălie de mare amploare. Prezența turcilor în legendă pare să fie o reflectare a memoriei unei situații din secolul XVII, când pe linia Pir - Andrid a fost o vreme granița cu Pașalâcul de la Oradea. Asemănătoare este și legenda de la Ghenci, însă aici localitatea fiind puternic legată de amintirea lui Rakoczi, se afirmă că holmul a fost ridicat cu pământul adus de curuți în cușmele lor alungite în formă de săculeț.

Pe parcursul vremii oamenii au fost preocupați de originea movilelor grandioase. Unii au considerat că ele au fost construite în cadrul unui sistem de semnalizare, inițiat după teribila invazie tătară din anul 1241. Această explicație pare să fie mai aproape de mitologia din cărțile și filmele cu „cowboys” și indieni. Groaznica invazie tătară a fost urmată într-adevăr de un set de măsuri luate de regalitate în scopul de a preveni și a evita repetarea catastrofei. Însă printre aceste măsuri nu apare menționată inițierea și apoi construirea unui sistem de semnalizare prin fum. În documentele vremii ar fi trebuit să lase urme energia socială investită

pentru construirea acestor movile și ar fi trebuit reglementată în scris funcționarea lor pe parcursul secolelor.

O altă explicație este dată de amplasarea celor trei movile la marginea fostului comitat Satu Mare, ce coincide și cu situarea lor la marginea domeniului conților Károly. Sentințele judecătorești din Evul Mediu pomenesc despre obiceiul marcării unor proprietăți prin ridicarea unor mici movile, însă cele trei movile sătmărene necesitau un efort prea mare pentru un astfel de scop. Pentru o movilă asemănătoare din Anglia (Silbury Hill) s-a calculat că a fost nevoie de 18 milioane ore de muncă, adică de munca pe un an de zile a 7000 de bărbați. Merită reținut aspectul că și legendele locale de la noi spun că pentru

legătura fortificație-tumul ce a fost dovedită la noi în județ în săpătura arheologică realizată de T. Bader în anul 1968 la Medieșu Aurit, „Dâmbul Acastăului” și în fortificația apropiată din punctul Cioncaș. Legătura dintre tumuli și așezări fortificate a fost observată recent și în alte locuri. Între acestea iese în evidență situația din localitatea Sântana, grandioasa fortificație de aici fiind vizibilă de pe calea ferată Oradea - Arad. Practic, tot mai multe cazuri din regiunea de vest a României tind să ateste situația din sudul Germaniei și sudul Franței, în care s-a stabilit că în apropierea centrelor tribale există tumuli monumentali, în care erau îngropați regi care prin faptele glorioase pe care le-au realizat au dobândit rangul de eroi.

ridicarea movilelor sătmărene a fost necesar efortul unor armate.

Misterul grandioaselor movile sătmărene are șanse să se limpezească în prezent. La noi în județ, în ultimii ani, au fost descoperite câteva așezări fortificate importante, unele fiind observate din avion sau prin scanări geomagnetice. La prima vedere a fost surprinzător faptul că pe măsura descoperirii de noi fortificații se constata o strânsă legătură între dispunerea acestora și poziția în teren a tumulilor. Tumulul de la Ghenci se află la câțiva kilometri de o mare fortificație situată pe o insulă din hotarul Căuașului, în locul numit Sighet. Între movilele de la Pir și Andrid a fost descoperită recent o altă fortificație de mlaștină, aflată în zona numită Corlat. Pentru alți tumuli aflați între Carei, Ianculești și Tiream s-a observat că sunt în legătură cu o fortificație descoperită anul trecut la Viile Tireamului. Aceste noi situații confirmă

Centrele tribale nou descoperite în Sătmăr au dimensiuni de zeci de hectare, iar fortificațiile lor măsoară între doi și cinci kilometri lungime. Zidurile de apărare erau construite din palisade formate din trunchiuri de copaci așezați unul lângă altul. La un calcul sumar se poate constata că pentru construcția palisadelor au fost necesare zeci de mii de trunchiuri de copaci. Chiar dacă erau de obicei construite în teritorii apărate natural (pante abrupte sau mlaștini), zonele mai vulnerabile erau apărate de șanțuri care au deschideri de 10-20 metri și adâncimi de 4-5 metri. În spatele acestora erau ziduri de pământ cu lățimi de cca. 10-12 metri și cu înălțimea apreciată a fi de 3-4 metri. Descoperirile din așezări arată că acestea erau centre comerciale și meșteșugărești. Chiar dacă sunt în zonă de câmpie, pe suprafața așezărilor există la tot pasul urme care atestă practicarea metalurgiei. Piese de aur găsite în cantități mari la Căuaș și Sântana arată și ele că

aici existau importante acumulări de bogăție. Probabil că o parte a puterii acestor centre tribale avea la bază controlul asupra resurselor de aur și aramă din Munții Gutâi și Munții Apuseni. Pe de altă parte, resursele bogate de la câmpie și din mlaștină permiteau ca alimentația să fie asigurată ușor, prin efortul unui număr limitat de oameni. Față de zonele învecinate, în Sătmăr existau bogate rezerve de alimente date pe de o parte de solul fertil dar și de posibilitatea de a asigura iernarea ușoară a animalelor în zona terenurilor cu ierburi înalte din văile Someșului, Crasnei, Ierului, Turului și a cursurilor de apă secundare. Astfel, o parte importantă a comunității putea să aibă alte activități decât acelea legate strict de producerea alimentelor de subzistență. Rămânea disponibilă o cantitate mare de energie socială ce putea fi canalizată spre activități de minerit, meșteșuguri dar și pentru activități războinice sau de ridicare a unor construcții de mare amploare.

Legătura dintre marile fortificații și tumuli grandioși nu se limitează doar la apropierea geografică. Eforturile colosale necesare pentru ridicarea ambelor tipuri de monumente sugerează că au fost construite în aceeași vreme, într-o perioadă în care existau structuri sociale capabile să depună efortul necesar pentru ridicarea fortificațiilor și a movilelor spectaculoase din apropiere. Cercetările arheologice dezvăluie tot mai clar că specialiștii în istoria religiilor au avut dreptate atunci când au argumentat împărțirea în caste a vechii societăți indo-europene. Cu un mileniu înainte de Hristos, în Spațiul Carpatic exista o puternică castă războinică a cărei prezență este semnalată de miile de arme descoperite, adeseori îngropate în același loc cu zecile sau uneori chiar cu sutele. Ne putem închipui ușor că această castă războinică era capabilă de a investi un efort teribil în realizarea unor sisteme de apărare sau în cultivarea memoriei marilor șefi, prin ridicarea unor grandioase movile funerare.

Șansa cercetării tumulilor funerari grandioși din Sătmăr ar putea fi oferită de noile evoluții ale tehnologiei de detecție. În acest moment, marile movile nu pot fi investigate prin scanare geomagnetică de suprafață decât până la o adâncime de 2,5 m. Dar pentru a căuta indicii suplimentare a fost cercetată o movilă aplatizată aflată la marginea Careiului, pentru care descoperirile din apropiere sugerează o datare apropiată de perioada pentru care se presupune că sunt datate marile movile. În această primăvară,

prin scanarea movilei aflată în apropierea societății Continental s-a dovedit că această movilă este de fapt un tumul funerar. La baza sa este vizibilă o amenajare circulară ce foarte probabil este constituită din materiale arse provenite de la rugul funerar. În mijlocul acestor materiale este prezentă o depunere dreptunghiulară care pare să reprezinte un mormânt de incinerare, rit funerar ce era practicat în preajma anului 1000 î. de Hr.

Cercetarea grandioșilor tumuli sătmăreni oferă șansa dezlegării unui mare mister, mister ce a frământat de milenii pe înaintașii noștri. Chiar dacă există posibilitatea ca descoperirile din tumuli, la fel ca în Germania, să capete o valoare turistică, cercetarea lor trebuie să se facă cu mare responsabilitate. Trebuie respectată maiestozitatea cu care aceste monumente au traversat veacurile, iar refacerea lor ulterioară este necesară pentru a păstra legendele unor vremuri glorioase, legende cu care localnicii învâluie movilele din hotarul satelor lor. Pare ușor nostim ca rezultatele cercetării arheologice să fie mai aproape de datele conținute în aceste legende decât de explicațiile savante încercate în ultimele secole. În aceste legende localnicii nu-și atribuie niciodată meritul de fi ridicat movilele din hotarul satelor lor. Atribuirea construcției marilor tumuli sătmăreni unei armate ce a trecut în vechime prin zonă, pare să fie sămburele de adevăr pe care s-au brodat aceste legende. Noile cercetări oferă indicii referitoare la faptul că unii tumuli din regiunea noastră au fost ridicați prin efortul a mii de oameni. Ridicarea unor movile de pământ deasupra unor personaje eroizate avea motivații foarte puternice. Oamenii erau convinși că eroii vor continua și după moarte să le protejeze așezările. Doar printr-o muncă realizată cu o motivație puternică se poate explica efortul colosal depus pentru ridicarea marilor tumuli. Realizarea tumulilor avea și consecințe psihologice foarte bine intuite. Construcția tumulilor și a marilor fortificații ținea unită comunitatea în jurul unor proiecte importante de lungă durată. Dincolo de acest efect psihologic, amplasarea constantă a tumulilor în zona vadurilor de trecere spre așezările-centre pare să asigure și un alt rol acestora. Aceste construcții grandioase puteau să aibă și menirea de a arăta dușmanilor invadatori forța comunității ce se afla în spatele fortificațiilor și să îi înspăimânte cu măreția eroilor care asigură protecția acestor așezări.

Poșta Sătmarului - de la Palat la relicvă interbelică

Col. (r) Voicu ȘICHET

Dacă tot m-am apucat în numărul trecut să vorbesc despre clădiri de patrimoniu din municipiul Satu Mare aflate într-o stare cu totul necorespunzătoare, în speță despre fostul Hotel „Dacia” mândria sătmărenilor timp de circa un seco, și văzând că articolul a avut un oarecare ecou în rândul opiniei publice de pe Someș, m-am gândit că nu ar fi rău să continui prezentarea unor astfel de situații jenante, atât pentru edili, cât și pentru oricare dintre cetățenii acestui milenar oraș.

Înainte însă de a aborda un nou subiect pe această temă, aș dori să mai zăbovesc o clipă asupra „Daciei”. Nu știu dacă datorită articolului nostru sau a mai multor voci ale societății civile sătmărene care au semnalat (și protestat totodată) în fața diferitelor autorități locale și județene situația jenantă a imobilului, în ultima vreme parcă au început să se mai vadă câțiva lucrători prin zonă. Nu știu ce lucrări execută în interior, însă în exterior, mai exact în Pasaj s-au apucat de zidit peste betonul primitiv turnat anterior, nici mai mult nici mai puțin decât plăci de BCA!! Ori, din câte spune legea 422 din 2001, orice renovare/reabilitare a unui monument de patrimoniu se face cu aceleași materiale cu care a fost construit, dacă nu există, nu se face nimic, eventual se conservă pentru a nu se degrada mai tare. Ca urmare, întreb patronul firmei care are clădirea în așa-zisa proprietate, precum și constructorul: se folosea cumva în 1910 BCA pentru construcții?! De altfel au fost luați la întrebări și lucrătorii respectivi de către funcționari cu atribuții în domeniu, au întrerupt lucrul până au plecat, după care l-au reluat, în prezent peretele respectiv rămânând în „coadă de pește” cum se spune.

Din discuțiile cu cei în drept reiese că noul patron al imobilului, omul de afaceri Vasile Țânțaș, este foarte reticent la toate indicațiile, observațiile, criticile etc. făcute de specialiști, el continuând să „implementeze” propriile idei. Acestea, în condițiile în care, și așa, la aprobarea

proiectului de renovare/reabilitare, în urma solicitărilor, intervențiilor și presiunilor de tot felul ale patronului, s-au făcut o serie de derogări de la legislația în vigoare. Însă, pentru dânsul nu e suficient!!! Mă opresc deocamdată aici, nu înainte însă de a ruga noile organe administrative ale județului și municipiului Satu Mare, care până la apariția acestui număr al revistei vor fi fost deja alese și instalate în funcție, să ia „taurul de coarne”, cum se spune, respectiv să analizeze foarte atent și responsabil toată povestea și să ia măsurile care se impun, astfel încât în cel mai scurt timp să putem din nou să ne întâlnim pentru a „bea o cafea la Dacia”!

Dar să revin la subiectul pe care voiam de fapt să-l abordez în aceste rânduri. Nu departe de „Dacia”, trecând prin Pasajul de care vorbeam, firește, nu cu trăsurile, cum se întâmpla acum

100 de ani, pe strada Mihai Viteazul ne izbește fațada multicoloră a Poștei. Nu că vreun artist plastic și-ar fi pus în aplicare cine știe ce idei și viziuni pe pereții secularei clădiri, ci pentru că tencuiala și ornamentele sunt în diferite stadii de degradare: pe alocuri doar scorojite sau înnegrite, în altele lipsind cu desăvârșire. Și dacă în cazul hotelului putem arăta cu degetul către proprietar, o persoană privată, ce te faci cu acest imobil care aparține de la început unei instituții

importante a statului (că o fi fost el austro-ungar sau român, e o altă problemă) cum este Poșta?!

Pentru început un scurt istoric: Clădirea a fost construită în anul 1907, după un proiect al arhitectului Birbauer Virgil, pentru a funcționa ca Palat al Poștelor, cuprinzând și locuințe de serviciu, fiind asemănătoare, pâna la identificare, cu alte asemenea imobile destinate aceluiași scop construite în acea perioadă de către Imperiul Austro-Ungar în această zonă, la fel cum s-a putut constata și în cazul Palatului Justiției și Penitenciarului. Ulterior, în 1940, s-a realizat o extindere, respectiv corpul de clădire de pe str. General Averescu, care a respectat arhitectura de pe fațada principală situată pe str. Mihai Viteazul, astfel încât întregul imobil este înregistrat ca monument de patrimoniu cu seria SM-II-m-B-05236 Poșta, Oficiul Poștal nr.1, figurând la poziția 144 pe Lista Monumentelor Istorice publicată în Monitorul Oficial al României, nr. 646 din 16.07.2004. Clădirea din curte, construită după ce imobilul principal a început a fi folosit și ca oficiu poștal, nu face obiectul acestei clasificări.

Încă din anul 2004, conducerea Oficiului Județean de Poștă Satu Mare, având sediul în acest imobil, a făcut demersuri pentru obținerea aprobărilor necesare executării de „**Reparații capitale la O.J.P. Satu Mare, str.Mihai Viteazul, nr. 2, loc. Satu Mare, jud. Satu Mare**”, SC Sigma Proiect întocmind și înaintând proiectul spre aprobare. Prin adresa nr. 78 din 11.10.2005, Direcția pentru Cultură și Patrimoniu Cultural Național Satu Mare - Secțiunea Teritorială Cluj a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, comunică Direcției Regionale de Poștă Cluj Napoca faptul că lucrările propuse sunt aprobate de comisia susnumită, cu condiția ca acestea să fie „urmărite de diriginți atestați în domeniu”. Și de aici, totul s-a rupt. Finanțarea fiind în sarcina proprietarului (circa 17 milioane de lei), iar acesta având sediul la Cluj, a uitat de starea jalnică și de procesul continuu de degradare a clădirii reprezentative a instituției din Satu Mare, după care a venit criza și au uitat și sătmărenii de ea. Nu toți, desigur. Printre aceștia se află și angajați de la Oficiul Județean de Poștă Satu Mare, care solicită în fiecare an bani pentru reabilitarea clădirii, însă „domnii de la Cluj” nu au nicio reacție. Păcat!

Cert este că, cel puțin în proiectul realizat de

arhitectul Szilagy Kalman, se prevedeau lucrări de consolidare, reorganizare interioară și renovare, mai ales în exterior, care să aducă edificiul cât mai aproape de aspectul său inițial. Inclusiv acoperișul, care a fost inițial făcut din țigle solzi, dar ulterior schimbat cu tablă, urma să revină la același tip, iar pentru ornamentele degradate sau căzute complet de pe fațade erau prevăzute metodologii și tehnici de refacere identică, atât ca formă cât și ca material utilizat. Cât despre tencuială, aceasta urma să se execute doar acolo unde era absolut necesar, dar cu un material cât mai aproape ca și compoziție de cel folosit la construcție. Interesant este și faptul că încă se mai observă urmele gloanțelor din cel de-al doilea război mondial, semn că în clădire erau cantonate trupe germane sau maghiare, angajate în lupte de stradă cu ostașii români ce dădeau ultimele asalturi pentru eliberarea Sătmăruului și Careiului în preajma zilei de 25 octombrie 1944.

În rezumat, proiectul era foarte cuprinzător, ambițios, dar și conform legislației în domeniu, constituind un model pentru cei interesați de a demara lucrări de renovare/reabilitare a unor clădiri de patrimoniu. Păcat că a rămas doar la stadiul de proiect și cei de la Regionala Cluj nu au fost interesați de alocarea fondurilor necesare reabilitării. Și nici nu aveau cum, de vreme ce și-au construit la Cluj Napoca un sediu modern din sticlă și oțel care a înghițit multe miliarde! Iar despre managementul de marketing și resurse umane, ce să mai vorbim?! E destul cât a scris și scrie presa, această importantă instituție fiind în pragul falimentului!

Nu mai vorbim de faptul că, urmare a degradării continue, nu a lipsit mult să asistăm la tragedii, în sensul că bucăți mari de tencuială s-au desprins și au căzut la câțiva centimetri de trecătorii din zonă. Dacă acestea răneau grav sau chiar omorau pe cineva, cine ar fi fost răspunzător, că prin funcțiile de conducere ale instituției s-au perindat mai multe persoane, care aveau mai mult sau mai puțin legătură cu poșta și cu ce înseamnă această instituție pentru populație!? Dacă la conducerea acesteia, inclusiv a Direcției Regionale din Cluj, ar fi fost oameni cărora să le pese de Poștă și de imaginea acesteia sunt convins că nu ar fi lăsat un asemenea edificiu, de o asemenea valoare istorică, să arate în felul cum arată!

Pagini de istorie și filosofie secretă (III)

Pr. prof. Gheorghe-Radu SĂLĂGIAN

Care va fi soarta celorlalte popoare „nealese” (1), putem afla în continuare din Vechiul Testament:

-„... cu binecuvântare te voi binecuvânta, iar pe urmașii tăi îi voi face numeroși ca stelele cerului și ca nisipul de pe țărmul mării, și urmașii tăi vor stăpâni cetățile dușmanilor lor.” (Facere 22,17) (2);

-„Când Domnul, Dumnezeuul tău, te va face să intri în țara-n care vei intra s-o moștenești și va șterge de dinaintea feței tale neamuri mari și numeroase: Heteii, Ghergheseii, Amoreii, Canaaneii, Ferezeii, Heveii, Iebuseii - șapte neamuri mai numeroase și mai puternice decât voi - și când Domnul, Dumnezeuul tău, îi va da în mâinile tale și-i vei bate, atunci să-i stârpești de istov (În Textul Ebraic: „să-i dai anatemei”. Era expresia folosită pentru prăzile de război - oameni și bunuri - care-I erau oferite în întregime Domnului, ca semn de recunoștință, fără ca biruitorul să aibă dreptul de a se înfrupta din ele. Dar, pentru ca el să nu fie cumva ispitit s-o facă, atunci erau totalmente distruse: robii - uciși; bunurile - arse. De aici expresia „a da anatemei” a devenit echivalentă cu „a nimici”, „a stârpi”, „a da pierzării”; a anatematiza pe cineva = a-l blestema la pieire), să nu faci cu ei nici o înțelegere și nici să le areți vreo milă. Să nu te încuscrești cu ei; pe fiica ta să n-o dai după fiul lui, iar pe fiica lui să nu o iei pentru feciorul tău, că aceasta îl va face pe fiul tău să se ndepărteze de Mine și să slujească altor dumnezei; atunci se va aprinde mânia Domnului asupra voastră și degrabă te va pierde. Dar iată cum să le faceți: capiștele lor să le dărâmați, stâlpii lor să-i zdrobiți, sfintele lor crânguri (Grecescul alsos = copac, înseamnă îndeosebi „copac consacrat” și, prin generalizare, orice perimetru vegetal dedicat unei zeități. Textul Ebraic folosește cuvântul așera, care desemna emblema Astartei, zeița erosului și a fecundității, al cărei cult orgiastic se consuma uneori în crânguri sau desișuri destinate anume.) să le tăiați, chipurile cele cioplite ale dumnezeilor lor să le ardeți în foc” (Deuteronom 7,1-5) (3).

Pentru un om normal, înnobilit cu virtuțile creștinismului, un îndemn „dumnezeiesc” la războaie, la ucidere fără milă, la ură față de alți oameni, cade ca un trăznet năucitor (4). Nu trebuie uitat faptul că „Dumnezeul poporului ales”, când restul popoarelor lumii erau idolatre, era un „Dumnezeu al dreptății”, Care nu admitea ca

poporul ales să se pângărească prin amestecul cu popoarele păgâne. Această stare de fapt era valabilă până la venirea în lume a Mântuitorului, mai cu seamă, până la Pogorârea Duhului Sfânt, când a luat ființă Biserica Creștină; iar în creștinism, Dumnezeu este un „Dumnezeu al iubirii”, o iubire dusă până la jertfa supremă a Dumnezeului-Omlisus Hristos.

În timpul captivității babiloniene și chiar după revenirea la Ierusalim, au avut loc unele căsătorii mixte între evrei și fiicele de cananieni, hisiți, filistenii, iebusei, egipteni și amoniți. Chiar și preoții și căpeteniile aveau soții de altă origine. Un evreu învățat și bun cunoscător al Legii - Ezdra, a venit din Babilon la Ierusalim pentru a realiza o epurare etnică. Preluând conducerea comunității, pe toți evreii care se căsătoriseră cu femei din alte etnii, Ezdra i-a obligat să divorțeze (5). Astfel: „După ce Ezdra s-a rugat și s-a mărturisit, plângând și rugându-se înaintea templului lui Dumnezeu, o foarte mare adunare din Israel s-a strâns la el, bărbați, femei și tineri; că plângea poporul, și amarnic plângea. Atunci Șecania, fiul lui Iehiel, care era din urmașii lui Elam, a răspuns și a zis către Ezdra: Noi am rupt legământul cu Dumnezeuul nostru, luându-ne femei străine din popoarele pământene; dar în privința aceasta încă mai este o nădejde pentru Israel. Așadar, să facem acum un legământ cu Dumnezeuul nostru că vom da drumul tuturor femeilor și celor născuți din ele, așa cum ne vei sfătui tu; ridică-te dar și pune-i în mișcare cu poruncile Dumnezeului nostru; și cum era legea, așa să se facă! Ridică-te, că ție ți se cade să faci aceasta; noi suntem cu tine; îmbărbătează-te și fă! Ezdra s-a ridicat și i-a pus pe mai-mari, pe preoți, pe leviți și întregul popor să jure că vor face așa; iar ei s-au jurat. Și s-a ridicat Ezdra de dinaintea templului lui Dumnezeu și s-a dus la locuința lui Iohanen, fiul lui Eliașib; și, ajungând acolo, pâine n-a mâncat și apă n-a băut, căci plângea pentru nelegiuirea celor reveniți din surghiun” (Ezdra 10,1-6) (6).

Dacă cele înfățișate aici n-ar fi decât o poveste pentru copii, nu ar fi nici o problemă, însă această lege biblică este respectată și în mileniul al treilea cu aceeași rigurozitate, constituind cea mai pură formă de epurare etnică și xenofobie, pe lângă care trec indiferente toate organizațiile internaționale (7). În schimb, aceste organizații internaționale stau cu ochii ațintiți asupra Bisericii Ortodoxe, ca,

la cea mai „mică greșeală”, să poată ieși la rampă și s-o atace, tratament aplicat de altfel chiar și Bisericii Romano-Catolice. Când Biserica Ortodoxă își exprimă în mod clar și concis învățătura de credință în comparație cu alte culte și confesiuni, este acuzată de discriminare, sau când își exprimă public învățătura morală, este acuzată că este o Biserică învechită și nu este în pas cu moda sau progresul, uitându-se faptul că: „Toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor, la Care nu există primenire (serie de mișcări succesive ascendente - calitativ sau cantitativ - imposibile la Dumnezeu Care e perfect) sau umbră de schimbare (revenire sau întoarcere la ceea ce a fost; trecere de la o stare la alta)” (Iacob 1,17) (8).

Publicațiile evreiești din toată lumea modernă publică numeroase articole care combat căsătoriile mixte și imploră pe evrei să se căsătorească numai cu evreice. Steve M. Cohen scria în revista „Familia evreiască”: „Evreimea organizată face eforturi viguroase de a convinge un mare număr de evrei să-și schimbe deciziile privitoare la familie, adică să se căsătorească la vârste tinere, să se căsătorească în sânul comunității și să rămână căsătoriți și să aibă mulți copii” (9).

Pinches Stalper precizează că Uniunea Congregațiilor de evrei din America nu promovează decât căsătoriile evreiești pure și puternice. Descriind amenințarea reprezentată de o frumoasă fată de goim (neevreu) care locuia la câteva case distanță, Stalper scria: „Căsătoriile mixte constituie o tragedie pe care poporul evreu nu o poate tolera. Persoana care se căsătorește în afara credinței a întors spatele poporului evreu. Tradiția noastră consideră o asemenea persoană moartă spiritual, iar familia șade în shiva (perioadă de doliu) pentru acea persoană. Asemenea căsătorii nu

reușesc decât rareori, chiar și așa când sunt însoțite de o așa-zisă convertire la iudaism și nu pot reuși în nici un caz când partenerul evreu este preocupat de evreimea sa. Pentru familiile implicate, rezultatul constă în suferințe și tragedii, iar pentru copii, într-o viață de frustrare, conflicte și tensiuni (10).

Din cele relatate constatăm cu câtă rigurozitate este pusă la evrei chiar și problema căsătoriilor mixte, care sunt considerate „o tragedie”. Ei nu admit căsătoria mixtă, nici chiar dacă persoana care provine din familia de goimi se convertește la iudaism. În schimb, Biserica Ortodoxă, care de multe ori este aspru criticată de diverși adversari, în toată rigurozitatea ei, prin Sfintele Canoane pune altfel problema căsătoriilor mixte. În această privință, din câteva Sfinte Canoane, aflăm următoarele detalii:

- „Nu se cuvine ca cei bisericești prin nebăgare de seamă, să împreune prin nuntă pe fiii lor cu ereticii” (Canonul 10 al Sinodului de la Laodiceea din anul 343) (11);

- „Nu se cuvine a se încuscri cu nici un eretic, ori a da fii sau fiice, ci a le lua atunci când ar fâgădui că se fac creștini” (Canonul 31 al Sinodului de la Laodiceea din anul 343) (12).

Canonul (acesta de pe urmă), însă admite căsătoria, dacă persoana necredincioasă fâgăduiește convertirea la creștinism (13), pe când evreii nu admit o astfel de căsătorie, chiar dacă persoana provenită din goim s-ar converti la iudaism.

Se pune întrebarea: Cum ar putea fi armonie între un popor care se închină la un Dumnezeu Care propovăduiește moartea și jaful și un popor creștin înnobilit cu învățăturile Mântuitorului?!? (14), întrebare la care se va afla răspunsul în numerele următoare.

Note

(1) Ieronim Hristea De la Steaua lui David la Steaua lui Rothschild Profeția stăpânirii unuversale, Editura Țara Noastră; București, pag. 24;

(2) Biblia sau Sfânta Scriptură, Ediție jubiliară a Sfândului Sinod; Versiunea diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române; București - 2001;

(3) Idem;

(4) Ieronim Hristea, în op.cit.;

(5) Idem, pag. 24-25;

(6) Biblia sau Sfânta Scriptură.....;

(7) Ieronim Hristea, în op.cit., pag. 25;

(8) Biblia sau Sfânta Scriptură.....;

(9) Ieronim Hristea, în op.cit.;

(10) Idem;

(11) Pidalion, cuprinzând Canoanele: Sfinților Apostoli, Sinoadelor Ecumenice, Sinoadelor Local și Sfinților Părinți, orânduite și tâlcuite de Arhimandrit Zosima Târâlă și Ic. Stavr. Haralambie Popescu; BUCUREȘTI - Institutul de Arte Grafice „Speranța”; 1992, pag. 250;

(12) Idem;

(13) Idem;

(14) Ieronim Hristea, în op.cit.

Statul, instituția fundamentală a sistemului politic. Statul de drept. Stat și națiune în istoria europeană (III)

Ing. Mircea PÎRLEA

Reforma și Contrareforma sunt elemente decisive în cadrul procesului de edificare a statelor europene.

În Anglia, Henric al VIII-lea desprinde biserica de sub tutela Papei și conduce Biserica Anglicană.

În mijlocul Europei, în Sfântul Imperiu roman, lupta pentru puterea statului era sinonimă cu lupta pentru controlul Bisericii. Luther ar fi împărțit soarta reformatorului Jan Hus din Boemia dacă nu s-ar fi bucurat de protecția câtorva principii. Calvinii respingeau supunerea față de autorități recomandată de Luther, așa se ajunge la războaie religioase, cum a fost Noaptea Sfântului Bartolomeu din 23 august 1572, când au fost masacrați aproape toți hughenotii din Paris. Franța a fost salvată de la catastrofa destrămării datorită trecerii la catolicism a conducătorului hughenotilor, Henric de Navarra, și încoronării lui ca rege al Franței sub titulatura de Henric al IV-lea.

După pacea confesională de la Augsburg din 1555 și până în anul 1618, în Germania a domnit cea mai lungă perioadă de pace din istoria ei.

Miza războiului civil și confesional de 30 de ani (1618 - 1648) a constituit-o unitatea creștină a Europei și proeminența concepțiilor universale, suprastatale în politică.

Prin pacea de la Münster și Osnabrück din anul 1648, sosise vremea statelor absolutiste, confesiunea și statul constituiau o unitate indisolubilă.

Ludovic al XIV-lea concentrează toată puterea de stat în persoana sa. După cum Dumnezeu a dat legi universului, suveranul trebuie să dea legi statului.

Confruntat cu întrebarea ce formă statală preferă, filosoful englez Thomas Hobbes (1588 - 1679) a optat pentru monarhie, întrucât doar în persoana monarhului se poate realiza suveranitatea indivizibilă a statului.

Franța lui Ludovic al XIV-lea era puterea garantă a păcii westfalice și a constituției interne a Sfântului Imperiu roman; avea și cel mai mare număr de locuitori (20 de milioane), de trei ori mai mult decât Anglia (cu Scoția) și de patru ori mai mult decât Spania. Regele era judecătorul, suzeranul și comandantul suprem, unicul conducător al politicii externe, al finanțelor, administrației și în mare măsură, și al Bisericii. Era legea itinerantă, rex lex. Absolutismul francez se deosebea semnificativ de modelul teoretic al lui Bodin. Revoluția Franceză avea să transpună în realitate conceptul statului absolutist, introducând prin violență armată și teroare de masă statul unitar revoluționar.

În vestul Germaniei, la Württemberg s-a păstrat dubla guvernare a principelui și a stărilor.

În Danemarca, la 10 ianuarie 1661, prin Actul de succesiune semnat de toți membrii săi, consiliul de stat a cedat coroanei puterea de stat absolută.

În Prusia, sub Frederic Wilhelm I, absolutismul nu e ceea ce pare. Suveranitatea se diviza pe orizontală între coroană și stările aristocratice.

În cazul Republicii Olandei Unite, în secolul al XVII-lea o mare putere colonială, Purtătorul suveranității se regăsea în persoana stărilor provinciilor autonome.

Anglia depășește faza absolutismului odată cu domnia dinastiei Stuart și consacra suveranității Parlamentului prin "Glorious Revolution" din anul 1688.

În linii mari, se poate spune că din relațiile feudale ale Evului Mediu și Renașterii în Europa s-a cristalizat statul esențialmente laic, eliberat de sub tutela Bisericii și totodată un stat suveran autoritar.

Statul secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea se desfășoară după cum zicea Max Weber, prin "monopolul violenței fizice legitime", atât în interior, cât și în exterior.

Dincolo de toate conflictele de putere, statele Europei constituiau o comunitate culturală ce luase ființă prin legăturile de rudenie ale suveranilor și înaltei aristocrații, prin limbile comune de circulație reprezentate de latină și franceză, printr-un climat de civilizație comun, iluminismul, și prin rădăcinile comune în Antichitate și Creștinism.

În vreme ce puterile continentale încercau să-și găsească locul în strâmta Europă măsurându-și puterea după cea a vecinilor, viziunea puterii maritime, Anglia, acoperea deja globul. În formularea sintetică a scriitorului, vizionarului și negustorului englez Daniel Defoe “să stăpânești marea înseamnă să stăpânești toate puterile și tot comerțul din Europa, Africa și Asia”.

Pacea de la Utrecht, care a pus capăt, în anul 1713, îndelungatului război de succesiune spaniol, articolul 6 al acordului anglo-francez conținea, în premieră pentru un tratat de drept internațional, noțiunea de “balance of power” (echilibrul puterii), care a fost astfel ridicat la rangul de principiu fundamental, recunoscut juridic, al politicii europene. Rolul decisiv l-a jucat ministrul de externe britanic Henry St. John, viconte de Bolingbroke, cea mai strălucită minte a Partidului Conservator. Acesta stipula în 1749 că pe viitor nu vor putea exista decât monarhi “patrioți”, devotați binelui țării și care acceptă legea impusă de patrie.

Charles-Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu (1689 - 1755), se ocupă, în celebra sa carte din 1748 “De l'ésprit des lois” (“Despre spiritul legilor”) de “legi, care alcătuiesc libertatea politică în raport cu constituția”, considerând că atunci se pune problema divizării puterii în stat. El spune: “Libertatea este dreptul să poți face tot ce permit legile”. Modelul monarhiei liberale, legată de legi și de puteri mediatore, imaginat de Montesquieu, nu se regăsea în Franța.

În Anglia se adoptă, în schimb, de către Parlamentul de la Westminster, “Habeas Corpus” în 1679 și “Bill of Right” în 1689. Parlamentul e însuși o instanță a suveranității. În Anglia, legea era mai presus de monarhie, așa cum arăta și John Locke.

Modelul de stat conceput de Jean Jacques Rousseau era prin natura sa revoluționar, el se alcătuia din mici fermieri și meșteșugari. Din acest model se inspiră “Declarația de Independență” a Revoluției americane din 1776.

Ideile lui Rousseau au degenerat într-o baie de sânge în timpul dictaturii comitetului de binefacere a lui Robespierre din perioada 1793 - 1794.

Revoluția franceză, și mai apoi dictatura napoleoniană, au produs acel stat la care absolutismul năzuise, dar nu apucase să-l înfăptuiască.

Urmașul legitim al statului absolutist este statul centralizat modern, exemplu fiind imperiul lui Napoleon.

La începutul secolului al XIX-lea apare o idee cu funcție de liant comunitar: ideea de națiune și de conștiință națională. Națiunile au existat astfel sub forma comunităților lingvistice, de tradiție și de luptă.

Existența insulară a înlesnit procesul de formare și consolidarea interioară a regatului englez. Religia ne apare ca unul dintre cele mai profunde și mai trainice elemente care au întreținut sentimentul național englez. Totul a început cu traducerea Bibliei, realizată de John Wiclif, care a circulat de la sfârșitul secolului al XIV-lea. Anglia este “Izvorul Binelui”, discursul lui Arthur se adresa oricărui englez. În Parlamentul englez se manifesta unitatea regatului și națiunii.

Castilia a jucat pentru Spania un rol asemănător cu cel al Angliei pentru Marea Britanie.

Procesul de identificare culturală a “națiunii germane” a avansat considerabil de când umanistul italian Poggio Bracciolini a scos la lumină, din biblioteca mănăstirii din Fulda, textul “Germania” al lui Tacit. Limba germană a fost ridicată la rang de limbă națională mai ales prin reforma lui Martin Luther.

Visul lui Machiavelli despre un principe care să unifice Italia a rămas pură utopie, de aici vin lungile războaie civile, pentru cei mai mulți italieni patria însemnând orașul în care trăiau și împrejurimile sale.

Datorită creșterii populației și revoluției industriale, a fost cel mai plauzibil ca absolutismul să se prăbușească. Industrializarea a propulsat la conducere o nouă pătură, industriașii burghezi și managerii. Naționalismul poate fi considerat religia laică a epocii industriale.

Odată cu criza renană din 1840, naționalismul maselor s-a dovedit pentru întâia oară o forță politică de sine stătătoare, iar ideea națională, un principiu de legitimare par

excellence.

Statul național reprezintă, în viziunea lui Max Weber, “organizarea lumescă a puterii unei națiuni”. Într-un stat național, poporul este liber să acționeze pe cont propriu, independent de orice dominație străină.

Abia după Revoluția de la 1848, opinia publică europeană a încetat să mai caute o alternativă legitimă la statul național. Hegel arătase deja că viața națiunilor fără stat este doar o “preistorie”.

Formarea statului național italian poate fi descrisă ca fiind istoria unei elite politice, culturale și liberale a burgheziei și aristocrației, pornind de la moderați: Giuseppe Garibaldi (1807 - 1882) a devenit eroul național al Risorgimento.

Formarea statului național modern România este opera generației de patrioți pașoptiști de la 1848, însuși Principele Unirii, Alexandru Ioan Cuza, făcând parte din ea.

Bismarck avea nevoie de rivalitatea dintre forțele liberale și naționale pentru a-și atinge scopul de hegemonie pentru a unifica Germania în jurul nucleului, Prusia.

Naționalismul francez a atins apogeul la începutul secolului al XX-lea. Maurice Barrès arăta că mai presus decât Eul este națiunea.

Premierul britanic Benjamin Disraeli vede statul ca o garanție a echilibrului intern și a forței externe a Marii Britanii. Pentru englezi, imperialismul și naționalismul erau două fețe ale aceleiași medalii.

În perioada 1914 - 1945, apar sintagmele “război total” și “mobilizare totală”. Majoritatea democrațiilor apărute după război erau prinse în cleștele extremelor stângă și dreaptă.

Statele lui Pilsudski, Salazar, Antonescu sau Franco, fie erau dictaturi militare, fie erau

conduse autoritar de politicieni civili, dar nu erau state fasciste, spre deosebire de Italia sau Germania. În Germania nazistă, statul, partidul și poporul erau unul. Italia lui Mussolini nu a pierdut niciodată toate caracteristicile unui stat de drept burghez. Spre deosebire de Mussolini, Hitler considera că războiul mondial trebuia condus pentru a elimina evreii.

Istoria Europei poate fi interpretată ca încercarea repetată de a realiza unitatea continentului prin hegemonia exercitată de un singur stat. Exemple: Spania secolelor XVI, XVII; Franța sub Ludovic al XIV-lea și Napoleon; Anglia indirect; Rusia, din 1815 încoace asupra Estului Europei; Reich-ul german. Împărțirea Europei se întredvedea deja la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, Războiul Rece a acutizat-o.

În sfera puterii sovietice nu mai era posibilă dezvoltarea statelor naționale.

În 1951 se înființează Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului, alcătuită din Germania, Franța, Italia, Belgia, Olanda și Luxemburg, bunica actualei Uniuni Europene.

Profeția lui Francis Fukuyama despre sfârșitul istoriei este totuși pripită. Marea Britanie, Franța, Spania și Italia au probleme cu Irlanda, Corsica, Catalonia și Tirolul de Sud. Realitatea din Europa de Vest vine să confirme că statul național a fost depășit în anumite privințe. O structură europeană poate fi considerată viabilă pe termen lung dacă ia în calcul națiunile, istoria lor îndelungată, limba națională și statele care le corespund.

În momentul de față, argumentele pentru Europa țin de rațiune, iar cele împotriva Europei, în care sentimentul național se diluează, de suflet.

Bibliografie:

- Deleanu, Ion - “Instituții și proceduri constituționale”, Editura Servo-Sat, 2003
 Drăganu, Tudor - “Drept constituțional și instituții politice” vol. I-II, Editura Lumina Lex, București, 1998
 Drăganu, Tudor - “Studii de drept constituțional”, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975
 Iovan, Marțian - “Introducere în știința politicii”, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2004
 Machiavelli, Niccolo - “Principele”, Editura Științifică, București, 1960
 Măgureanu, Virgil - “Studii de sociologie politică”, Editura Albatros, București, 1997
 Mitran, Ion - “Politologia în fața secolului XXI”, Editura Fundației “România de mâine”, București, 1997
 Montesquieu, Ch. L. - “Despre spiritul legilor”, vol. I-II, Editura Științifică, București, 1964
 Popa, Marcel D. - “Mică enciclopedie de istorie universală”, Editura Iri, București, 1993
 Schulze, Hagen - “Stat și națiune în istoria europeană”, Editura Polirom, Iași, 2003
 Weber, Max - “Etica protestantă și spiritul capitalismului”, Editura Humanitas, București, 1993

RUGĂMINTEA DIN URMĂ

George Coșbuc

*Ești schilav tot! Un cerșetor
Te-ntorci acum acasă,
Și ce fecior frumos erai!
Dar oricum ești, ce-ți pasă!
Tu vei vedea iar satul tău
Și casa voastră-n vale,
Și biata mama-ți va ieși
Plângând în cale.*

*Și eu rămân să mor pe-aici
Cu liftele păgâne!
Ah, parcă simt că n-am s-ajung
Să văd ziua de mâne.
Cu douăzeci deodată-n car
La groapă mă vor duce,
Și bun e domnul de-om avea
La cap o cruce.*

*Noi de copii ne știm, și-am fost
Ca frații, ba mai bine.
Eu de-am avut un singur ban
L-am împărțit cu tine;
Și tu cu gura foc prindea
Să-mi dai ajutoare;
Să-ți răsplătească Dumnezeu,
Că-i bun și mare!*

*Și-auzi acum! De-or întreba
În sat de-a mea venire,
Tu-n loc de adevăr să spui
Că n-ai de mine știre,
Că n-am fost la un regiment
Dar spune-le ce-ți place,
Că pentru ei ori viu, ori mort,
Totuna face.*

*Iar mamei - doamne, cum aș vrea
Credința s-o înșele!
Să-i spui că m-ai lăsat rănit
La Turnu-Măgurele,
Dar voi sosi cât de curând.
Ascultă-mi rugămintea,
Că mama, dac-ar ști că-s mort,
Și-ar pierde mintea.*

*Tu s-o amâi cu zi de zi
Și spune-i câte toate,
Ea e bătrână, n-are mult
Să mai trăiască, poate;
Și pentru ce să-i amărăști
Și zilele puține?
Că n-are-n lume bun și drag
Decât pe mine.*

*Iar Linii, de s-ar întâmpla
Să vă-ntâlniți vreodată,
Să-i spui că-s sănătos și-aș vrea
S-o aflu măritată.
Tu uită-te-n ochi să vezi
De-o doare ori n-o doare;
Iar dacă vei vedea-o stând
Nepăsătoare,*

*Să-i spui că m-ai lăsat rănit
Pe umedele paie,
Că doctorul în carnea mea
Adâncă brazdă taie,
Că de dureri eu mă izbesc
Și urlu ziua-ntreagă,
Și c-am murit gândind la ea,
Că mi-a fost dragă.*

*Și dacă ochii ei atunci
Mai tulburi se vor face,
N-o mângâia! E de prisos,
Te rog s-o lași în pace.
O frunză veștedă nu-ți dă
Cuvânt să zici că-i toamnă,
Și-o lacrimă în ochii ei
Nimic nu-nseamnă!*

*Și-acum dă-mi mâna! A sunat
Cornistul de plecare,
Du Oltului din partea mea
O caldă salutare,
Și-ajuns în țară, eu te rog,
Fă-mi cel din urmă bine;
Pământul țării să-l săruți
Și pentru mine!*

